

65038

7.

Listki. — VII. zvezek.

Kantorčica.

ROMAN
o pogorkega zaključja.

Tiskovalna
KARLINA SVETLA.

Poslovenil Franjo Tomšič.

Velja 60 kr.

V LJUBLJANI.

Tiskala in založila „Narodna tiskarna“.

1874.

Kantorčica.

Roman s pogorskega zakotja.

Češko spisala

KARLINA SVĚTLA,

poslovenil

Franjo Tomšič.

Milan Kšhanič

V LJUBLJANI.

Tiskala in založila „Národní tiskarna“.

1874.

65038

030047588

Podgajska Genovefa, ti moj bog, ta je znala šivati! Šivala je tako na drobno, kakor če se proso nasiplje. Če je na ogel rute ali pa na predprt našila kakšno cvetlico, bila je vselej taka, kakor na vrtu odtrgana. Človek je moral v resnici paziti, da je nij poduhal, kakor „živo“. Ako je pogledal kdo na njene obrobe in njena šivanja, zdelo se mu je, kakor da bi videl samo na vrvice napeljane bisere. Krojač v Hodvicah je šival na mašino (dal je pré za njo v Liberci več nego za mólzno kravo), ali lepšega dela od Enefinega nij mogel dokazati. Človek naj je povpraševal v katerem koli mestu, nikjer nij bilo take šivilje. Imela je pa tudi vedno toliko dela, da je komaj izhajala. Pred njo na mizi je ležal zmirom tak kup nastriže-

nega platna, „moderpolana“ in „kotonine“, da nij nihče videl dekleta samega, kdor je prišel v hišo. Se je hotel prepričati, je li Enefa doma, moral je stopiti na prste. Dva tedna pred žegnanjem se še vleči nij mogla od samega dela. Malokateri dan je minol, da bi se ne bil začudil dedéc Enefi, kako zna z iglo migati. Bil je vlastno njen pred-ded, ded očeta njenega; le zarad njegove málosti, pa nikakor iz zaničevanja sta mu rekla Enefa in Jenik „dedček“.

Njega dni šivanje mej ženskami še nij bilo v navadi; malokatera je znála vzeti iglo v roke. Žene in dekleta so samo prele, kadar nij bilo na polji ali v hiši nič družega početi. Na zimo pa, ko je bil krompir uže pod streho, prišel je krojač v vsako hišo in šival na debelo in na drobno, kar je bilo ravno potrebno; temu prsno srajco za delavnik, drugemu zopet helo za nedeljo, spredaj za vratom z rudečim suknenim srčkom, tej jopo, tej sukunjico in oni kikljo in modere. Kar je sešil, moralo je trpeti celo leto. Ako

se je pa mej tem časom na ljudeh kaj raztrgalo, pustili so, da je na njih do dobrega razpalo, ter se nič za to ne zmenili, če so cunje od njih visele. Nobenega nij bilo sram hoditi v raztrgani obleki, da, suktnjo zašiti, imelo se je za gospodsko.

Pa to je v tem našem milem Ještedi še dozdej na mnogo krajih tako, samo da nečemo povedati, kje.

„Glej, glej, uže zopet se mi je od tvojega šivanja moja stara glava zmešala; res ne vem, na katerem svetu sem,“ pravil je čestokrat deček. Sedel je v hiši pri peči, od koder je ravno na Enefo gledal, ter „luči cepil“, tako tenke kakor same čiste kvarte. Niti misliti si nij mogoče, da bi bil Jenik take naredil, če se je še toliko trudil. „Nij mi pomagati,“ je pridejal, moram iti malo zadremat, da se zopet zdramim.

In uže je ležal na peči, kjer se je odel sè starim kožuhom ter zadremal za nekoliko časa — „revež stari“. Bil je uže jako star, šlo mu je ravno na devetdeseto leto. Pom-

nil je še reči, da nij verjeti; človek se je moral prijeti za mizo, da bi se groze ne zvrnil, ko je začel pripovedovati. Njemu se je smelo vse verjeti na besedo, nikomur in nikoli se nij zlagal. Bil je še od tistih, ki bi ne bili za noben denar in nobeno tukajšnjo slavo, boga razžalili. Taki ljudje se zdaj niti ne rede; pa vendar! Enefa je bila vsa po njem, tudi ona bi ne bila za nobeno ceno božje zapovedi prelomila.

Dedčkovih dnij so bili še strahovje in Ješted poln hostnih žensk, divjih možev, vešč, poldnic in hudih duhov. Strah je bilo glaven pomoliti, ko je „ave Marijo“ odzvonilo. Če je človek o tem le kaj slišal in mislil, nij mogel priti k dihlejaju od straha in čuda. Kaj še le ko bi bil sam zraven. Ko bi bil dedček pravil dan za dnevom od jutra do večera in od večera zopet do jutra in to celo leto, še bi ne bil vsega povedal, kar je na tem svetu slišal, našel in izkušal. Nij ga bilo človeka, ki bi ga ne bil radoveden poslušal, ko je začel. Najrajša ga je poslušala

Mrakotova, velika kmetica, ki je imela svoje posestvo takoj v začetku vasi. Rekla je, da se iz desetih bukev ne nauči toliko reči, nego če dedčka le pol ure poslušša. Nij se čudila Enefi, da je bila za svoja leta in stan tako modra, saj je bila vedno okolo dedčka. Kdor nij imel pameti, moral jo je po njenih mislih dobiti nehote pri njem. — —

Koliko se mati natrudi in najezi, predno je otrok odrejen; koliko jej daje dela in koliko jej napravlja skrbi, vedno da bi se le z njim pečala. Tu vzame nekaj v roke kar vzeti ne sme, tu nekaj zayrže, tam nekaj obliže, tu zopet leze po višinah; od božjega jutra do božjega večera nij konca ne kraja opominjevanja in klicanja. Ako hoče imeti človek od tih malih „antekristov“ trenotek miru, ne sme prenehati jim kruh mazati. Z Enefo je imela mati malo opravka; komaj se je znala sama ob klopi postaviti, nij več po družem segla nego po zaplatah in iglah; ko je le te imela, je bil mir pred njo. Sukala je zaplate po svojih ročicah, prebadala

je vskriž na vskriž, delala vozela za vozlom in celega pol dne se zraven tega niti nij oglasila. Dokler jej nijso pošle niti, je mati mogla delati v imenu božjem, kár je hotela.

Enefa je videla svojega očeta šivati, ter hotela to delati za njim. Znal je s svojo šivanko počenjati, daj mu bog tam gori večno luč, ravno tako, kot zdaj njegova hči. Bil je izjemen možki krojač, nij šival družega nego kapice; več si je zraven prislužil, nego pri suknjah. Njegova žena je potovala s kavicami po semnjeh in vselej je popródala do zadnje, kolikor jih je soboj imela. Kdor je pristopil k njenemu „štantu“ in poiskal si kakšno kapico, ta je tudi več odložil nij ter ne gledal po drugi. Kakor jo je dejal na glavo, bila mu je prav, plačal je in tako je odšel v njej. Fantje so trdili, da v njegovih kavicah najbolj dopadajo dekletom in stari so se hvalili, da imajo v njih glave kakor v perji. Vsacemu je znal postreči, kakor pristoji pravemu rokodelcu.

Podgajski nij imel malo veselja s tem, da se je njegova deklica, ki je komaj za mizo prišla, uže tako šivanja poprijela. Dejal je, iz nje mora biti šivilja, o katerej bodo ljudje govorili; in to je tudi uganil. Nij mogel dočakati, da bi jo imel „iz šole ven“, da bi jo dal v učenje k Pavloskemu mojstru, kateri je bil takrat mej ženskimi jako razglašen. Katera je hotela imeti obleko za nedelje ali svatbo, nij šla k družemu nego k njemu. To so dečki za Enefo kričali, ko je šla zjutraj k njemu v delo: „Ti učenik, učenik!“ in kjer so le mogli so jo vlekli za škarje, ki so jej visele od pasu pri prtu za trakom, kakor se pristojva redni šivilji. Ona je pa bila pametna; pustila jih je kričati in se za to nij zmenila, misleča si: „Mar mi je za vas, vi razcapanci, jaz bom vsaj kaj znala in z vas tako ali tako ne bode nikoli nič prida!“

Zgovorjeno je bilo, da se bode Enefa učila tri leta. Ali ti ljubi moj bog: takoj po prvem letu je znal ta „fuflik“ toliko kakor mojster sam. Urezala in sešila je materi

Enefa jopico, kakor bi bila na njo ulita. Kjer je Podgajsko kakošna ženska srečala v jopici, je vsaka takoj oči na njej imela in prvo, kar jo je vprašala je bilo, kdo jo je naredil? Je-li rekla mati da Enefa, nobena tega verjeti nij hotela, mislila si je sama pri sebi, da se hoče mati s svojo hčerjo le tako ponášati.

Ali starši nijso uživali dolgo veselja nad hčerino zmožnostjo in bistrumnostjo; šla sta oba na en dan v večnost, tisto leto, ko je pomrlo v teh naših hribih toliko ljudi za vročinsko boleznijo. Enefa je šla takrat ravno v petnajsto leto. Oba sta odpotovala z lahko vestjo v večnost; bili sti to od vselej pošteni duši, vsak sosed se je jokaval za njima, in miloval njiju dve sirotki, in starega dedčka, ki je po čudni božji previdnosti gledal za vsemi svojimi otroki in unuki v grob. Enefa in Jenik sta bila poslednja njegova potomca.

Pogreb tega para je bil ob isti uri; položili so ja v eno rakev. Od daleč so prišli ljudje, da bi ja spremili na poslednjem

potu. Spustili so ja v zemljo, kakor v živi vrt, grobar jima je postlal celi grob s smrečjem. Pravil je, de je uže črez sto jam izkopal, pa je zraven vselej na svoje delo gledal, ali takrat pa prê nij videl nič, med kopanjem so mu zmirom lile solze z oči.

Sveta mati božja! Kdor je slišal tačas Enefo pri pogrebu za materjo in očetom tožiti, gotovo tega ne pozabi, kar bode živ. V cerkveni veži je trgala z njiju pokrov, morali so jo s silo odpeljati. Ali ona se nij pustila odpeljati, zmuznila se je in bežala za pogrebci na pokopališče. Tam je še le počela. Nikdo, še duhovni se nij upal vreči na spuščeno rakev pest persti. Videlo se je, da „gre dekletu za pamet“. Gotovo bi bila zblaznela, ko bi bili rakev pred njo zasuli. Celo noč je pri odprtem grobu klečala, lase si z glave pulila in jih vanj metala, čuda, da še sama nij vanj skočila. Vendar je pa imela pri vsi svoji obupnosti Boga v mislih. Konečno proti jutru se je trudna od joka in mraza zgrudila na zemljo in zadremala na prsti,

katera je bila nasuta zraven groba. Ko se je prebudila, se je vendar pustila dedčeku odpeljati domu. Starček je celo noč prečul zraven nje.

„Ko bo prešlo, ljuba moja, čez lice tvoje toliko ko čez moj obraz,“ je dejal pranučič, ko je stopivši z njim v prazno, pusto, pražalostno stanico zopet začela roke viti, „potem seveda ne boš do stropa skakala, in vpitje tvoje se ne bode razlegalo po okolici. Veš, da je vse v božjih rokah, in se ne da nič premeniti in prenarediti; pravi kristjan se brez godrnjanja udá v svojo osodo. Če nam bog daje, zakaj bi nam tudi vzeti ne smel? Kje pa imaš zapisano tukajšnjo srečo? Saj je rekel bog, da bo iz prsti ustvarjen človek svoj kruh pomakal v solzah in potem, dokler ga zemlja nosi, se godi po njegovi besedi. Pokončal je nebeški vrtar moje zasade; izpodžagal v njih vsa debla in pustil mi v tebi in bratu dve slabi mladiki in glej, vendar ga častim, ko vstajem in ko ležem, kot največjega dobrotnika. On

je gospod, milo dete, ne ti, ne jaz, ne kdo drugi izmeĳ nās. On vé, kaj je dobro za nas, ne mi. On s svojega nadzvezdnega prestola pregleda končine sveta in ureduje vse po svoji vzvišeni modrosti, da bi bilo k blagosti našemu vse, kar je ustvaril. Nespodobno je tedaj kričati: „O gospod, pod katerim hodimo, pusti nam, kar ljubimo!“ Kaj vemo, ako tega, za čeger življenje ga prosimo, ne potrebuje ravno kje drugje. Ali vemo, zakaj ga ne pusti tukaj in ga naglo k sebi pokliče, in mi mu hočemo tako predrzno ukazovati?

Enefa je na te besede malo potihnila, ker jej je dedček odhod staršev pokazal v čisto drugi svetlobi. Žalostno njeno srce se je hitro poprijelo tolažilne misli, da jej je bog starše vzel, ker je imel z njimi višje namene. Obupnost njena je odstopila tihi žalosti. Prenehala je počasi jokati, ter sklenila premagati svoje težave, ne da bi za starši v solzah in bolečini žalovala, da se potrudi jim v grobu delati čast in v nebesih

veselje. Ali telo njeno je bilo slabše od duše; takoj po pogrebu je zbolela in dedček si je, sedeč s povešeno glavo pri postelji svoje ljubljenske, mislil, da vzemo starši svojega ljubega otroka za soboj in ga dolgo tú ne pusté. Ali nij se zgodilo kakor si je domneval; Enefa mu je ostala na njegovo radost, kmalu je ozdravela in zopet na noge stopila. Ali smrt njenih staršev je mlado njeno srce tako ganila, da je zginola od tega časa vsa barva z njenega obraza in postava njena nij dobila nobene polnosti.

„Tebe je lahko s pihom podreti,“ jej je rekel dedček, skrbno gledaje na njeno visoko, tenko rast in blede lice. To jej pa nikakor nij škodovalo; bela pregledna polt je dobro pristovala k tem, ko tinta črnim lasém in očem, in šibkost so jej zavidale vse dekleta iz vasi. Okolo pasa jo je lahko kdo z roko objel.

Dedček je stanoval z vnukoma v mali koči, v sredi lepega vrta pod hosto, ravno kjer se je iztakal iz nje širok potok. Tu so

bili na samoti. Do vasi, katera je nižje ležala so imeli dobre četrť ure hoda, kar je bilo dedčeku jako ljubo. Nij mogel vsak, komur je bilo v vasi dolg čas, k njemu dohajati, da bi mu ga pomagal zabijati, kar bi se bilo gotovo vsak dan nekolikrat zgodilo, ko bi bila stala hišica v sredi vasi. Pa vendar se je zgodilo včasih, da je podajal pri Podgorskih drug drugemu duri. S tega si pa dedček nij nič storil, še vesel je bil. Bilo je to ob časih, ko so kosili in želi, ali pa o setvi. Prihajali so sosedje k dedčku po svet, imajo li kositi, ali žeti, ali bo stanovitno vreme ali ne, in dedček je svetoval voljno in z uspehom. Poznal je vreme, če je le skozi okno pogledal in veter premislil; če pa nij bil zagotovljen, šel je v kamro, kjer je imel lastnoročno pratiko opisano, katere pa izven njega nij nihče razumel. Dedček pa nij poznal samo vremena, ampak poznal je tudi na zvezde ter umel še mnogo drugih vednostij. Kadar je nastala v okolici kakovšna bolezen mej odraslimi ali mladimi, če se je

kdo poškodoval, se ljudje niso na nikogar drugega obračali za pomoč in svet, nego na dedčeka. Rodbina Podgajskih je bila uže iz davnih časov znana, da je obdarovana, z nebes z „darovi sv. duha;“ umeli so uže od davno zdraviti bolezni, bodi si notranje ali vnajne, z besedo in zdravili; prerokovali so vreme, da, še celo prihodnje reči. Če ravno niso imeli niti pridobitnega obrtnijstva, niti posestva, niti premoženja, vendar si jih nij nihče upal vštevati mej zadnje v vasi; njih stanje proti drugim rodbinam je imelo nekaj posebnega na sebi, povsod so želi le spoštovanje; katerega si niso zaslužili s svojimi umetnostimi, ampak tudi z posebnim, izglednim obnašanjem.

Sosedje so se jezili, da je dedček tako enostranski. Bili bi ga grozno radi mej sebe vzeli in v krčmi zanj plačali, le ko bi bil hotej iti z njimi in jim pripovedavati. Ali dedček nij štel dosta na ljudsko blagovoljnost. Zdelo se mu je vse goljufivo in površno v tem zdanjem plemenu, nikjer nobene

odkritosrčnosti in prave čednosti. Najbolj se mu je gnjusila na ljudeh želja po denarjih, do ubozega pa trdost in zaničevanje. Bolestljivo je gledal, kako malo velja pri njih ta, ki nema polnega skednja in skrinje; da rajši vidijo njegove pete nego prste; da se mora pri vsakateri priložnosti postaviti za deveto steno. Nikakor ga nij veselilo, da nakladajo njemu večje spoštovanje.

„Ko bi me vsak trenotek ne potrebovali ter ne vedeli, da ne bom nikoli nič zahteval od njih, bi z menoj ravno tako ravnali, kakor z ostalimi reveži“ je dedček dostikrat rekel, ter zraven učil vnuke: „Mislite z vsacim in vsacemu dobro, vsacemu radi postrežite; ali zaupljivo se nikar ne pogovarjajte z drugim kakor s svojim in s svojim duhom, drugače ste takoj v blati. Zdaj proda prijatelj najboljšega prijatelja še ceneje, nego o svojem času Judež svojega boga; za edini srebrnjak ga sovražnikom izda; zato se vidva nikar družim nego sama sebi ne družita.“

Jenik nij dosta poslušal tacih podukov. Pri enem nšesu noter, pri drugem ven. Tepel in prijateljil se je enako odkritosrčno z družimi dečki, bogatih in revnih staršev. Tem bistrejše pã je pazila Enefa na take besede ter se po njih ravnala. Po delo si nij hodila nikoli sama; vsak ga jej je moral notri v sobo prinesiti. Nikoli nij terjala dobička, tudi v drugem nikoli nij dala priložnosti, da bi jej mogel kdo očitati sitnost in nadležnost. Za to se tudi nij upal nikdo proti njej tako ravnati, kakor proti drugim dekletom katere nemajo cekinov in od svojih rok žive. Naj večje gospodinje so od daleč kričale nad njo, klicale jo in se jezile, če se nij pri njih ustavila, ko jo je peljal pot ravno mimo njih. Ako je pa bila poklicana kam k zdravljenju ali zarekovanju, tu je šla radá in takoj, tudi je pridno obiskavala bolne, dokler je videla da je treba. Tu se jej se ve da nij bilo treba plašiti, kajti Podgajski so pomagali le zastonj, z ljubezni do ljudij in hvaležnosti do boga, ki jih je obdaril z

darom tako imenitnim in koristnim. Mislili so, da bi takoj, ko bi se le enkrat dali plačati, le toliko znali kakor navadni v šolah izurjeni zdravnik, kateri ve le iz bukev in mu nij „dano z nebes“. Dokler je bil dedček pri moči, hodil je zdraviti in pomagati; ko mu je pa oslabil vid in posluh, hodila je mesto njega le Enefa. Ljudje so jo hvalili kakor njega, uganila je na človeku bolezen, če ga je le pogledala in takoj je vedela za besedo, s katero jo prežene. Na odprte rane je pokladala mast in na rane je dajala olje, da so se v treh dneh ozdravile, in po njih nobeno znamenje nij ostalo. Hodila je po korenine v hosto pred solničnim izhodom v prvi rosi, ali pa ko je bila polna luna, včasih pa tudi o strašnih nevihtah, ravno o polunoči; kajti nekatera rastlina se mora odtrgati uprav v pravem trenutku, ni četrť ure prej ni pozneje, kakor hodijo planetje, ki jim dajejo moč nad človeškim telesom.

„Da se ne bojiš dekle!“ so se Enefi čudili krošnjarji, ki so hodili zgodaj zjutraj črez

goro na Nemško s kupčijo, ter jo v hosti srečevali ko je šla z Ješteda, vsa premočena od lijaka, ki je celo noč pri groznem vetru lil. —

„Zakaj bi se bala, saj začenjam vse s trojednim bogom, katerega sveto ime izgovorim pri vsem na kar roko položim, in z nobeno silo se ne pečam? je Enefa mirno in ponosno na taka vprašanja odgovarjala.

„Glej „Kantorčico*)“ tako modro so jo zasmehovali ljudje po strani.

Ljudje niso Podgajski Enefi mej soboj nikoli drugače rekli kot „kantorčica“ zavoljo njenega odločnega in kratkega odgovora, zavoljo njenih resnih navad in zavoljo njenega vselej razumnega in pametnega obnašanja. Maščevati so se hoteli nad njo zato, ker so morali pripoznati, da je ta deklica za „vse dobre reči pripravljena“. Vse napake si ljudje odpuščajo, vsaka najde zagovornika;

*) Kantorčica izvira od kantor: učitelj ali sploh učen mož; ker je bila Enefa tudi učena, so jo imenovali „kantorčica“.

ali če hoče kdo biti boljši od drugih, tega nihče ne trpi, tu se združijo takoj največji sovražniki in so proti njemu. Ako ga očitno žaliti ne morejo, mu vsaj po tihem „obljubujejo“.

Pri Podgajskih je bilo jako lepo; tako lepo v celi gori več nij bilo. Pokojni oče je popravljaj v prostih urah prestaro kočjo in jo barval, da je bila videti kakor nova. S tem nij majhene reči dokazal; bila je to najstarša stavba v celi vasi, imela prvo številko in zmirom so bili tukaj Podgajski naseljeni. Dedček je lahko naštel enajst kolen družega za drugim, ali bilo jih je od prvega do Enefe in Jenika mnogo več.

Ko je pokojni Podgajski ves dan sedel igraje si s šivanko, potem se je zvečer rad stegnil in kaj družega delal, da si je mogel malo žile napeti. Tako dolgo je svojo hišico popravljaj, da je, kakor pravimo, pela sedem viž. Pomalal je vsa oknica. Na oboj je obešil dva lesena tudi omalana vrča in pod nje kletico z petimi rudečimi stolpci. V njej je

klicala prepelica, ko se je komaj jel dan delati, na Jenika: „Pod podret', pod podret'." Tudi pes je imel svojo hišico zeleno pobarvano, z rudečo streho; sedel je pred njo kakor gospod, še Markotov pes nij imel take. V pritličji hiše ste bili dve sobi: ena velika za vse z veliko, v koti stoječo zeleno pečjo, na kateri je ležal dedček z Jenikom, in zraven druga manjša, kjer je spala Enefa. V sredi je bila veža, in na drugi strani hlev in mal pod. Zgoraj so imeli še dve čumnati, eno za domače brkljarije in v drugi je bil postavljen Betlehem. Ta je bil bog vé kako star, ali dedček ga je popravil ter vse na drat dejal. Vse živali in osebe so se gibale: Mati božja je zibala Ježuška, sveti Jožef jej je pomagal, pastirji so pred jaslimi klečali, angel je frfral nad njimi sè zlatimi perotnicami, osliček in voliček sta kimala z glavama; malo preč je meril lovec na jelena, tkalec je tkal na statvi, kmetica je delala maslo, cimbalnik je brenkal na cimbalu, brusar je brusil na brusu, dva kozla sta se trkala,

ovce se pasle in zadaj v mestu Jeruzalemu so klali Herodovi vojniki otroke z groznimi meči. Kaj takega se je redko kje videlo; ne le vaška mladež nego tudi veljavni občani so imeli ta Betlehem za pravi čudež. Od prvega božičnega praznika noter do svečnice nij prenehal dedček voditi otroke v sobo na Betlehem, drate spuščati in jim vse razkladati. Dokler je bil še Mrakotov Otik doma, tu je imel še le goli križ. Deček je bil nekolikrat na dan pri njem, nij se mogel Betlehema nasititi, vedno bi ga bil rad gledal in dedčekovo razkladanje poslušal. Drugekrati so o božičnih praznikih s cele gore k Podgajskim na Betlehem potovali. Prišli so k njemu kmetje noter z Bistrega in Belega na sanéh; zdaj pa, kar so časopisi začeli izhajati, ljudje obračajo misli na druge reči, — kar je bilo, nij več. Na tem svetu vse preide, ter drugemu odstopa mesto.

Na vrt nij bilo videti od samih dreves. Tam so bile jabelka, hruške, črešplje, slive, črešnje, višnje, sploh sadja vseh vrst — teško

si je vse na ime zapomniti, če nij človek sam sadjerejec. Na trati pod drevjem je tekalo zmirom nekoliko kuret; vodil jih je petelin, bel kakor sneg, greben je imel kakor nagelj. Travo so na vrtu kosili morda desetkrat na leto. Spuščali so tja potok, zato je tako hitro rasla; vsaka biljka je cvela. Dišala je posebno zvečer tako močno, da je od tega Enefo skoraj glava bolela; v sobi je bila dišava, kakor da bi jo z kadilom pokadil. Ko se je razgrela, sedela je Enefa zmirom pri odprtem oknu, katerega je senčil veliki stari oreh. Ta je imel liste ravno kakor pete. O žegnanji je poslala Mrakotova vselej po njegovo perje, akoprem je imela na svojem dvorišči šest javorov okolo vodnjaka posajenih, ki so bili tako debeli, kakor sodčki za pivo, in čeravno se na javorovih listih ravno tako lepo pečejo kolači kakor na orehovich. Mrakotova je pa ravno té hotela, ker je mislila, da dajejo listi s Podgajskega oreha kolačem pravi tek. To se razumeva, da je, kadarkoli je po nje

poslala, drugi dan na to odplačala z veliko ruto „kladanic“ (narodne jedi) z „eliško“ (v mleku zgosteli sir, razdelan in z majaronom posipan). Kaj pa je bilo Markotovi za nekolik kolačev. Kamorkoli se je ogledala, povsod je kaj svojega videla: tu kos polja, tam veliko progo hoste, tukaj zopet travnik pri potoku. Taki ljudje toseveda lahko cvrtujejo in kolačujemo, ali kdor nema zraven hiše niti koščka pustine, ta žegnanje težje praznuje in vošči si rajši, da bi ga celo ne bilo.

Hlev so imeli pri Podgajskih čist kakor stanovanje. Sicer je stala v njem le ena kravica, ali vendar je dobro pripuščala zato, ker je bila dobro in skrbno krmljena. Enefa jo je krstila za „Kronico,“ ker je imela roge nad čelom tako lepo zakrivljene, da so jej stali kakor krona. Bila je krotka kakor jag-nje, ni enega Jenikovega domačega zajčka nij poteptala, a vendar so jej bili vedno pod nogami. Jenik jih je imel v hlevu toliko, kolikor je barv; znal jih je borè opravljati, da

nij nobeden dečko v okolici tacih imel. Krmil jih je z naj mehkejšo travico, in spomlad jim je dajal same brošče. Kakor skopci so po vrtu skakali; ko jih je spustil, gonili so se in podili, da se jim je Enefa morala smijati, če jej ravno nij bilo na smeh. V nedeljo popoldne so vselej prileteli dečki k njemu. Pri njem je bil semenj za kunce, kjer so njegove vselej najbolje plačevali. Tovariši so mu dajali za enega njegovega dva, tudi tri svoje in za najlepšega so mu odšteli tudi gotovega denarja. Tako strženi denar je zavezal v cunjjo ter ga v hlevu spravljaj. O veliki noči si je pa kupil za nje karpico in o žegnanji črevlje. Jenik je bil jako bistroumen dečko. Hlev je uredil in peč zakuril kakor stari človek. Enefa je le pomolzla, krompir pristavila, močnik usukala; ostala domača dela je preskrbel Jenik sam. Ko je pa imel svoje reči opravljene nij pre-mišljeval nič družega nego neumnosti, iskal čmrle, nastavljal ptičem, krotil veverice in srake, delal piščalke, stavil ribnike i. t. d.

Seveda še nij imel Enefine starosti, ali upati je bilo da se jej prispodobi. Pogledaval jo je kakor svéto, in bil bi dal dušo zanjo. O kakšnem rokodelstvu niti slišati nij hotel. Mrakotova, kateri je deček zarad njegove čvrstosti in gibčnosti vseč bil, obljubila mu je, da ga napravi na svojem domovji za prvega hlapca, takoj ko doraste, in to si je pridrževal.

Kadar je Mrakotova hodila po svojem polji, kar je kot pridna gospodinja jako dostokrat storila, in kadar je pogledala, gredoč po soteski, katera je njeno zemljö od Podgajskih vrtov ločila, zraven črez njih plot; vselej je na skrivaj zdihnila, da je pri tako poštenih ljudeh taka uboščina, a toliko malopridnežev ima vsega dovolj. Bila je z velicega posestva domá ter nij mogla nikoli razumeti kako je človeku mogoče živeti na tem svetu brez mnogo oralov polja in mnogo živine. Nij jih pa le z ustmi obžalovala, kakor bogatinci radi, nego jim davala kjer je mogla dobrih zaslužkov. Nekolikrat je tudi

z darovi poskusila, ali s tem načinom se je pri svojih sosedih, kakor je to sama imenovala, osmodila. Nič niso vzeli od nje, kar si niso pošteno zaslužili. Jenik je neprenehoma na gruntu pomagal. Spomlad je zbiral gosenice in črve; ko so kosili je grabil; pri žetvi snope znašal; pri setvi živino pogajnal in jesen je po strnišči gosi pasel. Enefi zopet je dajala dobrodušna žena vse šivati. Mnogo je privoščila dekletu in vsako leto tej je bila milejša. Prizadevala si je pridobiti si njeno prijaznost, in skrbela je za njo kakor bi bila v njenih letih in njenega stanu. Z nikomer se nij pečalu le s Podgajskimi. K dedčeku je hodila po svèt; Jenik jo je razveseljeval s svojimi šaljivostimi in Enefa jej je dajala tolažbo. Imela je namreč tudi selka globoko rano v srcu. Pretrpela je veliko neozdravljivo izgubo kakor Enefa, in to ju je zbliževalo. Obe sti bili mehkega srca, občutljive duše, za tega delj ste so tako dobro porazumeli. Le da je bila Enefa višjega in žlahtnejšega duha. Kmetica se je rav-

nala po njej, ne pa mlajša prijateljica po starejši.

„Ta dekle zna bolno dušo ozdraviti,“ je pravila z hvaležnimi solzami o Enefi, ko se je z njo kako uro pogovarjala in jo malo potolažila.

Mrakotova je živela sé svojim možem le tri leta, in v tem času nij znala nič o veliki blaženosti. Nijsta se vzela iz ljubezni; vsak je imel uže srce oddano, a starši so ju zaročili, in kar bi se bilo hotelo, to se nij smelo hoteti, in kar se nij hotelo se je moralo hoteti. Šla sta skupaj k oltarju, ali svatbo so slavili le njuni denarji. Ona kot pridna in vestna žena je kmalu pozabila pri moži, ki je bil lepši in pridnejši od družih, na prvo ljubezen; on jej pa nikoli nij odpustil, da je moral vzeti njo, ko bi bil vendar drugo rajši imel. Ostal je proti njej hladen, tuj in ni ene prijazne besede jej nij privoščil, kar sta bila skupaj, akoravno je bila čedna, delavna in blazega srca. Najbrž jej zarad tega nij bil dober, ker je vrgla

njegova prva ljubica pest prsti iz pokopališča nãnjo ravno takrat, ko sta po poroki iz cerkve stopila; v tistem trenutku je mislil opaziti na svoji mladi ženi konjsko glavo, in tu se mu je tako vzprotivila, da je nij mogel imeti nikoli več rad, in ko bi se bil k temu bog zna kako silil. Nasledke té nepovoljnosti je čutila še po njegovej smrti, še celo zdaj jo je peklo, akoravno je uže več nego dvajset let v zemlji ležal. Imela je z njim le enega dečka; bil je kakor bi bil iz očeta iztrgan. Vsaj sinove ljubezni bi se bila rada veselila, ali pokojni jej je tudi to spridil ter jej še sina nij privoščil.

V Pragi je imel strijca odvetnika, katerega je napravil za dečkovega váruha ter ustanovil, da bi bil Otik, ko doma šole izdela, njemu na izrejo oddan in če bode imel k višjim študijam veselje in glavo, da bi tudi iz njega naredil učenega doktorja.

Mrakotovi nij bilo pomagati, morala je dečka oddati gospodu strijcu, ko je prišel čas za to. Upala pa je skrivno, da se mu

bode po materi in po domu tožilo ter da se bode kmalu vrnil; saj oče tega nij hotel, da bi se deček k učenju silil. Ali gospod strije je znal to tako zvito narediti, da se nij materinemu razmehkuženemu edinorojencu nič tožilo v Pragi; še po godu mu je bilo tam tako jako, da se ves čas svojega učenja ni enkrat na hribe in očetovsko posestje nij zmislil. Praznike je vselej sé strijcem na kakšnem popotovanji potratil, s katerega se je po čudni naključbi vselej zadnji dan vrnil. Otiku nij ostalo nikoli ni enega dne, da bi bil mater v Ještedi obiskal. Jerof se je bal, da bi se izročencu dom ne priljubil in da bi mu mati učenja ne izgovorila, ker bi prišel ob izdatnega rejenca ter mu zato pot v hribe vselej skazil. Ako je hotela Mrakotova sina videti, morala je za njim v Prago in tu je znal gospod varuh vselej tako napeljati, da nij bila nikoli tako dolgo sama z njim, ka bi bila mogla z njim o važnejših stvareh govoriti. Vrnola se je vselej s težkim srcem, akoravno se je pré deček

pridno učil in nikoli nobene tožbe čezenj slišala nij.

Ali žena je bila le prosta in pohlevna; ta modrost, ki si jo je v Pragi priučil, se jej nij zdela prava in bogu dopadljiva. Imela jo je za posvetno modrost, prazno in šopirno. Uzor prave modrosti je bil pri njej Podgajski dedček, in življenje je bilo v njenih očeh najveljavnejše in najkoristnejše — življenje delavnega kmeta. Morda se jej je le tako zdelo, da sin nij na pravem potu, ker v srci nij bila z njim zadovoljna. Saj mu vendar nij mogla odpustiti, da se je dal od tujega človeka, tebi nič meni nič, od matere odtrgati. Njegova videzna malomarnost, katero je po njenem mnenji podedoval po svojem očetu in po njej, tuja vzreja njenega sina sta jej bili meč v srce in žrebel za njeno rakev. To so bile tiste tožbe, katere je v Enefino dušo izlivala; za té si je hodila k njej tolažbe iskat. Enefa si je morala dostokrat z vse moči prizadejati, da bi jej žalost izgovorila. Kmetica nij videla do smrti

druzega pred soboj, nego zapuščenost, samo to in siročino. Seveda je lahko mogla dvo-rič prodati, ali vsaj v najem dati ter se k sinu v Prago preseliti; ali misel jej je bila neznosljiva, da bi tuji gospodarili na last-nini, na kateri so se bili sinovi predniki to-liko nadelali ter toliko potu prelili. Mislila je, da bi bilo greh, ko bi tako učinila. —

Sicer pa tako nij dosti v mesto hodila. Težko se jej je dihala v tem dušljivem zraku, v teh ozkih ulicah in temnih sobah, in ta težavna hoja v dolgi obleki po trdem tlaku v vedni gnječi. Kogar je pogledala, vsak jo je goljufal, neskušeno kmetico, in kdor jo je pogledal, vsak jo je kakor da bi „uroke“ dajal. Vedno se jej je po glavi vrtilo, in očeš si nij prenehala brisati, da bi je ne uročili. Nikoli jej nij šlo v glavo, kako se more Otiku, ki je vendar kri in duša iz njene krvi in njene duše v tej bobneči, neumni meščan-ski šari tako dopadati, in to je bilo zopet očitiranje v njenem stesnjénem, sumnem ma-terinskem srci.

Enefa bi se bila gotovo začudila, ko bi bila vedela, kaj si misli Mrakotova, kadar preko plota nanjo kima. Pomanjkanja nij nobenega slutila, da mislila je: bog ve kako je dobro tako; saj nij nikomur v hiši nič manjkalo. Enefa je znala kljubu svoji mladosti vse tako uravnati, da je bilo povsod dovolj. Kar je stržila iz vrta za sadje, vse je dajala na stran za davke in hišne popravke, za slamo ali pa za škodelje; kar je dobila od maslarice za maslo, je šlo za sol, milo in malo pijače, brez katere v teh naših gorah nij mogoče biti, drva in steljo je preskrbil Jenik zastonj. Enefa je šivala namreč tudi lovcu, zato je smela poslati kadar je hotela s sekuro v hosto. Tudi mlinarici je šivala; tu je zopet mesto plače dobivala moke, krompirja in prsnine. Kar si je pri družih prišla, šlo je za obleko in obutalo. Enefa in dedček sta seveda malo potrebovala. Starček je imel še svojo svatovsko suknjo, ki je bila taka, kakor bi mu je bil krojač še le denes prinesel, in Enefa je

hodila v modreih, kožuških in kikljah pode-
dovanih po ranjki materi. Zato je pa na Je-
niku vse gorelo; zmirom mu je morala de-
lati kaj novega in vendar je bila na njem
zaplata pri zaplati.

„Da bi te vrag“ ga je dedček dosto-
krat pokaral, ko je prišel z enim samim ro-
kavom pri kamižolici, ne da bi se vedel do-
misliti, kje in kako je prišel ob družega.

Posebnih protreb Podgajski niso poz-
nali. Pridna Enefa je tedaj imela v skrinji
vselej prej kak groš odveč, a ne da bi jej
bil kdaj manjkal; — kako bi si bila torej
mogla misliti, da jo kdo zarad revščine ob-
žaluje? Ko bi jej bili ostali starši, bi ne
bila prosila boga nikacega večjega premo-
ženja in večje sreče. Vsak večer ko se je,
vstavši od dela, po vrtu sprehajala, da bi se
malo naravnala, jej je prišlo na misel da je
sirota in vselej se je zraven brifko zjokala.
Pogledala je potem na zvezde ter jih popra-
ševala, če ne prebivajo njeni mili na kateri
od njih, ali so bogu morda še bližje? Ko je

bila še majhena, mislila si je, da drži bog zvezde na provozih tako tankih, da jih nij videti; ko je pa začela hoditi v šolo in se jela s peresom pečati, tu so se jej zdele same pičice, katere je bog z srebrnim črtnikom po nebu naredil. Zdaj je seveda vedela, da so stanišča blaženih, stopinje k nebu. Zakaj, o zakaj se jej niso starši mej njimi nikoli zalesketali, za edin, le kratek trenotek? Kako jim je moglo srce pripustiti, da jo niso nikoli poklicali, nikoli se jej ne pokazali razen v sanjah?!

V predpustu je v našem Ještedu vselej divje; takrat pa je bilo, ravno kakor božja kazen. Sneževati nij prenehalo, in veter je razzajal, da je bilo kaj. Najhujše vreme je pa bilo v soboto zvečer predpustno nedeljo. Po gorah je šumelo, kakor da bi bile vse hoste po njih vstale, vojskovaje se mej soboj, in vsak trenotek je zadonel težek tresk, kakor kadar se bliža od daleč nevihta. To so bila drevesa, od burje izrovana na zemljo padajoča. Ko bi ne bila Podgajske hiše

hosta branila, morda bi se jej bilo zlo godilo; ali tako je imela zagrado od dveh stranij da se nij mogel veter vanjo upreti, kakor bi bil hotel. Zato se je pa maščeval drugod ter v vasi pobral skoraj vse strehe, katere so pozabili z verigami prikleniti, ker so se tolažili, da morda ne bode tako hudo. Zraven je pa snežilo, kakor če se razpara „devetnica“ (devetvatelna pernica) — z eno besedo: kakor sodnji dan.

„Le da bi se Mrakotová v Pragi ne prehladila ter se ne vrnila z onim trganjem v roki, katero sem jej spomlad tako težko pregnala,“ rekla je Enefa, ko je veter enkrat še močnejše nego poprej stresel hišo in so jej pridne roke pale v naročje. Za kmetico je imela res veliko skrb.

Mrakotova je dobila pred enim tednom od sina nenadono veliko pismo, v katerem jej je radostno naznanil, da bode te dni vzvisen za doktorja, naj se torej nikakor ne obotavlja priti k tej slavnosti, ker bi ga sicer vse celò nič ne veselilo. Kako bi ne

šla na tak poziv! Zapreči je dala, pustila dosta pernic na voz nanesti, ter odšla kljubu zimi in snežnim zametom.

„V Pragi gotovo nij tako vreme; kar živim, slišal sem, da vsi naši vetri Prago preleté,“ pogovarjal je dedček vnučico. Sedel je zraven nje ter čuhal pri trski na njeni mizici perje. Kakor vsi stari ljudje, tako si tudi on nij privoščil ni trenutka pokoja; dobro bi bilo, ko bi se mlajši hoteli po njih ravnati.

„Pač nij povsod kakor pri nas“, nadaljeval je starček, ko se je Enefa zopet šivanja lotila; „tukaj so uže dolgo vse zimske groze doma. Boriti se moramo z vetrom, mrazom in zametom, mej tem ko imajo drugod čisto ugodno vreme, odmek in solnce.

„Kdor nij tukaj uže od svoje mladosti, tu tudi nevzdrži; nam se pač zdi, da drugače ne more biti ter malo pazimo na vnanji vihar. — O Mrakotovi se ti nij treba bati; ne bode preveč zunaj hodila.“

„Prav pravite; kaj hoče delati na ulicah? Svečanost bode tako gotovo v topli sobi, kjer mnogo o zimi in vetru ne zvé. Pa kaj se bo neki zraven godilo? Rada bi to tudi enkrat videla. Le ko bi si Mrakotova vse zapazila, kakor gre; ali ona ne pazi na take reči; zraven tega jo pa sinova slava preveč ne veseli. Kako so pač ljudje različni! Meni se zopet zdi, da mati ne more blaženejšega trenutka užiti, nego če je sin očitno spoznan za izvrstnega človeka v vsakem obziru. Druzega menda ne pomeni to povišanje na doktorja? Domnevam se, da je to toliko, kakor to, ko je bil včasih kdo za viteza povzdignen; ali ne?“

„Nekaj tacega bode, pa saj bomo to kmalu slišali. Mrakotova nij sicer odšla s takim veseljem, kakor bi si človek mislil; ti se temu čudiš, jaz pa ne. Ona je hotela imeti edinega sina rajši zraven sebe na lastnem domu, nego v svetu mej tujimi; misli si, da človek lahko povsodi kaj velja, da mu nij treba v velicem mestu stanovati, da

bi na njem kaj bilo; njej je več na njegovem srci, nego na njegovi učenosti, tudi jaz bi na njenem mestu tako mislil. — Ali čuj, kako je to zaječalo in zarujovalo; to se zopet proganja po gorah „ščuva“ (strašna trupa psov z ognenimi gobci in očmi).“

Enefa je boječe vzdignila glavo. Poslušala je čas divji ropot viharnega večera ter se prekrižala. Zaslišala je res ščuvo v daljavi tulili in lajati.

„Ne oziraj se mnogo k oknu,“ opomenjal je dedček ter naklonil sam globljeje glavo k delu; „boljši je, na take reči malo paziti. Kar beži, beži, kar leži, leži, prikrij si oči, pravi star naš pregovor. Moje dni so enkrat na takov vihar ni večer pri Macanovih poslušali ščuvo — bile so pri njih zbrane baš dekleta na preji. Fantje so se temu posmehovali ter na prege kričali „hef, haf“ in „vou, vou“, čeravna jih je stari previdni gospodar vedno opomenjal, da bi tega ne delali. Ali čem bolj jih je opomenjal, tem gorje so počeli, kakor je uže ta mladež

navajena. Na enkrat se z groznim praskom okno razletelo in poi konja pade v sredo sobe. „To je vaša plača, da ste nam pomagali ščuvati!“ zarjove strašen, jako gromovit glás. Preplašeni so pali vsi na tla, mnogo jih je palo v medlevico in stari Macanov je od tega umrl. Bil sem na njegovem pogrebu.“

Enefa se je stresnila ter šivala pridno dalje; pa jej nij dalo. Morala je vendar le po ženski naravi, akoravno jih mnogo nij imela, pogledati kaj se zunaj godi.

Na enkrat je zopet roke v naročje spustila ter rekla :

„To nij samo ščuvanje, dedček, kar slišimo, v tem je še nekaj družega. Ščuva se žene zdaj ravno čez Ješted, ali Meluzina kriči ravno nad nami. Le poslušajte, slišali jo boste pri naših oknah jokati in cviliti. Dovolite mi, da jej kaj dam. Kukalo bom tako hitro odprla in zaprla, da se mi gotovo nič zgodilo ne bode in ko bi zunaj baš kaj prežalo. Ne morem jo slišati tako zelo tožiti, takoj mi pride na jok.“

Dedček je dovolil, a ne rad.

„Tedaj se podvizaj“ jo je opomenjal.

Enefa je urno poskočila, zbežela v vežo, segla v hlebno omaro v piskre, nakar je odprla oknice v sobi in mej tem ko je pest pšena visoko v zrak zalučila, je kričala kar je mogla, da bi razsajanje vetra preglušila:

„Tu imaš boginja, tu imaš za kašo tvojim otrokom!“

„Zdaj sem zopet živa in zdrava, in Melusina je dobila, za kar je tako tožljivo prosila,“ se je smijala na dedčeka, prilizovaje se zopet k njemu sednivši. „Lejte, kdo bi bil to rekel, kar sem imela okno odprto, se mi je od mraza zanohtalo! To je pa tudi taka zima zunaj, kakor bi z britvo rezal, zato se pa povsod bogatijo črez in črez. Koliko le visi srebra nad našim kapom, čudno da se ne odtrga in koliko drazih kamenov je na našem drevju. To se blišči in leskeče! Vsi ti naši cepljenci so od jivja tako pripogneni, kakor da bi imeli ti reveži teške glave.“

„To jim ne škodi; kakor jih zdaj pripoguje živje, tako jih bo pripogovalo jesen sadje, to je znana reč“, podučeval je dedček vnuko. „Po zimi mnogo snega, kaže dobro leto; pod vsakim kámenom pak raste trava. Jaz sem pričakoval mnogo snega, po gobah, kakor veš. To smo jih imeli, da še vedeli nijsmo kam z njimi, kaj ne? Tudi tako zimo sem pričakoval; ko je po svetem Vaclavu dosti vročih dnij, pride pak po svečnici velik mraz, kar se nam ravno zdaj spolnuje. Upam pa, da bomo imeli zato lepo in stanovitno spomlad, ne pojde sneg po cvetji, kakor lani. Ker nij v jeseni sneg zapadel perja, tudi ga v spomladi ne bo.“

„Ko bi nam bog dal dobro leto; ti naši hribje bi ga potrebovali.“

Enefi so pale škarje z mize — zabôle so se v tla.

„Škarje prorokujejo goste,“ začudila se je vzdigovaje jih, „kdo bi mogel še denes k nam priti ob taki uri in v takem vremenu! Pa se mi le zdi, da je zunaj vendar

malo potihnilo, kar sem Meluzini pšena vrgla.“

„Vem uže od poludne, da se k nam nekdo pripravlja,“ trdil je dedček. „Jenik je vrgel metlo v žrjavico, in s tem se vselej gostje v hišo privabijo; pri tem mu je opadel goreč ogliček, „no, to so gotovi,“ sem si mislil. Mačka se je tudi celo dopoludne za pečjo lizala in ko sem zlezal po obedu na peč, da bi zadremal, mi je zabrenčala muha okolo ušes. Pride k nam nekdo, ne le nas obiskat, nego tudi z neko novico.“

Enefa je po njegovih besedah sumljivo z glavo pomajala.

„Če se vsa znamenja izpolnijo, denes, dedček, ne bodo se izpolnila“ odgovorila je nezaupno. „Le pogledjte na uro, gre uže ná osmo. Sicer zunaj več tako ne buči, vendar pa gre še sneg, droben a oster, kakor igle. Kdor ne mora, denes petè ne premakne. Drugače, ko bi kje nekdo nagloma in nevarno zbolel in mi sla poslal, pa posel nij nikakoršni gost.“

„Moglo bi se, to se ve da, enkrat prigoditi, da bi nas znamenja motila,“ opomeni dedček.“ Če se človek bogu tolikrat zlaže, hoče mu bog enkrat pokazati, kako grda je ta reč, in kár je vselej veljalo, na enkrat ne velja, tudi on ljudem besede ne drži. Mene je samo enkrat varalo; a sem bil tega vesel, izpalo je k dobremu.“

„Kdaj je to bilo?“

„O tvojem krstu je to bilo. Hoteli so iti popóludne s tobój v cerkev. Vse je bilo pripravljeno, kruh, sir, maslo in vrčji s pivo na mizi. Ti povita v rudeči pernici, da bi te nikdo ne okričal, botra je stala in čakala, ali boter le nij prišel. Poznilo se je zmirom bolj, ali še zmirom: kjer nič, tu nič. Tvoj boter je bil šel dopóludne v mesto na semenj, tam se je napil, nij mogel najti pota domóv in spal neki v grabnu, kjer se mu je od vsega sanjalo, le ne o krstu in da ima iti še denes v cerkev in k fari. Mislil sem si da iz krsta uže nič ne bode, vzal sem kola ter sem jel butare voziti, katere

sem imel v hosti pripravljene. Ali žena njegova je šla mej tem botra iskat, srečno ga našla, polila mu glavo pri potoku ter ga nam vendar pripeljala. Ko sem prišel domov, sem zvedel da so šli ravno kar s toboj v cerkev. Takrat sem se nad tvojo materjo jako razjezil. „Kaj si neki mislila, nesrečna ženska,“ hudil sem se nad njo, „da si otroka v tej dobi h krstu v cerkev poslala? Le poglej, kakšna tema je zunaj, ali ne veš, da bo tvoj otrok tako črn kakor ura, v kateri je bil krščen? Kdor hče imeti belega otrokã, ta ga mora po dnevi h krstu poslati, ko je solnce visoko.“ Materi tvoji je šlo to k srcu in od strahu te je vsak dan pogledovala, ali ne črniš. Pa zastonj se je bala; nočno temoto si odnesla le v očeh in laseh, na kožo ti nij prišla. Kaj pa ti je!“

„E jezi me, zmirom se mi niti voz-lajo.“

„Tè narediš najbolje ako si pripraviš precej zaňotanih štren. Ko boš opazila prvo lastovko, začni razmotavati in za celo leto

boš odpravila vozale. Ali tebi je še nekaj, ne le to da te vozli skušajo; uže celi večer si mislim da nejsi, kakor sicer.“

„Ker ste uže to na meni spoznali, ne bom tajila; resnično mi malo na slabo prihaja in kar ste se zmenili o tej novici, ki vam jo je muha na peči prorokovala, mislim si, le da bi bila dobra in da bi nam gost, ki se k nam odpravlja, nič slabega ne prinesel.“

„Kaj nam pride, tega se ve da ne vem. Ali ne morem si misliti, kakšen slab posel bi mogel priti. Saj nemamo nikjer nobene žlahte; ne more nas užalostiti nobena nadejana novica, da nam je kdo ljubi umrl. Dolgá, bodi bogu hvala, tudi nemamo; ne more se tedaj nobena nesreča na nagloma na nas privaliti, katera bi nas mogla iz hiše izgnati. Ali jaz ti povem kaj ti težave dela; ti se denes še nijsi ganila od šivanja, le kar si opóludne nekoliko žlic močnika skuhala. Pusti to bodenje in deni si nekaj zelenega na glavo, gotovo se boš okrepčala.“

Vidim tam na zidu pod oknom v piskrci nekoliko vejic, katere si oni dan od zunaj prinesla. Vidiš, tu v toploti so pognale in ena ima uže liste. Vidiš, tu imaš k svetu takoj tudi pomoček pri roki.“

Enefa je poslušala; potem je šla in utaknila si ozelenelo vejico v svoje kite. Imela je dve kiti, obe močni kakor moške rame; sukala ju je v kolešček in zmirom je mogla glavo nazaj pripogibati — tako stabilni teški, komaj ju je nosila.

„Zdaj mi je uže malo bolje in ko se naspim, mi bode zopet dobro,“ pomirjevala je dedčeka, delo skladaje.

„Ako hočeš dobro spati, moraš povezniti vse piskre na polici, potem se bodo tudi rene poveznile. Žejna se tudi nikoli ne vlezi. Tvoja zaspana duša bi se hotela iti napit, ter bi po temi blodila, pri tem se utrudila in drugi dan bi ti to čutila. Na take reči moraš biti pozorna; z malenkostmi si človek včasih zelo škoduje. Oni dan sem našel zjutraj nož na mizi, ostal je bil tam

črez noč ležati, in ob tem času nas je vedno zalezoval sovražnik.“

„Tega je moral zopet Jenik izvleči, ko sem uže ležala; on ima zmirom kaj z nožem opraviti. Posebno na nože sem pozorna ter jih ne puščam nikdar nepotrebno ležati, da bi se dušica, leté črez sobo, ne obrezala. Moram mu reči, da bi bil vendar enkrat pazljivejši. Včeraj mi je zopet vrgel jajčje lupine v ogenj, kakor bi ne vedel, da s tem poviša trpljenje duš v vicah. Bog ve, kdaj bo prišel ta fant k pameti. Kje pa tako dolgo tiči; ko bi bil tu, lahko bi krompir odlila in mogli bi večerjati. Jenik! kje te je konec?“

Jenik se oglasi iz veže. Nastilal je v hlevu, zdaj si je umival noge.

„Naj ti nikar na misel ne pride, da bi si noge obrisal,“ zakriči nanj dedček; „to veš, da bi ti prenehali ljudje naklonjeni biti.“

Jenik je zamrmral, da to uže dolgo vé, da mu je to dedček uže en par tucetkrat

povedal, in za nekaj časa se je prikazal, en črevelj v roki, drugi na nogi.

„Hočeš li izgubiti mero, da letaš le v enem črevlji,“ razsrdi se dedček.

„Če sem pa hitel“, brani se Jenik.

„Ti veš vselej svoj izgovor. Brez tega si tak čok, da nijsi hotel poslušati, in če ravno sem te zmirom opominjal, ko sem na to prišel, vendar si pa lezel skozi okno, predno si bil še sedem let star.“

„Pa kakovšen si zopet?“ klicala je Enefa, „ravno spredaj imaš kos kamižole odtrgane. S kom in kje si se zopet trgäl. Da se ti le ljubi v tacem vremenu klatiti se! Morda bi se hotel takov-le sestiti k večerji? Pojdi sem, da ti zašijem v naglosti luknjo, pa vzemi v usta košček lesa, da ti pameti ne zašijem.“

„Kaj bi se neki ne potepal zunaj, če nemam v hiši nikoli miru,“ mrmral je Jenik, ko ga je imela Enefa v delu.

Sedejo k večerji.

„Vedno cviliš, da te rotimo in vendar ne delaš nikoli nič prida“, očital je dedček Jeniku, kateri je čakaje, da bi se mu krompir pohladil, z vso močjo bobnal po mizi; „ali ne veš, da s tem le silo kličeš? Vidiš, zdaj zopet olupke na tla mečeš. Enefa jih do jutri pod mizo nestrpi, pomela jih bo, in kjer po večerji pometajo, tam primeto zavidljivca v hišo. Zakaj odkladaš zopet to skorjo, saj nij plesniva. Ker je suha? Dokler ne boš osuhlega kruha jedel, nemaš upanja, da obogatiš. Kaj zopet krinjavčiš, da nam ne moreš nikoli ustreči? Bodi vesel, dokler te prijatelj opominja. Ko boš prišel mej svet, tu ti bo priplazil tuji človek za vsako neslušno besedo klofuto s prve roke. Ljudje te bodo, ljubček moj, naučili „nemško“ ter te ne bodo vpraševali, ali se ti to dopače, ali ne.“

„Ta krompir se mnogo boljši kuha kakor prejšnji,“ je pretrgala Enefa, da bi dedčekovo pozornost malo od brata odvrnila. Fantič nij vedel od bujnosti, kako bi sedel

in kaj bi delal; nij hotela, da bi se starček vedno in preveč z njim jezil.

„Gotovo je sajen, ko je bil „raven teden“ in mnogo ur; mej deseto in dvanajsto dopoldne nikakor pa ne popoldne; in tisti, ki so ga sadili, morali so se redno po greдах valjati, ker je tako debel,“ sodil je dedček. „Za strelca nij sajen, inace bi imel vsak grče, in za vodnjarja tudi ne, tē bi bil zopet vodēn.“

„Kdaj pa je ravni in kdaj neravni teden?“ povprašal je Jenik, da sta se dedček in sestra čudila. Ali bil je vendar le iz rodovine; take reči so ga zanimivale. Ko je začel dedček o njih govoriti, vselej je poslušal in nehal razsajati.

„Tedni se štejejo od sv. Jakoba,“ je dedček radovoljen odgovoril; jako vesel je bil, če je fantič podoben govor začel. „Prvi po sv. Jakobu je neravni, drugi ravni, tretji neravni, četrti ravni in tako gre to naprej zopet do sv. Jakoba. Bistri gospodar seje vse na ravni teden, ako je mogoče tudi

žanje. Na sv. Jakoba dan je spodobno, da bi bil vsak kmet v cerkvi in bi sv. Jakoba prosil, da bi pri bogu govoril za dobro žetev (v Ještedi jemljo še le velicega srpana žito domóv). Ko stopi iz cerkve, naj pazi, s katere strani veter vleče, tam se bode to leto žito največ osipalo. Zelò mi je ljubo, Jenik, da na take reči paziš, to ti bo enkrat koristilo, posebno pa, ako hočeš ostati pri gospodarstvu.“

„Vem uže mnogo, da se mi ljudje uže čudijo, kadar začnem,“ tako se je Jënik pobahal; „na las uganem, če bo lepo ali grdo vreme. Dež gre naj dalje tri dni, če pride solnce za steno, ako očrni takoj po zapadu večerni žar, ako se po gredah zli veter vrtí, če se vlečejo črni oblaki v deželo napit se (od severa proti jugu), če se skale svetijo, če mačka metlo zgrabi, ako po travnikih gobe rastejo, ako mravlje črez pot lezejo, če ptiči skupaj letajo, ako senice čivkajo, ako ima mesec vodnjak. Lepo je zopet, če dela pav kolo, če delajo oblaki

jagnjeta in gosi, če je rano mnogo rose, če pojo petelinje na plotu in ptice v drevesnih vršičkih, če je zvečer dolgo rudeče, če si igrajo moški, če otroci ne jokajo, če se babe ne kregajo, če kozli in teleta na paši skačejo, če se megla vlačí po lokah . .

„Dosti, dosti, saj me uže ušesa bolé od tvojega napovedovanja in sam nemaš več sape,“ klicala je Enefa; dedček je pa hvalil Jenika in priznal, da bi res ne bil rekel, da si to vse tako zapomni in kakor očenaš iz glave zna.

„Pa hočeš-li katerikrat sebi ali svojemu gospodarju svetovati, moraš si še kaj drugega zapomniti, ne samo po kakšnih zname-njih se spreminja vreme,“ začne zopet dedček. „Predno boste postavim začeli sejati vselej glej, da se seme poškropi z žegnano vodo in takoj pri potu, kjer se prva brazda začenja naj se ovesijo črke: J. N. K. Ž., to je: Jezus Nazarenski Kralj Židovski. Rež zapraší, oves zamaži, to je: rež sejaj na suho, oves na mokro. Kako se mora krompir

saditi, o tem sem se ravno prej zmenil. Ako boste zelje sadili, spravite se hitro nanj. Hočete-li, da bi vam dobro gnalo ter naglo glave delalo, napojite ga, to je — pokropite ga dobro z žganjem, tako dela glave, da je kaj. Pri grahu ne pozabi dejati na protje rudeče zaplate, in sicer zato, da bi ga nihče ne prekričal. Ko začne grah cvesti, zatakni k njemu še eno prekljo, v katero je košček stekla zasajenega. To se mora delati zopet zato, da bi mu strela ne škodila; drugače bi ga pri prvem velikem viharji podrla. Tudi opomeni svojega gospodarja, naj si cvetno nedeljo mej mašo naredi krišček iz požegnanih mačic. Ko pa pride domov naj ga takoj postavi v kaščo v žito; gotovo ga ne bo vrag sesal. Žito katero vrag sesa, lahko spoznaš; na obeh konceh je kakor pripaljeno. Zraven pripomenjaj gospodinjo naj ima vedno žegnano vodo, žveplo, lorbar in sol pri hiši, tudi na pepel z Judeža na veliki četrtek v senci spaljenega naj nikar ne pozabi. Ta pepel naj posipa po polji in okolo

drevja na vrtu; ne bodo se gosenice delale. Sol naj po zrnih v mleko deva, pa se jej ne bo nikoli sesedlo. Lorbar naj vrže teletu ko prvikrat pije, po njem bo veliko in debelo. Ako tele od krave prodaste, izpulite mu na čelu nekoliko dlake in zamešajte jo kravi mej vodo, da se jej ne bo tožilo po njem. Žegnano žveplo pak palite o velicih viharjih pod dimnikom. Naši predniki so narejali v sredi sobe velik ogenj, kadar se je bližala velika nevihta, iz hrastovih polen in so na stežaj odprli okna in vrata, da bi gromovladnik Kraljemož takoj zapazil dim in videl, da ga pri tej hiši časte, in vanjo ne streljal. Ako so spomlad velike megle, pričakuj o žetvi velike nevihte. Na veliki petek nikar nič ne posojevajte, če nečete pomanjkanja trpeti. Na ta dan zgodaj zjutraj opomeni gospodinjo naj gre s pinjo k potoku in tam tako dolgo tolče, dokler „okolo cerkve z rahtačkami drdrajo.“ Naj potem vodo v potok izlije, da bo imela mir pred copernicami, bežna voda bode vse odnesla. Ako ženske

gosi skubejo, naj jih skubejo v petek, ali pa v sredo, in se pri tem gotovo ne bodo ganile, vsak drugi dan bi pa gotovo upile. Naj jih nikoli ne skubejo ob starem mesecu, vselej le ob novem. To si sploh zapomni za vsako reč, katera ima rasti. Hočes imeti dobro trsko, ki bi dobro gorela, posekaj za njo borovce kadar rastejo črne borovnice, drva bodo iz njih gotovo dobra. Pratiko imej zmirom pri roki, nikoli naj ti ne bo žal denarja zanj; vedeti je treba, kateri planet gospodari na ta ali oni dan in to leto.

Če kraljuje na nebu Smrtonoš, tē bo mnogo boleznij; treba da ima človek na sé, rodbino, rastline, drevje in živino poseben pozor. Včasih se prigodi da je taka leta tolika suša, da se od tega celo hoste spalijo. Sicer pa postane suša še pri družih prilikah. Če dajo na primer mrliču v grob pod glavo pernico mesto s senom nabasane vajšnice, ne bo šel prej dež, da bo pesnica v jami segnila. Včasih je pa tega kriva tudi človeška samogoltnost; nekateri kmet hoče, da

bi žito dosti plačalo in zakoplje hlebec kruha. Suša traje tako dolgo, dokler kdo do tega kruha ne pride, ter ga izkoplje in sežge. Je Gladolet letni poveljnik, potem je jako hudo. To je luciferski, najstrupnejši planet; to je še sreča, da je nasejal bog mej njega in našo zemljo toliko zvezd, sicer bi jo bil uže davno spridil in z svojim strupom omađeževal. Je-li sonce kralj na nebu, potem je zopet povsod obilost, ljudem se dobro godi; ali rade se kažejo bolezni, paljiva vročinska, koze, garje. Ako je mesec gospodar, potlej je zopet narobe; tu zbolevalo ljudje na mrzlici, nahodu, kašlju, kajti narava je hladna in mokra. Mesec je pa zraven tega naša sreča; ko bi njega ne bilo, bilo bi solnce uže davno spalilo našo zemljo v prah in pepel. Mesec pa je edina gora, s katere k nam rosa kaplje in vsi dežji, megle, lijaki imajo na njem svoj začetek, z njega jih še le izsesajo naše gore in na zemljo spuščajo. Merkur ljudem ne škoduje; v njegovem letu rojeni otroci so jako razumni in

dobro izgledajo. Za vlado Danice se vse najlepše kaže; mej ljudmi je sama sreča ter ljubezen in nobeno leto nij toliko svateb. Kraljemoč prinaša s soboj viharje, nevihte, zemljetrese in druge enako strašne reči, kakor vojske, „reblecijone“ itd., sicer pa je njegovo leto požegnano in ljudje imajo mnogo denarjev. Za sedem let se vselej vreme vrača in človek se spremeni; dobomo prè drugo kožo in druge lastnosti. Hočeš li vedeti, kakšen je človek, s katerim se moraš pečati, da bi se pri njem ne obrezal, le ga povprašaj, v katerem nebeškem znamenji je rojen. Za lovca rojen je hrabri, za leva trdovratni, za tehtnice počasni, za škorpijona prepirljivi, za strelca krvožejni, za device s posebnimi dušnimi dari nadani, za kozla neumni, za ribe malomarni, za vodnjarja mrzlega srca človek.

„Jako rada sva vas poslušala, dedček; le še naprej nama pripovedujte,“ sta ga zagotavljala vnuka z enim glasom.

„Za denes imamo tega vsi dovolj,“ je menil dedček, saj se jutri zopet če bog da

zdravje v božjem strahu vsi trije okolo te mize vidimo. Le poglejta, kukavica tam na uri je uže davno deveto odkukala, luč nam dogoreva in nas pošilja k pokoju. Prorokovani naš gost tedaj le nij prišel, morali smo z nečem goljufati boga, da nas je tudi on pustil goljufati z ogličkom, z muho in mačko. Pojdita detka, pomolimo in pojdimo spat.“

In dedček je pokleknil z vnukoma na klop pri peči ter začel z njima moliti: „Razcveti cvetlica v sredi morja, trikrat dražja kot ta roža božja, to otroče telo božje, položeno na oltar, obdano z božjim slovom. Kdor bo molitev to-lè molil, temu da bog srečo, zdravje in pekla ga rešil bo po smrti.“

Na to so odgovorili trikrat „oče naš in češčena-si-marija“ po tihem in znova na glas vsi trije:

„Mora, mora, mora, nepristopi k moji posteljci, da na nebu zvezde sešteješ, na zemlji ceste, a v morji pesek.“

Komaj so skončali je zaromplal nekdo z vso močjo na vežna vrata.

„Tedaj vendar!“ so zaklicali vsi trije na enkrat in Enefa je vzela naglo trsko iz čelešnika in letela odpirāt. Dedček je pa klical za njo :

„Poprej ne odpahni vrat, dokler ne povprašaš kdo je, da bi ne prišlo v hišo, kar ne gre v hišo.“

Enefa je storila po njegovih besedah ter vprašala ostro „kdo je?“ Pa takoj pri prvem vnanjem glasu se je začudila in odprla vrata na stežaj poznemu, očevidno prijetnemu gostu.

„To ste vi, soséda, z vašo Ančko? Prej bi se bila bog ve koga nádejala, nego vas,“ radostno reče; in noter v sobo se je slišalo kako je otepala prihodnica s sebe sneg. „Nij tega ena ura, kar sva se z dedčekom o vas pogovarjala, da se vam bode v tacem vremenu v Pragi slabo godilo in glej, vi ste bili uže doma in na toplem. Ali zakaj ste take pozno in pri tacem sneževanji k nam prišli? Gotovo ste se po potu prehladili in hočete, da bi vam glavo pokadila.“

Ali niste mogli rajši poslati pó-me? Saj se boste zopet prehladili, ko pojdete domov; v naši hiši nij tako čisto, da bi jo bilo škoda zamazati, vstopite noter vendar enkrat. Tako! Nu, tedaj vas pristrčno pozdravljam, da ste nam zdrava prišla!“

„Srčno pozdravljeni, da ste zdrava prišla,“ klicala sta tudi dedček in Jenik. Poznava je po Enefinem govoru, kdo je prišel k njim, hitela sta k vratom, pri katerih je vstopila uže priletna, životna „selka,“ z okroglim in dobrosrčnim obrazom, za katero se je trkljala uže tudi priletna, životna služabnica, tudi dobrosrčnega obraza, popolnem odlesk ali senca svoje gospodinje, kajti oči je imela zmirom na njej, posnemaje jo v vsakem okretu in gibljaji. Nosila je za njo veliko balo.

„Lepa hvala vam vsem za pozdrav in skrb za me,“ pristrčno je odgovorila kmetica, podajaje vsacemu posebej rokó, potem ko je bila sebe in služabnico z žegnano vodo iz kropilnice nad vratmi pokropila. Poznalo

se jej je, da jáko rada dohaja k Podgajskim kakor jo tukaj radi vidijo, in da se čuti kakor doma. Anka je naredila natanko po njenem vzgledu, vsacemu posebej je segla v roko in se zraven vsacemu posebej posmijala.

„Uganila si, Enefa, pa kaj bi ti ne uganila?“ nadaljevala je kmetica. „Rés sem se na potu prehladila, ali tako hudó, kakor misliš, vendar le nij. Denes pridem k tebi po drugem opravku, nego da bi mi zopet na noge pomagala. Le pustite le, dedček, to žlico tam, kjer leži in ti, Jenik, je nikar ne briši, ne bovi se posedli ni jaz ni Anka; takoj bovi zopet odtekli, da le svoje reči odpravivi.“

„Hočeti-li nam žegen božji odnesti, da se ne sedeti?“ jima je Enefa očitala.

„Ne, tega nečevi, kaj ne Anka da ne, sedivi torej za trenotek. Podaj Enefi svojo balico. V njej je kos platna; preglej ga dekle, kako se ti bo dopalo šivati. Iz njega mi moraš narediti dvanajst sraje tako lepih, kakor za kakšnega kronnega princa. To

gledaš, kaj ne? — Hvala vam, dedček; sela sem, ali kruha tako pozno ne bodem jela. Nikar ne glej na me, ti Anka, in odreži si ga, da ti fant ne odide.“

„Tedadaj da bi mi fant ne odšel,“ ponovila je za njo služkinja rezaje si kruha, katerega jej je dedček ponudil.

„Moraš lepo okroglo rezati, da te bodo tudi fantje pri godbi v „okroglo jemali,“ je dejal Jenik. Kadar jo je videl, to debelo Anko, vselej jo je moral uže dražiti.

„Srajce imam delati iz tega platna? in to kakor za kronnega princa?“ vprašala je Enefa, platno pregledovaje, ki se je svetilo kakor srebro.

„Nikar se ne straši; srajce so le za mojega kronnega princa,“ zasmeye se selka; „za Otika bodo.“

„Tè bom rada šivala“ prizadela si bom po svoji moči,“ odgovori Enefa.

„Kaj praviš k temu, da čakam novopečenega gospoda doktorja sem v gore, takoj ko se vreme le malo spremeni?“

„Je-li mogoče?“ plesnila je Enefa z rokama z odkritosrčnim veselim začudenjem. „To je tista novica, katero je dedčeku pro-rokovala denes muha in katere sem se neu-mna skoraj bala. Tedaj se nam vendar en-krat pokaže. To vam privoščim, ali iz celega srca vam to privoščim!“

In pri tem je stisnila Enefa gospodarici roko, kar je mogla.

„To se bode stoprv pokazalo, ali mi bode tû res veselje delal ali ne; saj ga skoraj še ne poznam, zdaj bom še le zvedela, kaj je na njem rázen te njegove učenosti,“ zdihnila je gospodarica. „Pa naj se uže to mej nami razide tako ali tako, hočem ga pozdraviti, kakor svojega najljubšega in naj-bridnejšega otroka in učinim, če bodem mogla, da mu bode pri materi pod očetovo streho vsaj kakšen teden dopalo. Pozabiti hočem, da je tako dolgo bolj poslušal samo-bridnega strijca, nego mene ljubečo mater, ter bodem drugje in v družem iskala uzroka njegove malomarnosti proti meni. Pred vsem

ga pa menim osupniti s krasno prijetno opravo. Po srajcah ti bom dala preobleke, prte, robače; pospeši kar moreš, da bi bilo vse gotovo in v omari pripravljeno, predno pride. Zato sem tako hitela, da bi začela takoj svoje delo in družega ne začenjala. Komaj sem z voza zlezla in se po hiši ozrla. Hotela sem vsaj eno reč odpravljeno imeti; manjka mi pak še toliko. Verjemi mi, ne vem, česa bi se poprej lotila; imam uže od samega premišljevanja za kos večje možgane. Zgornjo sobico našo moram dati zdaj v tem mrazu znovega premalati, dejati nova tla, pernice presipati ter preskrbeti kakšno zofo, ali kako se to imenuje, da bode imel tu malo po meščansko in da bi ga kmetska nepriličnost ne prepodila.“

„Le nikar tako ne skrbite, saj uravnate to vse igranje, da se le malo vreme otopli. Počakajmo na prve lastovke, pred njimi vašega sina gotovo ne bode,“ pomirovala je Enefa gospodarico. „Za mé nikar ne skrbite; takoj jutri začnem delati, da si je nedelja

in temu, kdor v nedeljo dela, goré pre v vicaah prsti in on po smrti straši.“

„Molila bodem za te, da bi ti bog greh odpustil, da si hotela pripomoči k veselju uboge vdove. Ali stojte! saj je predpust, ti boš hotela iti k godbi?

„Niti iz hiše se ne ganem.“

„Kaj pa, če pridejo k vam z novim letom?“

„S štirimi konji me ne dobé v krčmo.“

„Ti si deklica, da nij take na celem svetu, to sem še vselej rekla — pravi gospodarica Mrakotova —. „Ko mi srajce prineseš, bovi se kakor gre o vsem pogovorili; do tiste dobe bo uže največje pripravljanje pri konci. Mnogo in mnogo ti bom povedala, kar te bode zanimivalo. Pa v kratkem ti moram le povedati, da se mi glava vrti, od tega kar sem v Pragi videla in slišala. Dedčeka posebno sem se pri tej slavnosti najbolj spominjala; ali vam nij sredo po ušesih šumelo in se vam nij kolcalo? Morali bi ste zraven biti, kako se je ta moj Otik

s temi učenjaki kregal. Takrat sem še le verjela, da se je fant nekaj naučil. Le pomislite, on je vse do zadnjega premagal, enkrat po latinsko, enkrat po naše, in bili so mej temi gospodi taki starčki, kakoršen ste vi, in nekateri je imel pri suknji nekoliko zvezd pripetih, kar pomeni, da je to posebno imeniten človek. Kolikor jih je tam v dvorani bilo, vsi so se mu mogli podati do zadnjega in ga mej sebe povikšati. Gotovo nij bilo vsacemu vseči, da se tak mladič k njemu ravna, ter zdaj toliko velja, kakor on. Nataknili so mu na prst zlat prstan, tolik kakor vreteno, obesili mu za vrat verigo debelo kakor žrd in mej tem, ko so mu igrali in bobnali, da je zmagal, poljubil ga je vsak iz teh gospodov; na to so ga vzeli mej sé in ga v bližnjo kapelico k maši odpeljali. Posebno to me je najboljše veselilo; mislila sem si, da ti študirani ljudje nečejo boga preveč poznati in marsikatero noč od skrbi nijsem zaspala, da bi Otika na to svojo vero ne pripravili. Zdaj vsaj vem, da mu

na duši nij nič škodovalo. Kaj pa še le k temu porečete, da so tudi meni zaigrali in zabobnali, ko sem pred to veliko palačo, kjer je ta kreg bil, z gospodom strijcem iz kečije lezla? Mislila sem, da bodem od straha in srama umrla. Ne vem kako sem gori prišla, kjer so me v prvo vrsto posadili; sram je bilo, da nijsem vedela, kam imam oči obrniti. Ko je pa Otik nastopil, in se mi pred vsemi ljudmi zahvalil, da sem mu pripustila, da se uči, tè sem na vse drugo pozabila, in zajokala sem se na tihem iz celega srca. On ne ve, in ne bode nikoli zvedel, koliko sem prestala, ko sem si ga mcrala od prs odtrgati in ga drugim dati, kakor da bi moj ne bil. Oče njegov je bil sicer dober mož, ali ljubeč mož — ne, to nij bil; ne očitam mu tega v grob, ali resnica je le. Po maši smo šli k mizi, katero je napravil gospod strijc, pa si lahko mislite, da tega nij storil zastonj. Sedela sem zraven Otika in ko so si ostali napivali, tačas sem se z njim pogovorila po dolgem času

kakor mati s sinom. Povedala sem mu, kako se mi je po njem tožilo in on mi je obljubil, da se ne dá od nikogar in z ničem zdržati, da me obišče. Le pomislite si, prišla sem na to, da vendar ne zastopi na bolezni, če ravno je doktor; za to pa zna vse postave cele dežele iz glave; lahko vsak dan vstopi v cesarsko službo in postane lahko svetovalec, da, iz njega je lahko tudi tak gospod, ki pomaga gospodu cesarju deželo vladati. To se ve da nij majhena reč.“

Enefa je poslušala kmetico sklenenimi rokami v tihem občudovanji.

„Ali vam nijsem vselej pravila, da je študiranje ne le nekaj lepega, častnega, nego tudi užitnega in nikoli za postopače, katerim se delo gnjusi?“ očitala je Enefa „Váš Otik — pa zdaj uže ne smem reči Otik, kako mu neki zdaj ljudje pravijo — morda gospod doktor?“

„Da, vsak mu tako pravi,“ odgovorila je selka ne brez vsega sâmosvestja; „ali ti pa le pri starem ostani, saj sta rojaka.“

„To, to! Pri tacih rečeh rojaštvo nič ne velja, moram se navaditi čast skazovati mu; ko bi prišla z njim enkrat v pogovor in se tako le zmotila, bilo bi me pred njim sram. Ali bi sploh znala z njim govoriti? Kako neki govori? Ga je vendar razumeti, ali jemlje vse le z visocega? No se ve da, če ga vi razumete, menda bi ga razumela tudi jaz. Spominjam se na Otika, ne, na gospoda doktorja, kakor v sanjah. Vem, da sem enkrat v naši soteski igrala z otroci, on je prišel zraven, nas en čas gledal in nas naučil poštevati:

En' dvoj, trte noj,
 si vi, kompani,
 srba raka,
 tika taka,
 vija vaja ven!

Če pa še to zna? Trdim, da tega uže ne zna!“

„To se razumé da ne, kaj si misliš! On si je moral z drugimi rečmi glavo beliti, in jih v pameti nositi, nego take

neumnosti. Ima v svoji sobi od tal do stropa na vseh štirih straneh predalec nad predalcem, in na njih same in same knjige naravnane tako tesno, pa tako tesno, da še s šivanko mej nje ne moreš. Te vse je, ljuba deklica, prebral; kako bi se mu tvoje govornice ne izkadile iz glave!“

„Toliko ima knjig!“ začudila se je Enefa, „in vsaka je znotraj na vseh straneh potiskana? Kaj se neki v njih bere?“

„To so samo učene knjige, le ena nij za smijati; nalašč sem ga za to vprašala. Govori pre o vseh narodih na sveti in kar se je o njih zgodilo, godi in se godilo bode. V nekaterih so zopet narisani ptiči, kar jih je pri nas in drugod, potem vse ribe, še kebri, in štirinogate živali. Eno ima tudi, kjer je namalano, kakšno je bilo poprej, predno je bog naš svet ustvaril. To ti je bilo čudno; tu sami ogenj, tam sama voda in te pošasti, katere so se tam znašale — groza kaj takega videti; sanjalo se mi je od njih tudi po noči.“

„Tè Otik tudi gotovo vé kakšen je bog in devica Marija,“ vprašala je Enefa s plamenečimi očmi in z valečimi prsi.

„Kako bi kaj tacega ne vedel, ko ve toliko družih reči? Vidiš, ko bi se bila na to domislila, bila bi ga vprašala. Ti imaš vendar čisto druge domisleke nego jaz. Ko pride sem, bode to moje prvo vprašanje. Pa ne, prepustim rajši dedčeku to vprašanje, njemu kot naj modrejšemu izmej nas najbolje pristoji, da ga vpraša.“

„Jaz se z vašim sinom morda niti ne snidem,“ odgovori dedček. Molče je dozdej ženske poslušal, le včasih se je odkašljaj, kakor da bi mu bilo kaj v grlo prišlo.

„Ta bi bila lepa, da bi se vi z mojim sinom ne sešel!“

„On je še jako mlad, da bi jaz za njim hodil in jaz jako priprost da bi hodil on za menoj,“ odgovori dedček z nenavadno osornostjo.

„Kaj ne veste, da je to učen človek?“ mu je skočila goreče Enefa v besedo; on

ne zameta ljudij, ker so ubogi, to dela le neotesanec.“

„Da, prav imaš,“ reče Mrakotova malo občutljivo; „Otika ne bom hvalila in nikoli ga nijsem hvalila, kakor dobro veste, kar tjá v en dan, ker je moj otrok. Še dostikrat sem rekla mej vami, da nij znati na njem, da bi ga bilá zredila mati. Ali toliko sem na njem vendar spazila, da nema na sebi puhle ošabnosti. Zraven me je pá uže tolikrat po vas povpraševal, — na Enefo se ne spominja. Malo uže vé o naših gorah, prišel je od tod, ko je bil stár deset let, ali vaš betlehem mu je še zmirom tako v očeh, kakor bi ga bil še le včeraj videl. Pravil mi je ne samo enkrat, da je bil po vseh velicijh glediščijh na svetu, pa nobeno mu nij tako dopalo kakor vaše jaslice.“

„Tudi jaz ga še vidim, kakor bi ga bil včeraj nazadnje videl. To je bil fantič, kakor roža; lase kakor zlat prstan, oči kakor plavica,“ pristavi dedček še zmirom malo hladno in prisiljeno, akoravno ga je

hvala njegovega betlehema jáko razveselila.

„Še zmirom je tak, kakor ga imate v mislih, le da je nekaj časa v obrázu jako popačen.“

„Popačen?“ vstrašila se je Enefa, „in s čem? Kaj se mu je prigodilo?“

„Sam je tega kriv, pustil si je celo obličje zarasti — z brado. Sam bog vé, kaj mu je v glavo palo; saj vendar nema v obrázu nobenega znamenja, ki bi ga moral tako skrivati in tako grd tudi nij; da bi se ne mogel dati videti brez tacih šem.“

Enefa je zopet doktorja zagovarjala.

„Saj je imel Jezus tudi brado in apostoli do sv. Janeza Evangelista tudi. Le pogledjte v cerkvi podobe svetih mož: le enega ne boste videli brez brade.“

„Imaš pač prav; ali to je kaj družega — za navadnega človeka to vendar le ne gre.“

„Vaš Otik pa nij navaden človek,“ reklá je Enefa, in dedček se je zopet odkašljajal.

„S toboj se je težko prepirati,“ menila je Mrakotova „posebno pa o Otiku; on še ne vé kakovšna zagovornica si mu ti. Pa jaz sem hotela iti takoj domov in glej, še zdaj tu stojim, vam razkladam ter vas od spanja zadržujem. Lahko noč tedaj vam vsem. Enefička, bodi mi mož beseda, bóle Anka! Dedček, saj se nam menda ne bo nič zgodilo po poti, imavi molek seboj.“

Dedček jo je zagotovil, da se pod takim varstvom smeti brez vsega straha na pot podati in Enefa ju v vežo sprevivši je zapahnila zopet skrbno vrata za njima.

Ko se je Enefa zopet vrnila v sobo, nij šla leč, nego ostala je pri mizi nepremakljivo stoječa, upiraje sanjavo oči v zamrzneno okno, za katerim je do zdaj piskalo in tulilo, in pod katerim na vzdiku so stale v piskrčku one vejice, iz katerih eno si je vtaknila v lase, da bi okrevala. Videti je bilo, da je res okrevala; lica njena so imela v tem trenutku nenavadno živo barvo in oči so se lesketale.

Dedček jo je dolgo nemo gledal s peči ter se odkašljajal.

„Kaj pa stojiš tu in premišljaš?“ vprašal jo je kratko.

„Premišljam o tem obiskanji, ki nas v kratkem čaka. Moj bog, kdo bi se nadejal, da Mrakotov Otik vendar enkrat v naše gore pride; v resnici to mi ne gre v glavo. Vendar je le nekaj velikega in znamenitega takov človek, ki se odlikuje od tisoč in tisoč ljudi s svojo učenostjo; ostali se proti njemu, kakor krt proti jelenu, gozdnemu gospodarju. Rada bi ga videla; dozdej še nijsem nobenega študiranege človeka od blizu videla, razen naših čestitljivih gospodov, ali to je kaj družega.“

„Mene pa to obiskanje nič kaj ne veseli. Privoščim materi, da bi se veselila s sinom, ali ne voščim si, da bi nas obrajtal.“

„In zakaj ne? Saj vendar sicer čestite modre ljudi in z njimi radi občujete?“

„Svoji k svojim. On je učen gospod, mi smo priprosti ljudje, to ne gre skupaj;

prepričala se bodeš, da je naša modrost druga od njegove. Moramo biti pazljivi, da bi nas ne zasmehoval in nas ne imel za norce, ako nas njegova mati vendar le skupaj pripravi.“

Enefin obraz je oblila rudečica, kakor bi jej dedček osobno kaj neprijetnega rekel. Nij bila malo začudena in razžaljena, da misli dedček uprav o doktorji tako neugodno, o katerem je imela tako vzvišene pojme kot o učenem in študiranem moži. Ali rekla nij nobene besede, prepričana, da ga bode doktor, ko se prikaže, gotovo takoj sijajno prepričal, kakovšno krivico mu je delal. Molče je odšla v svojo izbico da bi se ta nemili razgovor dalje ne predel.

Enefa nij zapazila, da jo je hotel dedček le svariti, ko je videl njeno očitno ginenje nad doktorjevim prihodom poznajoč njene misli in lastnosti.

Naš dedček nij bil od denes —

Na pustno nedeljo gredo ljudje na radost k muziki. Enefa je šla edina iz cerkve

domov, z tiho radostjo v srci. Veselila se je svojega dela.

Po svoji obljubi je začela takoj po obedu rezati srajce za gospoda doktorja in šlo jej je od rok, da se je sama čudila; komaj je roko položila na kaj, bilo je tudi uže gotovo. Šivanka jej je šla, kakor bi jej bili črez noč peroti zrasle. Dedčeku, ki jo je s peči gledal, se je pri tem bolj ko druge krati glava majala; odkašljeval se je pri pogledu na njeno pridnost, in zopet malo zadremal.

V pondeljek gredo ljudje takoj po jutranjem kosilu v krčmo, Enefa se pa od svojega dela nij ganilá. V torek gre k muziki najstarši baba v vasi, Enefa je ostala doma ter šivala in šivala. Tako lepih misli kakor pri tem delu, še pri nobenem nij imela; sledé mislim preslišala je mnogo dedčkovih modrih besedij, s čemer ga je zopet kašljati silila. Nikoli, še nikoli nij šivala za tako znamenitega moža; vsak všiv, vsak vbadaj je imel za njo poseben

pomen in posebno važnost. Povprašala se je pri delu gotovo stokrat, je-li ga bo spazilá in kje najprvo, kako bode izgledal in se obnašal, je-li bo takoj uganila, da je on to, je-li bo odgovoril in kako.

Še v torek ko so prišli k Podgajskim fantje z novim letom, Enefa nij vstala od mizice zraven zamrznenega okna.

Fantje so nagovarjali Enefo dosti in dosti, da bi šla z njimi plesat v krěmo; ali ona se je izgovarjala z delom in da bi se jih znebila, dala jim je mesto dveh štiri srebrne šestake. Razume se samo ob sebi, da so jo zato še bolj kot prej zmerjali „Kantorčico“. In nij se bilo čuditi, da je bila pri taki pridnosti mnogo prej gotova, nego se je gospodarica nadejala.

Ko je prišla enkrat na dvorec, da bi oddala srajce, Mrakotova zvedljivo pregledovaje nij mogla zadušiti klica čudenja: Te so dobro narejene! Enefa si je resnično dosti prizadejala. Gotovo, nobenega kronnega princa bi jih ne bilo treba biti sram. Spredaj so

bile našite same cvetlice pri cvetlici, na eni sami „spominčici,“ na drugi deteljno perje, na tretji rožice itd. Res je bilo težko razločiti, katera je bila najlepša, veselje jih je bilo pogledati.

„Tako lepih sraje Otik dozdej gotovo še nij imel; v Pragi nijsem videla pri njem nobene, katera bi bila tem tvojim le od daleč podobna,“ trdila je Mrakotova ter zapovedala Anki naj skuha kakšno kavo, da bode vendar za kaj. Gospodinja je hotela denes naprej slaviti z Enefo Otikov prihod.

„Predno bode Anka z južno gotova, pojdi z menoj in preglej tudi ti moje delo; želim si, da bi bila ti z menoj tako zadovoljna kakor jaz s tobaj.“

S temi besedami jo je odvela v zgornjo čumnato, katero je dala za sina predelati v sobo po meščanskem okusu.

Enefi se je godilo kakor prej Mrakotovi: opazivši lepoto in krasoto, kakoršno še nikoli nij videla, bila je vsa osupnena. Gospodarici se nij mogla dovolj načuditi, da

je v Pragi toliko ogledala in to tako posneti znala. Z oken so visela tenka zagrinjala, prezračna in bela ko sneg. Sofa je bila preprežena z tkanino polno svilnatih cvetlic. Po tleh je bila razprostrena preproga, tako mehka, da se je človeku zdelo, da hodi po sami voljni; na omari, v kateri se je človek mogel pogledati kakor v zrcalu, je stala velika pozlačena ura.

„Tu je narejen raj; tukaj mora vsacemu dopasti,“ zakliče navdušeno Enefa, ogledovaje se po sobi.

„Bog daj, da bi bil zadovoljen Otik vsaj za nekaj časa,“ vzdihne kmetica, brisaje nekoliko zrnov prahu z omarnega bliščečega se dna; na to omaro je bila najbolj ponosna izmej vsega pohišja.

„Potegni zgornji predal, Enefa, in zravnaj tam tvoje srajce sama; imaš k temu pripravnejše roke, nego jaz. Ali čakaj, pozabila sem, da nij prazen. Dejala sem tje za zdaj vse te reči, s katerim me je Otik v Pragi obdaril in s katerimi resnično rečeno,

ne vem kaj začeti; za me prosto ženo niso za nobeno rabo — škoda denarja, katerega je za nje izdal. Si moram v kakšni skrinji poiskati za nje prostora; za zdaj jih poberi ven in jih položi na mizo. Pa kdo se ti zopet krega na dvorišči? To sam bog ve, kaj je denes našej družini; ne more si nikoli ustreči. Komaj se obrnem, uže se kavsajo. Moram iti malo poravnat, drugači se bodo do noči kregali.“

Mrakotova je šla in Enefa je ostala sama. Začela je predalec prazniti, boječe, a vendar z notranjim veseljem in nekim ginjenjem, dotikaje se lično in lahko vsake reči. Saj so bile od doktorja, vsako iz njih je moral imeti v roki, poprej nego jo je daroval materi. Bile so lepe skrinjice s pogledi na Prago. „Ti Pražanje morajo vendar le pobožni ljudje biti,“ mislila si je, pregledavaje te podobe; imajo v svojem mestu same cerkve, same stolpe.“ Na to je jemala ven mila različna in raznobarvna; zopet se je morala čuditi, kaj se ljudje vse ne domislijo,

da delajo celo z mila jabelka, gruške, psičke in opice. Potem je prišla na flašice z dišečimi vodami; vsaka je dišala kakor celi vrt v cvetu. Končno je dobila v roke žametovo škatljico. „To mora biti še le kaj posebnega,“ mislila si je v duhu in jo odpirala po lehkoma, pa le po lehkoma, samo da bi vendar zvedela, kaj ima v roki. Pa na enkrat jo je imela čisto odprto, ter se nad njo sklonila.

V škatljici je bila moška podoba, v kateri je spoznala takoj po popisu, posebno pa po bradi — gospoda doktorja. Rudečica jo je oblila, ko se ji je nenadeno posmijal, kakor bi jej hotel reči: „No, ti Eva zvedljiva, kaj mi boš povedala?“ Osramočena je hotela podobo zopet malo odložiti, kakor jo je prijela; ali pri tem jej je v glavo palo, da je vendar prava neumnica: da bode doktor v Pragi baš vedel, kdo v Ještedi njegovo podobo gleda! Pogledala je tedaj na lepo podobo še enkrat, pa neplašljivo in kakor mora biti, a vendar jo je vsak

trenotek obšla gorkota, in bilo jej je, kakor bi mu gledala v živi obraz. Da, še zmirom je bil tak, kakoršnega je imel dedček v mislih: lice kakor roža, lase kakor zlat prstan in oči kakor plavica, ravno kakor plavica. Kaj je le Mrakotova mogla imeti proti njegovi bradi. Brez nje bi se niti za polovico tako učen ne videl; bilo mu je res poznati takoj na prvi pogled, da je to poseben človek, nekaj višjega in imenitnejšega, nego ljudje, katere vidimo vsak dan v vasi.

Dolgo je trajalo, jako dolgo, predno je odložila Enefa podobo; nij se mogla od nje odtrgati. Obotavlja se in neráda je zaprla zopet škatljico in malomarno segla po bližnjem predmetu. To je bila rudeča knjiga, z zlatom bogato potiskana, iz katere je visel moder trakek. Zamišljena, še podobo v očeh, prijela je za trakek, bukve so se odprle in na gladkem papirji je bila z drobnimi črkami tiskana pesen, katere prva črka je predstavljala grob, zraven katerega je klečala deklica plakajoča, ter polagala nanj venec.

„To mora biti jako lepa skladba, če govori o tej deklici“, mislila si je Enefa ginjeno, spominjaje se na grob svojih staršev. Prebrala je napis, da bi zvedela je-li je deklica sirota, kakor ona; glasil se je: „Hrepenenja od Ještedskega.“ Zraven tega imena je stalo s rudečim svinčnikom zapisano, „to je materin Otik.“ Nij bilo dvomiti, Otik je daroval te bukve materi, ker je bila v njih pesen zložena od njega.

V Enefi je zatolklo srce tako močno, da se je morala trenotek držati; ta iznajdba je bila še več nego podoba. Tma se jej je delala pred očmi, ko je jela brati.

Če je bila ta pesen tudi drugače veliko, spravno delaná, s pravim čutom pisana, tega se ve da Enefa soditi nij mogla in saj se tudi nij pečala za to; njej je zadostovala misel, in ta jo je ganila do solz. V prvi kitici je tožil námreč pesnik, da bi končno zginila sè sveta hinavščina in izdaja; v drugi, da bi se ljudje kot bratje poznali; v tretji, da bi se vse ljudstvo ko ena rodbina ljubilo;

v četrti, da bi luč pravice vsem na enkrat se prikazala; v peti, da bi mu bilo dovoljeno v resnici dokazati, kako jako mu je ležeče na blagi človečnosti; v šesti, da bi uže brž nastal trenotek, ko bi za te misli meč potegnil in za nje se bojeval; v sedmi si je voščil za nje smrt na bojišči; v osmi si je voščil odmeno za to, namreč da bi nežno srce le eno solzo na njegovem grobu zjokalo, in v deveti, da bi bilo to srce dekliško....

„Za pet ran božjih, kaj ti je?“ je zavela Mrakotova, ko se je vrnila z dvorišča, kjer je z vspehom sodnika predstavljala, deklici v prihodnjo sinovo sobo. Enefa je slo-nela na omari ter jokala, da jej je hotelo srce počiti.

Deklica dolgo nij mogla odgovoriti od ihtenja, končno se je zjokala glasno.

„Brala sem v teh bukvah pesen vašega...“ in dalje zopet nij mogla, le na odprte bukve je kazala, katere so bile od solz zmočene.

Mrakotova je pogledala z začudenjem v knjigo.

„A, uže vem,“ domislila se je končno; „te bukve imam uže dolgo, in zdaj sem jih priložila k tem drugim stvarèm iz Prage; sin mi jih je enkrat pred leti poslal, zavoljo ene pesni, katero je vanje zložil. Ali resnično več ne vem, ali je bila ta pesen za jokati, ali ne. Pa saj tako nijsem nikoli mnogo držala na posvetne pesni, še takrat ne ko sem bila dekle, zdaj na starost še celo nijso več za me. Menim, da té-le še prebrala nijsem. . .“

„Če nij ta pesen svetejša od vseh svetih, ki jih imate v molitvenih bukvicah, potem ne vem, kaj je sveta reč in sveta beseda,“ reče Enefa in v očeh se jej je za-blisknila blaga nejevolja. „Taki čuti, ki so tu zloženi, take misli, ki so tu izrečene, so le v prorokovih psalmih, tako ljubezen do svojega bližnjega nas je učil le Kristus sam . . o, srečna ta, kateri bode prisojeno sedeti kakor drugi Mariji pri njegovem znožji in

poslušati njegovo razlaganje, ali služiti mu, kakor sestra njena Marta. . .“

Enéfa gánjena je zopet obmolknila; dedček bi se bil gotovo sumljivo odkašljajal pri njeni navdušenosti, Mrakotova je pa dolgo gledala deklico pozorno in z zadovoljnim smehljajem. Končno jej je rekla še prijaznejše nego je z njo govorila :

„Če si v teh bukvah našla, kar te veseli, no, pa si jih le vzemi domov in obdrži jih. Vem sicer, da jako nerada jemlješ, pa vzemi enkrat nekaj zoper navado. Meni nij na tej knjigi nič ležeče, jézi se na me ali pa ne, nikoli ne bodem za njo stala; za me uže nij družega kakor molitve.“

„Sveta Marija!“ je vskliknila Enefa ter stisnila knjigo k srcu, oči k nebu dvignivši „ali je res mogoče se ločiti od tacega zaklada?“

„Da je tam zaklad, tega seveda ne vem; ne razumem tega tako kakor ti, ali želela bi si, da bi bil Otik takov, kakoršnega si ti malaš. Kakor sem uže oni dan in

póprej pravila se mi ne zdi v vsem tak, kakoršnega bi pobožna in vestna mati rada imela; pa jaz ga nijsem izredila in kar mu manjka, more popraviti pridna žena. Ljubica, on potrebuje v tej Pragi grozno denarjev!“

„Saj jih ima tudi kje dobiti; zakaj bi stiskal, če ima vsega dovolj in še preveč?“ brani Enefa novega odrešnika sveta, „sicer sem pa prepričana, da sam sebi malo privošči, najbrž razdaje vse ubogim.“

„E spaka on razdaje,“ odkima Mrakotova z glavo, „nečem reči da bi se morda nikoli potrebnega človeka ne usmilil; ali kakor se mi zdi, zapravi naj več z bratci.“

„Hodi s prijatelji gotovo le za to, da bi jih podučeval in na boljši pot pripravil,“ in predno je mogla Mrakotova na novo tožiti in dvomiti, doda resnobno in odločno:

„In ko bi ravno vsega ne storil, kakor na las vi hočete, kaj je za to? Na tacega človeka morámo čisto drugače gledati ter ga čisto drugače soditi nego našincea. Pri nas je toseveda treba, da premislimo, kam z

vsacim krajcarjem, in predno ga izdamo, da ga trikrat obrnemo; ta pa, ki nosi v srci celi svet, ki zanj čuti in živi. . . .“

Enefa zopet nij mogla dalje. Zopet je jela jokati, da ne le njen dedček, kateri je na zadnje k doktorju vendar le samo tujec, ampak da tudi mati o njem tako ne misli, kakor bi imela. O, on je vedel, zakaj je tožil po dekliškem srci! Kdo drugi na tem svetu ga je mogel tako razumeti in ga ceniti, kakor dekle, kateri je bil posvetni blagor dozdam le prazen glas?!

Mrakotova uže nij vedela, kaj si če o njej misliti.

„Le vendar nikar zmirom ne jokaj, saj nemaš zakaj; kar te poznam te še nijsem videla tako razburkano za nič in zopet nič,“ prigovarjala je. „Ako ti nij najin pogovor všeči, saj lahko nehavi in začnevi o čem družem govoriti. Kava je uže gotova, noter do sem diši. Slišiš, Anka kliče! Pojdi ter bodi zopet pametna. Ali kaj se tiplješ za srce, ali ti kaj je?“

„Nič, o nič, ali tolče v meni, kakor kadar lan tolčemo . . . - nij čuda . . . kar sem denes izpoznala . . . užila . . . nikoli, nikoli tega ne bodem pozabila, in ko bi živela sto let.“

„Prosim te, pojdi uže enkrat, sicer mi tu še omedliš; saj si vsa obledela in roke se ti tresejo. Denes nij s tobaj nič.“

„Le pustite me trenotek, da se izpametim. . . Pojdite naprej . . . ne skrbite takoj bom za vami zdolaj . . . in sobo bom redno zaprla. . .“

Mrakotova je tedaj storila svojeji mladi prijateljici po volji ter šla, naprej po stopnicah doli; Enefa je šla počasi za njo. Ko se je z dolgim, vročim pogledom ločila od sobice, zaprla jo je za sobaj in na ključ je kanila velika solza, ko ga je zavrtila v ključavnici in vrata poljubila. Požegnala je stanovanje tistega, ki je bil podoben naj zvestejšim učencem Jezusovim.

„Po srci, v katerem bodeš večno živel, ti nij treba več tožiti,“ zašepetala je.

Ko je prišla Enefa s svojim zakladom domov in ga je dedček pri njej zapazil, takoj jo je vprašal, kakova je ta knjiga?

Enefa je uže čakala na to, prisela je torej k starčku ter mu s trepetajočim glasom prebrala Otikovo „Hrepenenje.“

Dedček se je hitro odkašljajal ter rekel: „To so sicer lepe besede, le če so tudi njegovemu ravnanju podobne? Papir vse prenese, potrpežljiv je in napisati se da tudi vse, za to nij da bi morala biti resnica.“

Enefa je urno knjigo zaprla, ter trdno sklenila, da je bilo denes poslednjič, ko je z dedčekom o doktorji govorila. Vendar le nij bil tako pravičen, kakor si je zmirom mislila; trdovratno in očitno ga je sovražil brez uzroka, le ker mu je tako dopalo.

Na Podgajskem vrtu, ki je z nova zelenel, skakljali so po trati pod cvetočimi drevesi, prvi ptiči. Radostno so žvižgali, pozdravljali s slemena stare kočje lansko svojo bivališče in doli na Mrakotovem dvorci je

radostno objemal sin svojo mater. Pogledoval je tako veselo in zvedljivo, kakor tam gori ptiči, po domu, katerega uže toliko časa nij videl in ga bil skoraj na pol pozabil. Prišel je eno nedeljo zjutraj, ne da bi bil poprej kaj pisal. K sreči je bilo za njegov prihod uže zdavnaj vse pripravljeno; le nekaj je grenilo materi veselje: da nij imela za njegov zajutrak čvrsto pečenih kolačev, ali obljubila mu jih je za južino.

Mladi gospod doktor je pozdravljal vsako pohištvo, kakor starega prijatelja; vse se mu je zdelo čudno, nenavadno in vendar tako znano in milo! Kar se je učil, nij bil nikoli v nobeni vasi; s strijcem je popotoval le po velikih mestih, zato ga je vse tako zanimalo, kakor bi še le zdaj zapazil v resnici to, kar je videl v sanjah otročjih svojih let. Po klopi je zlezal na peč ter skočil sé zapečka, kakor je delal takrát, ko ga je mati podila z metlo; v kotel je pogledal pred pečjo, v vežo je letel gledat, stoji li tam še materina omara za kruh, ná kateri

se je naučil „puštibirati“ — na njej se je bliščalo njeno ime z letno številko, kdaj se je možila. Za uro je potegnil, da bi se mu kukavica prikazala; stene je pregledaval, ako so na njih še vsa tista znamenja, katera je vanje vrezal, poskušaje pipec, ki mu ga je mati s semnjá prinesla; iz hiše je preplašil koklo s piščeti in mala praseta, ali kozičico je vzel v naročje in je pestoval. Z eno besedo, take reči je ugānjal, da bi jih se res ne bilo treba sramovati — podgajskemu Jeniku. Za glavo bi ne bil živ človek rekel, da je to „doktor“ iz Práge, najmánje pa Anka. Gledala je nanj z veže kakor okamenela z odprtimi ustmi, svojim očem nij verjela in denes je imela prvikrat drugačen obraz nego gospodinja. Gospodarica je pa opozorovala sina z skrivnim dopadajenjem ter si zraven mislila: „Saj sem pravila dedčeku: da nij na njem nobene puhle ošabnosti, morda je pa kaj družega, kar bi ne bilo, ko bi ga bila mati zredila.“ Končno ga je podrezala, da bi šel vendar sobico pogledat,

katero je gori nalašč zanj pripravila. Doktor jo je sicer poslušal, šel z njo gori, začudil se vsaki reči posebej, zahvalil se za njeno prizadevanje, ali dolgo se v sobici nij mudil. Nikoli mu nij zmanjkalo izgovorov, da je tam žalostno, da ne bode sam, da je zdolaj v hiši bliže matere, h kateri je prišel in s katero se hoče veseliti — da ga je morala zopet doli pustiti, kjer je jel zopet okolo trapati. Odprl je vsa okna, nij se mogel natisiti čvrstega zraka in pogleda na gore pozlačene z jutrajšnjim solncem. Pri oknu, pri katerem se je videlo na Ješted, mudil se je najdalje; mati ga je morala desetkrat k zajtrku klicati, predno se je vsedel k mizi, na kateri sicer nij bilo čvrstih kolačev, zato pa toliko družega, da nij bilo na njej praznega prostorčka, čeravno je bila miza precej dolga in široka, tako da je napolnila celi ogel sobe.

„Kaj je ta kočica uprav pod Ještedom v tem hostnem zakotji?“ poprašal je mater, oziraje se vedno k oknu. „Kako prekrasno je

postavljena; podobna je stari ljubeznjivi pravlјici, človeku je nekako lahko in prijetno, ko nanjo pogleda.“

„Kaj je več ne poznaš? Tam je še zdaj tist betlehem, na katerega se tako rad spominjaš.“

„Torej sem vendar le uganil, da prebiva v njej nekaj posebnega, ker po družih poslopјib priznati moram, da niti v Švajci take lege nijsem videl, in ta zemlja velja za naj lepšo. Ko bi bil vedel, da mi bode tu v vaših gorah tako posebno dōpadalo, bil bi gotovo enkrat strijcu skrivaj pobegnil. Pa on je slutil, kako bi se z menoj godilo, zato me je držal tako pozorno priklenenega, da sem mu obljubiti moral, da ne pojdem prej domov, predno bom doktor. Bal se je, da bi se več k njemu ne vrnil.“

„To se ve da bi bila velika nesreča, ko bi bil tu ostal, kaj ne?“ rekla je mati britko in njeno do zdaj tako jasno lice je zatemnelo.

„Nesreča bi to se ve da ne bila, pač pa škoda,“ odgovori Otik. „V Pragi sem iz

samega sebe nekaj storil, zdaj sem nekaj, in tu bi ne bil nič.“

Drugikrat bi mu bila máti pustila ta izgovor; nij bilo prvič, ko je imela podoben pogovor, kateri se je navadno končal z nemilim kregom, ker je vsak trdovratno pri svojem ostal. Denes je pa nejevoljno obrnila glavo od njega, kakor bi hotela pogledati, kaj se v veži dela in pustila mu je zadnjo besedo.

„Ravno mi je prišlo na misel, kar bi bil uže skoraj pozabil,“ začne Otik črez nekaj časa, osramočen od materinega molčanja, zopet prijazno in lično, da sem namreč v prešli dobi cvetoče svoje mladosti, prebujen iz slabosti vseh velicih otrok, igral popravitelja tega sveta ter mu v verzih predpisoval nove postave, in to sicer pod krilom onega vrlega starčka tam-le, katerega trdo zgrbančeno čelo robi zdaj tako mehka, leskeča korona oblakova; podpisoval sem se na take izlive „Ještedski.“

Mati iz tega nij ujela družega, kakor da hvali Ješted in da se ga je v Pragi rad spominjal.

„To je res, naš Ješted je zmirom enak,“ rekla je, „imamo tudi oči vedno vanj obrnene. Pošilja nam dežja, megle, nevihte, kar je ravno na času, uprav kakor bi imel morje v sebi. To sam bog ve, kje se ta voda v njem nabere; včasih si pravivi z Anko, da je to vendar čudno. Začne se z njega polagoma kaditi, čez malo časa gá uže zopet nij videti od samih oblakov in še eno uro ne traje, uže gre z njega dež ter lije kakor bi iz škafa ulival.“

Otik se je posmijal materi, ka si misli, da je shramba za dež v globinah Ještedskih v nekem tam skritem morji. Ona pa tega nij videla, imela je oči baš na njegovih kofrih, kateri so do zdaj sredi sobe ležali.

„Kje pa imaš ključke od svojih reči?“ vprašala ga je. „Le zajutrkovaj in daj jih meni, ti jih bodem sama pospravila; nij dobro, če se dolgo po kofrih mečkajo. — Moj bog, dečko, ti imaš obleke; kdaj jo češ raztrgati? Tega imaš menda dovolj, kar boš

živ? Ena, dve, tri, štiri, pet, šest sukenj in koliko naprsnikov, tu, in tu še dve zgornji suknji!“

„Ali mati,“ zakliče Otik jezno, „zopet začenjate! Mislil sem, da boste tukaj bolj prizanesljivi proti meni nego v Pragi, kadar ste me obiskali. Le kako morate od mene terjati, da bi svojo obleko tako dolgo imel in nosil, dokler je ne raztrgam — saj bi vas samih moralo biti sram. Mladi pravnik v Pragi je vendar kaj družega kakor stari „rihtar“ v hribih, kateri se da v svojej svatovski suknji pokopati, ako nema nobenega sina, da bi mu jo zapustil. Ne samo vi meni, ampak tudi jaz vam imam kaj očitati: niste bili in še zdaj niste dovolj ponosni na me, če ravno sem svetu podoben in zdaj s pet in dvajsetimi leti uže doktor. S čem sem vas kdaj razžalil? Ali ste morali, postavim, kate-rikrat za me dolg plačati kakor druge matere za svoje sinove?“

„Še to, da bi bil dolg delal, ko si imel zmirom toliko denarja, da ga morda cela

naša vas v enem letu nij toliko potratila, kakor ti sam.“

„Naj uže bode, da sem mnogo potratil; ali se nijsem pa zato dobro učil, ali nijsem vselej s častjo dodelal po vseh šolah?“

„Nikar ne zapazi, kolikrat sem prišla vsako leto v Prago s polnim vozom masla, s kuretino, zelenino, katere reči sem po profesorskih kuhinjah razvoževala. Te tvoje dobre rede sem dobro plačala.“

„Z vami, mati, vendar práv nič nij; pri vas nemam ni ene dobre lastnosti in zasluge. Malate me tako črnega, da bi se moral sam sebe prestrašiti, ko bi ne vedel, da je to le vaša navada. Mislite, da bi se pregrešili, ko bi me hvalili ter me s tem morda pokazili; po vašem prave matere le karajo in kaznujejo. — Te suknje nikar ne nosite z drugimi gori; vzel jo bom na-sè, bom šel za trenotek malo po polji pogledati. Je toplo in jasno, prinesel sem vam lepo pomlad. Kam pojdem, se ve da, še ne vem,

v Pragi hodim ob nedeljih te čase s svojimi znanci po „Prekopih.“

„In to vsako nedeljo?“ vprašala je mati, ko je sinovo suknjo pozorno na stolov naslon položila; „kaj je tam vsako nedeljo kaka slavnost?“

„To se ve da, tam je vsako nedeljo in vsak praznik slavnost lepih deklet“, smeje se Otik, kazaje zobe bele kakor toča in gladaje si brkice; „moški se tam shajajo, pregledajo tam enega dekleta za družim in katera jim naj bolje dopade, to preglase za devico „polno milosti.“

„To delate na gospodov dan,“ križevala se je gospodarica; „take so tedaj vaše službe božje? In mi se pa čudimo, da nas bog tepe z vsemi možnimi šibami, z vojsko, nerodovitnostjo in s kolero! Ali da ravnajo te ženske po vaši volji in tja prihajajo, če to vedo? To pa vendar niso nikake poštene dekleta.“

„Mogoče da niso, pa kaj je na tem? Po tem ne vprašamo, le da so lepe, mlade in milostno za nami gledajo.“

Mrakotova je od jeze celo zarudela.

„Slišiš, sinček,“ rekla je ostro; „pred trenutkom si mi očital, da na té premalo gledam, pa ne zdi se mi, da bi ti sam na-sé toliko gledal, kakor bi bilo treba, drugače bi na taká mesta ne hodil. Gotovo bi si prej v sramoto nego v čast štela, ko bi se mi taka „cipica“ zasmijala in mislila bi si, da me misli sebi enacega. Ne, fantič, taka dekcle, ki ima po vseh moških oči, vsaj za me bi ne bila. Pa taki ste vi, vi praški gospodje; hočete biti bog ve kaj ter kakor bi ga nad vas ne bilo. Človek se na ravnost boji z vami začeti, da bi vas ne razžalil; vsaka máterina beseda vas razžali, in glej, na enkrat vam je dobra vsaka . . .“

„Nikar ne pozabite pridejati, če je mlada in lepa,“ nagajal je razkačeni materi.

„In tako kakor ti, mislijo v Pragi vsi možaki?“

„To sem jaz še pravi svetnik mej njimi. Saj vam zmirom pravim, da ne veste, kaj

na meni imate in kaj bi vam drug na mojem mestu prizadejal.“

„To je lepo! In ti svoje prijatelje nikoli ne opominjaš, da bi obračali misli drugam nego na take bedastoče?“

„Naj dela vsak kar hoče, jaz tudi tako delam.“

„Morda se po tej izpovedi ne boš več čudil, da sem te tako nerada v Prago pustila ter te tam še zdaj nerada vidim? Nijsem vedela, da je temu tako, pa dozdevalo se mi je, da si učenost drago kupuješ — s poštenostjo. Ne segaj mi v besedo, saj je previdno dovolj iz tvojih besedi, da pri vas v Pragi nobena previdnost nič ne velja. Vi moški niste pošteni ter tudi ne iščete poštenih žensk. Pri nas je to vendar le drugače; ta, ki se ženi, ogleda se po dekletu nespridenem in delavnem . . .“

„Ali mati, kdo pa govori o ženitvi? Na to nihče od nas ne misli!“

„Čemu je tedaj to letanje za dekleti?“ začne Mrakotova z novega. „Zakaj hodite

za njimi, čas tratite in jih zastonj nadlegujete?“

„Zabavljati se hočemo, tu imate vse naše grehe z eno besedo. Čemu smo na svetu, nego da ga uživamo v radosti? Pa saj tim golobicam nij treba od nas nadlegovati se pustiti, ali tudi njih to veseli. Kdo jih sili, da bi nam verjele, ako jim pravimo, ka jih radi vidimo. Zakaj nam hodijo na limanice? Naj bodo modrejše in previdnejše...“

„Otik, ti govoriš kakor bogotajec.“

„To nijsem, pa sem mlad in kakor sem vam uže prvič rekel, hočem se življenja veseliti. Privoščite mi teh nekoliko veselih let; uteko mi brzo, preveč brzo. To vidim na družih. Ko pride tridesetka, postane iz človeka star, mrmljast mladenič, ki roji proti vsacemu in vsemu. Morali bi me prej hvalliti nego grajati, da ne mislim na ženitvo, ter si z deklīči le igram. Saj bi vam nastale nove skrbi, morali bi mi še več denarja pošiljati nego zdaj. Vsi moji znanci so uže več ali manj noreli, kar pa nikoli ne rečem,

da so bili zaljubljeni, ali delali so zavoljo deklet neumnosti; samo jaz sem ostal vedno pameten in ostanem, če bog da. Na naj lepšega dekleta nijsem nikoli dalje mislil nego sem z njo plesal, govoril ali o njej slišal; če sem s katero milkoval, nijsem tega nikoli storil z nagibov lastnih občutkov, ampak navadno, da bi koga razjezil, ali kakovi našopirjeni krasotinki pokazal, kaj more Otik Mrakota: da se mu ne more nobena in nobena ustavljati. Pa vselej sem iz takih zapletkov srečno zlezel, ko sem imel dovolj, in nikoli si nijsem perutnic pripalil. Da, ljuba mati, vašega Otika, na katerega ste tako malo ponosna, s katerim se vedno le kregate ter ga imate za grešnega in nepopolnega človeka, molijo vse krasne dekleta praške. Ko bi vam hotel praviti, to bi še le videli ...“

„Morda bi se ne studil, bahati se, kako vodiš dekleta, ki te imajo rade, za nos? To je res jako težko in slavno učenje; kako dolgo si se učil za to? Ali tudi temu, ki

v tacih rečeh naj dalje prinese, dajo „diplom“ ali kako se uže tisto pismo imenuje, katero si dobil, ko so te za doktorja imenovali? S tacimi razkladi me enkrat za vselej oprosti, prosim te . . .“ In Mrakotova sebravši sinovo obleko uteče z njo iz sobe.

„Tu imamo,“ je rekel Otik od mize vstavši; to je naša osoda; govorimo-li enkrat resnico, niti lastna mati je ne prenese. Vse ženske hočejo, da bi se jim človek lagal.“

Tako premišljevaje je pristopil gospod doktor k zrcalu in popravljal si obleko in brke. Delal je to tako skrbno in zvesto, kakor bi od tega bog ve kaj odviselo. Njegov pogled je pri tem pravil, da je sam s soboj čisto drugače zadovoljen nego mati z njim.

„In mati mi zameri, da je nijsem nikoli obiskal,“ mrmral je Otik s soboj, „ter je jokala in joka nad mojo nehvaležnostjo. Saj sem dobro vedel, kaj me tukaj pričakuje, za to nijsem nikoli sem silil. Vesel, da sem imel izgovor na strijca. Da, pri

materi ne veljam nič, ker nijsem postal to, kar je ona hotela, namreč kmet. Kaj sem slišal od nje to uro, — kaj se tu mudim? Takoj po prvem objemanji nič drugega, kakor naj-neprijetnejše reči. S starimi predsodki me obsipajo, nijso pristopni boljším, časnejším mi-slim. Nikoli mi ne more odpustiti da me je izročil oče v druge nego v njene roke, in je za tega delj polna jeze in britkosti proti meni, kakor bi bil temu kriv jaz sam. Oče-tu se res uže več ne čudim, da je tako ravnal z materjo in ne, kakor bi bila zaslužila za svoje neutajljivo dobre lastnosti. Najbrž je mati tako drzno in ostro ravnala z očetom, kakor zdaj z menoj; vsako čilejšo misel, vsako prekipečo dobro voljo ima za skazženost. Oče je ravnal tedaj le kakor ljubeč in previden oče, da mi je odprl drugo cesto, ki me je odvela s pustega doma v zlati svet.“

Doktor nij čakal da bi se bila mati vrnila, vzel je klobuk in paličico ter odšel, da bi dobil zopet svoj humor. Malodkaj je bil

tako srdit in razžaljen kakor v tem trenutku, imajoč v mislih, kako mu je mati krivična. Nikoli nij imel prilike jeziti se; bil je mlad zdrav, lep, bogat, dobre glave, tedaj pravi ljubček narave in osode. Ne le deklice, ampak vsakdor se mu je smehljajal ter ga negoval. Kako bi torej ne bil materi mrzil, da le njo nadleguje, ko so se mu vsi znanci čudili, da je bil od vsacega hvaljen in spoznavan, le ne od nje? Ali bi ne bila njena dolžnost, videti v njem vsaj mal čudež, ko ga je ves svet razglašal za najljubeznivejšega človečka, katerega si more kdo misliti?

A Otik se nij znal dolgo mračiti in mrziti; vsaka mišica v njegovem cvetočim, ne-skrbnem, prijetnem obrazu se je temu branila. Ko je stopil iz hiše na polje, pomuzal je še enkrat z ramami, nad materinim starim kopitom, ter proč je bila nevolja. Tako je dozdej delal z vsako neprijetno mislijo; nikoli jej nij dal kaliti si dobre volje. Saj je bil na svetu, ne da bi se trapil in trudil

nego da bi mlado življenje in premoženje svoje užival in kakor je materi pravil, glavno, da bi se zabavljal. Čemu bi mu bila osoda drugače toliko darov podarila, ko bi jih bil zakopal, podavaje se kakšnemu prazenemu in neokusnemu sanjarstvu? Slavo, biti modrijan in misleč v navadnem pomenu, prepuščal je drugim; on je bil modrijan po svojem načinu in do zdaj se je počutil zraven tega še zmirom jako dobro in z drugimi je izhajal, ko so bili oni v vednih prepirih z deveto desetino ljudstva. Enkrat se je sicer hotel tudi mej nje mešati, ali to je bilo uže davno, morda celih pet ali šest let; takrat je bil se ve da še velik otrok, zdaj pa zrel mož — kaj nij doktor? To nij le nekaj, to je vse! Kaj je na izobraženem svetu višjega? Gotovo je to vsakdor videl, le njegova mati ne.

Ko je korakal Otik po poljski stezi, ogledaval se je in zraven smijal; pri vsacem koraku so se probudili v njem otročji spomini, žalostni in veseli, z meščanskim šumom

v njem čisto oglušeni. Čudil se je, kako je mogel vse tako popolnem pozabiti, da so ti obrazi v njem čisto obledeli. Poznal je holmček, s katerega se je po zimi z družimi dečki vozil na malih senéh, lužo, na kateri se je drsal in si tolikrat nasek ranil; trato, na kateri se je pojal; gozdič, kamor je letal po šibice in tam doli pri črni skali mej smrekami rudeči križ, kamor je hodil z materjo zvečer molit, ko mu je oče umrl. Takrat je bil še jako majhen; pa dobro se je spominjal na one temne neskončne ure, ko ga je mati kleče pod križem k sebi stiskala, kropé mu glavo z vročimi solzami. Vedel je, da se nekaj groznega godi ter se nij ganil, pritiskaje se k materinim prsam. In oči so se mu zarosile pri tem spominu. „Ubogí oče,“ je vzdihnil; „ti bi imel morda vendar le radost s svojim sinom, ko bi bil tega trenutka dočakal.“ Komaj je pa izgovoril, uže je zopet jasno gledal okolo sebe. Hribček z očetovsko hišo je uljudno stal v branljivi senci domačih gor; visoko poslopje

je imelo pred okni gredo in okolo sadni vrt, zdaj ravno v srebrnem cvetu se leskeči. Po polji je bilo povsod praznično tiho, ni enega človeka nij bilo videti; tem glasneje je bilo po grmovji. V vsacem grmičku je tu pelo, šepetalo, žvrgolelo, čivkalo. Pri potoku so letale pastaričice in penice, po zraku se je ponašal celi oblak škrjancev; po brazdah so stopale vrane, okolo hiš so krožile lastovke, nad strehami so letali golobje, po osejanem polji so vzdigovale glavice hitre prepelice. Ko bi se ne bilo iz dimnika kadilo v prezračnih kolesih in se iz Svetle ne bili zvali zvonovi cerkveni k deseti maši, bil si bi mogel doktor misliti, da je ta krajina oživljena z operutenimi, rahlonožnimi služabniki, ki okolo njega skačejo.

„Na Svetlo pojdem v cerkev,“ sklenil je naglo, ko je poslušal nekaj časa slavno donenje zvonov v prejasnem zraku. Zanj so bili to znani glasovi — pri deseti maši je prej vselej ministriral. Tako obratno kakor on se nij znal pri altarji nikdo iz njegovih

součencov vrteti, nobeden „konfiteor“ tako naglo in spravno odmoliti, nikdo tako krepko pri povzdigovanji pozvanjati in tako dostojno mašne bukve iz ene strani na drugo prenašati — le enkrat jih nij spustil na tla — ni enkrat se nij zraven izpodtaknil, kar se je vsacemu prigodilo, na kar je potem v „žagredu“ sledila huda sodba, katera je stala prostopnika mnogo solz.

„Da, pojdem v cerkev,“ nadaljeval je doktor; ako si ne morem denes pregledavati deklet na praških „Prekopih,“ tedaj si jih pogledam vsaj v Ještedskih soteskah, materi kljubu.“

In zavil je z steze na pot, po katerem je mislil najbolj in najprej priti na Svetlo.

Pot se je vlekel okolo majhenega holmca, ter okolo družega in naenkrat je stal Otik na odprtem mestu, odkoder je pač videl Svetlo s cerkvico na strani pred soboj; ali črez široko polje in travnike in njemu ravno pred nogami razprostiralo se je veliko široko močvirje. Zvonovi so mu zdaj zado-

neli glasneje in kakor se mu je zdelo, malo zasmehljivo, kakor bi bili vedeli, da si praški gizdavec v „lakiranih“ črevljicah črez to pohribsko blato ne bode upal, če tudi gleda iz njega sem ter tja kakšen kamen. Uganili so to na las, res so se mu smijali; Otik se je vstavil in nij hotel iti dalje.

„To bi mi za to stalo,“ rekel je zarezljivo, „da bi bredel po tem močvirji za nič, k večjemu bi našel debela lica, debele nosove in rudeče roke preljubih kmetavskih žensk; za ta pogled imam pač še dovolj časa. Ta luža je sicer dosti nedolžna videti, ali vrag jej verjemi; kdo mi je zato porok, da se ne uderem pri prvem skoku noter do kolena. Na prigodkih take vrste mi je dosta malo ležeče, uživati hočem le take, kateri bi se dobro pripovedovali in poslušali pri steklenici čaja, ko se zopet k prijateljem vrnem. Ti se bodo ná-me spominjali! Kaj neki brez mene počnó? Brez vse neskromnosti sem jaz duša našega kroga, nobeden nema mojih društvenih spretnosti, mojega

daru sebe in druge tako zabavljati. V cerkev pojdem, ko se bode pot lepo posušil, če bom namreč ostal tako dolgo pri materinih razkladbah. Če začno po póludne zopet pridigovati, dam si zapreči in odidem kamor koli je v soseski; če ostanejo pri svojem, storim tako vsak dan. Pripoznati moram, da se nijsem tu nikoli bal dolzega časa, nego veselil sem se, da bom užival tukaj nekoliko mirnih dnij. Letošnji predpust me je vzel prav po notah; to nij malenkost plesati nekatero noč nā treh, štirih plesih, to mora človek čutiti. Hotel sem se spočiti, predno zopet začnem; ali iz tega ne bode dosti, kakor je videti. To ima vendar le svoje nemile strani, če je kdo preveč priljubljen, preveč iskan, preveč v modi kakor zdaj jaz, če ravno bi stotine ljudij dalo polovico premoženja za to, ko bi se svet le en mesec za nje pulil, ter jih pri vsaki priliki imenoval in jim prvo mesto v društvah prigovarjal, na katero je povišal mojo malenkost. Človek bi zopet kri in življenje

zastavil, ko bi se mogel na tej zavidani višini obdržati. Meni se zdi, da ima na tem svetu vsaka slava svoje trna. Resnično, jaz sem jako, jako truden.“

Doktor se res obrne pred zbredenim blatom, in da bi si zavoljo večje različnosti drug pot zbral, krene naravnost gori čez hribček, katerega je bil pred trenutkom obšel. Uprav je hotel v hosto zaviti, katera se je sprostita s tega hribčka noter do rodne vasi, ko je na enkrat svoje korake vstavljaj. Iz temne hoste je stopal obraz jasen in sijajen — vaška deklica noseča v naročji debele stare, gotovo po babici podedovane molitvene bukve, iz katerih je gledala majhená krasna cvetličica. Imela je na sebi rujav kožušek, in okolo glave rudečo volneno ruto ovito. A kakšno lice je gledalo iz tega debelega zavitka! Ravno nasprotno onim, katere je doktor pred trenutkom svojim rojakinjam na kmetih pripisoval. Obličje je bilo podolgasto, lepo in belo kot sneg, kakor svilnato, okinčano z nosom tenkim in

ravnim kakor črta, usta kakor makov cvet, in dve črni oči, v katerih je bila v vsakem pogledu, če ne cela knjiga, tedaj vsaj premila, ljubeznjiva pesmica. Doktor je odprl oči na vso moč. Podobnega obličja, podobnega pogleda, podobne prikazni še nikoli nikoli nij videl. To je bila morda kakšna princesinja v kmetski obleki! Tako gibčne rasti, tako blazega gibanja, tako prožne, lahke hoje še gospodične najvišjega rodu nijso imele.

Deklica se je pri njegovem pogledu tudi vidno ustrašila; ko je pa videla, da pomanjšuje svoje korake, mislila si je, da se hoče ustaviti, ka bi se jej ognil s pota, tesno se je mej grmovjem vila, ter stopila sama pohlevno na stran, da bi mogel iti prilično okolo nje. Zraven je vzdignila k njemu oči tako pohlevno, navdušeno ter položivši roko na srce, se mu tako globoko priklonila, kakor bi hotela pred njim poklekniti v zeleneči se grm pri njegovih nogah. Otik je segel hitro po svojem klobuku, hotel se jej

je zahvaliti, da se mu je ognila ter jej reči, zakaj se je trudila, da je bila njegova dolžnost jej prostor narediti — ali iskal je zastonj po besedah; nij jih mogel najti v zmotnjavi nerazumljivi, še nikoli ne občuteni. Če se mu je zdela ona v kmetsko preoblečena kneginja, lahko se jej bi bil on zdel v meščansko gizdavo obleko preoblečen kmet; tako okorno in nedoločno kakor njo, gotovo še nij nikogar pozdravil. Spodtikaje je naredel nekoliko korakov naprej, nehoté ogledal se, da bi se prepričal, je-li bilo to, kar je videl, resnica, ali le kakšna zmotnjava; in videl je, da stoji dekle na istem mestu, kjer je šel okolo nje ter da gleda za njim z onim plahim pa vendar žarečim pogledom, z onim skrivnostnim, blaženim posmehom, s katerim se mu je poprej priklonila.

„Kaka je ta boginja v kmetski obleki?“ vskliknil je Otik ko se je končno izpametil, kar se nij poprej zgodilo, nego predno je stal pred domačo hišo. Nij vedel kedaj je

do nje prišel, ves omamljen od nenadnega osupujočega srečanja.

„Kaj so proti njej vse krasotinke, katera sem kdaj videl? Katera onih je tako sveto vabljava, tako nedolžno vzvišena, tako ponosno pohlevna? O Ješted, ti stari moj tovariš, bodi veličan po celi zemlji za to edino cvetlico, razvito v senci tvojih skal in gozdov. Denes prvič obžalujem, da sem zavrnil takrat pero, ko je oni nesramni kritik pesni moje raztrgal iz same ljubosumnosti ker mi je dajala krasna pevkinja prednost pred njim, podtikaje mojemu „krepnenju,“ da je preobširno, brez izvirnosti, ognja in pravega čuta, na kar sem jezno ter za vselej opustil plakajoče pesniške vrste, prisegaje k veseli zastavi posvetnosti in gizdavnosti, kjer so moje spretnosti in vednosti se ve da drugače zmagale. Denes bi napisal pesen, ki bi zamaknila in pobila najrazjednejšega tacega pisalca, gotovo tudi mojega najljubosumnjejšega tekmeča. Pa zakaj me je ta neznanka tako posebno priljudno in

pomenljivo pozdravila, mene čisto tujega človeka? O ne, to nij bilo za to ker sem imel zopet enkrat peklenško srečo; v njenem pogledu se je skrivalo kaj družega nego sama koketnost — nekaj svetejšega. Kako smešna se mi zdi druge krati ta beseda, kadar govorimo o ženskah! Gotovo se mi nij priklonila le kakor mlademu, neznanemu, lepemu možu, s čigaver obleke je videla, da je iz višjih krogov, nego kot kakšni znameniti častivredni osobi, — nij drugače, imela me je za kacega sosednjega duhovnika. . .“

Enefa je bila, ki je po naključbi doktorja na potu v cerkev srečala ter ga iz podobe spoznala, in ga v skrivnem sreči s sveto radostjo pozdravila. Kako jej je osoda dobro hotela! Brez prizadevanja, čisto brez nade ga je srečala, tega novega „odrešenika ljudstva.“ Čisto sam je blodil po hosti in polji, in denes ga je zopet primerjala v duhu s sv. Janezom krstnikom, ko se je v puščavi na vzvišen svoj posel pripravljal. Bog ve kakšne velike, znamenite misli so se v

njegovi glavi križale, ko je na njo ubožno priprosto deklico naključno uprl svoje oči? Očitata si je skoraj, da ga je srečala; morda ga je speljala s poti, morda ga je baš iz najlepših mislij prebudila? In ko je stopil v hosto, pogledovala je še dolgo za njim in zdelo se jej je, da leté tam, kodar korači, po zraku zlate niti, sledovi njegovih zlatih neprecenljivih mislij.

Enefa nij odprlá tákrat v cerkvi molitvenih bukvic; denes je pozabila moliti za žive in mrtve, za prijatelje in sovražnike, — in vendar je bila vsaka njena misel molitev.

Pri obedu, h kateremu je Mrakotova zopet z razjasnenim obličjem sela — kajti kolači, s katerimi je hotela sinov prihod oslaviti, naredili so se je tako izvrstno, da je nad njimi pozabila, kako jo je bil baš ta sin razjezil, — začel je doktor malo izpodtikaje se pripovedovati, kako je dopóludne preživel. Pravil je, da se je namenil v cerkev ter popisoval, kako je prišel k močvirju,

da se je zopet domov vrnil, ter si pot v cerkev preložil na nedeljo, ako bode cesta uže bolj suha. Da se je čisto mimogrede in po naključbi srečal v smrečji z deklico v kožušku in rudeči avbici, katera je nesla velike stare molitvene bukve v naročji, iz katerih je gledala mala cvetličica.

„To nij bil nihče drugi kakor kantorčica,“ rekla je mati. Takoj ko se je o deklici zmenil, jela je pozorno poslušati in zdaj je obletel njen obraz prijazen smeh, kakoršnega sin pri njej še nikoli nij videl. „Poznam jo po kožušku in bukvicah. Vsaka druga ima nove in majhene bukvice; le ona nosi še te stare, grozne, ker bog ve, kako dolgo so uže v rodovini.“

„Kantorčica?“ ponavlja Otik zopet videzno le malomarno; „pravite tako ženi ali le hčeri kantorovi?“

„Ni tej, ni oni se tako ne pravi; kantorčica je le priimek. Ljudje deklici, katero si srečal, tako pravijo, ker razumeje vsako reč bolj nego drugi in toliko znamenitih

rečij vé; zato se hočejo maščevati nad njo s tem priimkom, razumeš? Sicer jej pravimo Podgajska Enefa, ona je vnuka onega dedčeka, ki ima betlehem. Dostokrat sem ti pravila v Pragi, da se v celi vasi le s to pečam.“

„Stanuje tudi v oni lični hišici pod Ještedom?“ vpraša doktor, ter si ne more zraven misliti, da bi kje drugje stanovala. To prilično hostno zakotje je edino pristovalo za oklep okolo njene prikazni; tja je spadala, tam je bil pravi njen dom, če ravno je kje drugje prebivala!

„Se ve da, stanuje pri dedčeku z mlajšim bratom; nema uže družega na svetu, uboga sirotica je. Njen brat, bistrumen dečko, hodi vsak dan k nam malo pomagat; ko bode dorastel, vzamen ga za hlapca. Tebi bode snažil obleko. Anka bi tega ne naredila tako kot on. To kar je sestra, on do zdaj se ve da še nij; Enefa ima posebne spretnosti, vsega se je uže navzela od dedčeka.“

„Kaj pa tako znamenitega vé in zná, da se zmirom o tem menite?“

„Tega je, ljubi moj sin, mnogo. O njenem šivanji še govoriti nečem; to zna še marsikatera, čeravno mi boš gotovo pritrdil, da v Pragi nij mnogo šivilj, ki bi svoje dela znala tako napraviti kakor ona. Poglej srajce, katere sem ti napravila, pa bolj na tanko, nego si gledal denes zjutraj. Cela tvoja oprava je od nje . . .“

„Od nje?“ vskliknil je Otik jako nemilo osupnen. Uže poprej ga nij bilo ravno jako prijetno ganilo, ko je slišal, da mu bode brat „boginje v kmetski obleki“ obleko snažil, in zdaj je še celo zvedel, da mu je ona za denarje srajce šivala! „Novi odrešenik ljudstva“ nij bil malo ponižan, da se je pustil zanimati od vesniške mojškne in sestre onega, ki mu je snažil črevlje, tako, da je proti svoji navadi še na njo mislil, in ko je uže več videl nij, i jo še zmirom tako občudoval. Morda bi ne bil več po njej spraševal, ponižan s svoje doktorske

dostojnosti in od vsega sveta občudovanega gizdalinstva, ko bi ne bila mati sama od sebe o njej nadaljevala.

„Da od nje so ; pa kakor sem uže rekla, ne štejem njenega šivanja za nič zraven tega kar zna družega. Ona se spozna v rečeh, katere zdaj le redko kdo zna ; ozdravlja vse bolezni notranje in vnanje z besedo in zdravilom. V rodini njeni imajo „dar svetega duha.“

Čarovnica tedaj ! To je bilo vendar enkrat kaj novega, zanimivega, da, neslišanega ; to je mogel enkrat pri prijateljih povedati, ker ga bodo gotovo vsi zavidali za to srečanje. Doktor se je zopet zjasnil ter se materinim besedam na glas zasmijal. Mislil je o čarovnici z molitvenimi bukvicami v roci in o zdravniku v „firtahu,“ samo da bi nadaljevala o kantorčici, katera mu je zopet bila boginja.

„Le nikar se ne smijaj, prosim te, nemaš nikoli zakaj,“ posvarila je zopet starka. „Enefa res ume desetkrat več, nego tak

zdravnik, ki se je po šolah učil. Doktorju iz mesta je uže tu dosti ljudi pomrlo, njej pa niti en otrok ne. Meni je zagovorila trganje na roci, šen, črne koze, bule in še druge telesne bolezni. Komaj roke na me položi in nad menoj svoje „zarekovanje“ izgovori, uže letam kakor pišče. Pri naši Anki je ravno tako kot pri meni. To zimo jo je bolela glava, čuda da nij zblaznela; mnogo je počela, pa vse nij nič pomagalo. Od tistega trenutka, ko je v tem spoznala Enefa urok ter ga jej zagovorila, bilo je, kakor da bi odrezal.“

Doktor slišavši, kako zna Enefa čudovito bolne glave zdraviti, zamisli se tako naglo in globoko, da je bilo zavzetno. Zraven se mu je pa zabliskal poreden posmeh okolo ust. Pustolovje, katero bi se dobro pripovedovalo in poslušalo pri steklenici čaja, — bilo je najdeno.

Mrakotova jame pozorno sina gledati; ne le da je tako naglo in brez vsega uzroka omolknil, ko je bil pogovor v najlepšem teku,

pobesil je tudi naglo kodravo glavo, ter položil čelo v dlan; enkrat se je stresel, in zraven vzdihnil. Máterina pozornost se je takoj v skrb premenila.

„Kaj ti je, Otik?“

„Nič!“

„Nikar ne taji, poznam ti.“

„To nij besede vredno, včasi me v glavi zbode. Oh, zdaj uže zopet. Ne vem, kaj se mi je tu prigodilo.“

„Je-li to denes prvič, kar je to črez te prišlo? povprašala je mati z rastočo skrbjo, ter vstala, da bi se sama prepričala, kaj mu je, segaje sinu na glavo. Bila je gorka in tolklo je v njej; skrbni materi se je pa zdela vroča in žilica mrzlična.

„To imam dostakrat,“ lagal je Otik; „ali tako močno kakor denes še nijsem nikoli imel. Zmirom se mi hujše dela.“

„To gotovo nij nič družega nego to, da si se močno prehladil. Po potu si glavo iz kočije molil, in veter ti jo je prepihal; tak človek, kakor si ti, mora vse vedeti, nič mu

ne sme uiti. S tem in nič z drugim si si bolezen navlekel.“

„Na sencih me bôde kakor s šivankami.“

„Uže vidim, da nij družega kakor urok, kakor pri Anki. Ona je tudi najbolj tožila o bodenji v sencih.“

„Da bi le ne zbolel.“

„Tako zlo menda ne bode, to bi bil lepo prišel. Ali kako se rdiš, res te zmirom bolj peče.“

In mati je vzela sinovo glavo v svoje roke, sočutno jo varovaje. Otik je mej tem zmirom bolj stokal in zdihoval.

„Dečko, nij druge pomoči: hočeš li, da ti bo bolje, moraš si dati bodenje zagovoriti; takoj ti bo ponehalo.“

„Kako se mi morate vendar še k vsemu smijati.“

„Kdo se ti pa smeje, ljubček? Menda vendar ne jaz? saj sem polna strahu. Mislim to čisto resnično.“

„Kaj hočete, da bi ljudje na mé s prstom kazali?“

„Dá bi le nikoli za kaj družega s pr-
stom na té ne kazali, nego da si si hotel
pomagati, ko ti je bilo zlo. Ne bodi trdo-
glaven, Otik, in stori tudi máteri enkrat
kaj po volji.“

„Saj uže ponehava.“

„Nikar ne lagaj.“

„Res, prihaje mi boljše.“

„To je le za ta trenotek, jutri, morda
uže drevi se ti bode zopet vrnilo. Daj si
vendar dopovedati, zarekovanje ne traje pet
minut, nij se ti treba zraven nič napejati,
še ganiti ne; povprašaj Anko, če meni ne
verjameš.“

„Saj so to sama sleparstva.“

„Bog daj, da ne boš nikoli družih sle-
parstev uganjal. Ako ti zarekovanje ne po-
maga, tedaj ti vsaj škodovalo ne bo. Pošljem
ti po kantorčico.“

Otik je gledal kakor bi ga bog ve kako
protivilo, a v tem se mu je srce veselja
smijalo, da mu je vse tako dobro izteklo.

„Ne brani se mi,“ svarila ga je mati zopet ne sluteč, da uganja sin komedije, da bi se zopet z deklico sešel, katera mu je dopóludne tako močen vtis zapustila; „to je čisto dekle, ta kantorčica, če tudi nij ena iz najlepših. Ali vsaka ne more imeti lica kakor potonke in roke kakor piro. Zato je pa pridna in pobožna, nobena jej nij enaka v celi okolici, verjemi mi, če ti pravim. V dvajseto leto gre, pa še z nobenim fantom nij govorila, razen kadar je morala. Gleda na-se kakor malokatera gospodičina; vem to, ker sem tam kakor doma. Nij se je treba bati in studiti; ako ti bolehnosti ne vzame, gotovo ti nobene ne pri-nese, v njeni rodovini le pomagajo, a ne škodujejo. Začenja in dokončava vse le v imenu božjem.“

Otik je materi naglo odpustil, da na njem zmirom kaj slabega vidi, zato, ker je „kantorčico“ tako gorško hvalila. Vesela radost ga je prešinila, ko je slišal, da je deklica ne le krasna in spretna, nego tudi

pridnejša od družih; in vendar je še zjutraj imel pridnost pri dekletu za nepotrebno, ter le lepoto in mladost za potrebne čednosti. Taki le smo mi ljudje na tem svetu; to je naša pamet, na katero si toliko zakladamo, to je naša stanovitnost. Zdaj mislimo tako in za trenotek baš narobe.

Črez malo časa je letela Anka, le da se jej je glava tresla, iz dvorca gori proti Ještedu. V imenu svoje gospodinje je hitela h kantorčici, da bi prišla, ako je mogoče v trenotku na dvorec zagovarjat uroke pražkemu gospodu doktorju, ki je denes zjutraj prišel, po potu se prehladil, ter ga je mati ravno odpeljala v sobo, kjer leži na zofi, revež, kakor da bi ga grizlo.

Gospod doktor si je hotel iz dolzega časa malo poigrati s kmetskim dekletom, katero je naglo prišlo k „njegovi milosti;“ kaj tudi družega početi z vaščanko? A nikoli mu nij bilo še tako čudno, kakor teh nekoliko trenotkov, ko je v svoji sobi ležeč

na zofi, „kantorčico“ pričakoval. Niti pri najhujših izkušnjah, niti takrat ko so ga za doktorja povišali, niti ko je vstopil v plesalno dvorano in se je sto in sto najkrasnejših deklic po njem ogledovalo, med soboj si ga kazaje kot najlepšega mladeniča v dvorani, kot prihodnjega doktorja in bogatega dediča — nikoli mu še tako nij bilo. Bil je tako omamljen, pričakovaje svidenja s to deklico, da na svoje početje niti pazil nij ter se mu tudi čudil ne.

„Le da bi na mé grdo ne pogledala, ko bode spoznala, da ta, ki ga je denes tako priljudno pozdravila, nij duhovnik, nego le „neposvečen človek,“ mislil si je, ko je slišal zunaj pred vrati hitre in lahke korake, in kako nekdo lično za kljuko prijemlje.

To je bila res kantorčica.

Enefa vstopivši v sobo nij pogledala samo ne nanj, nego sploh nikogar in nič nij pogledala. Ostala je s povesenimi očmi dolgo časa na pragu stati ter spela roke, kakor bi hotela vse svoje misli zbrati, in jih

le v en kraj obrniti. Ko bi je Otik ne bil videl zjutraj, ko se je smijala, bil bi prisegel; da ta obraz ne vé, kaj je smeh; tako častitljiva, resnobna se je videla. Pa kako krasna je zopet bila, tako pri miru, bleda, zamišljena, vzvišena! Prišla je v največji hitrosti brez kožuška in pokrivala, kakoršna je baš doma bila, v kiklji po materi podegovani, zeleni suknjeni jopici in razoglava. Črne kite so se jej vile okolo glave kakor venec; in Otik se je spomnil, občudovaje v duhu ta njen kinč, s katerim jo je narava obdarila, na nekdanje narodne vešče ali duhovnice, katere so, ovenčane z vejicami posvečene lipe, zdravile bolezni z mogočnimi besedami, kakor ona, opravljale verske opravke ter prorokovale prihodnje reči. Tako so menda gledale, hodile in počenjale.

Enefa se je bližala zofi, na kateri je doktor počival tako tiho, kakor bi bil naglo v marmor premenjen, z lehkimi koraki v slovesnem molčanji. Nij si upal motiti jo z pozdravom, videč kako tudi mati molči in

nanj pogledovaje prst na usta poklada. Zraven sina na mizo je postavila mati veliko skledo z vodo, poleg katere je položila na levi strani pest ovsa. Mrakotova je uže vedela, kaj zagovarjalica potrebuje in kako se je proti njemu obnašati, da je nespodobno pozdravljati ga, k njemu govoriti, nasprotno pa škodljivo, od njega odgovora ali odpovedi terjati.

Zgodilo se je drugače, nego si je Otik mislil; domneval je da se bode pri narekovanji dobro nasmijal in s krasno narekovalko, katera ga je zjutraj tako pomenljivo pogledala, malo pošalil; in glej, na enkrat je postal tako resen in molčeč kakor obe ženski. Taka tihota je bila v sobi, ko se je Enefa končno pri njem postavila, da je bilo slišati muho brenčati, in Otik se nij ganil, ko je Enefa njemu in sebi z desnico naredila preko čela križ ter mu lahko glavo vzdignila, naklonivši jo lično nad skledo. Kaj bi bili v Pragi rekli, ko bi ga bili videli? Ali on se je v tem trenutku malo na Prago

spominjal; Enefini varni dotikljaj ga je prešinil po vseh udih. Enefa je pobrala ves oves skrbno v roke, in spuščala zrnca za zrncom čez njegovo skloneno čelo v vodo, ponavlja je zraven trikrat zaporedoma z tako ljubeznjivim in pobožnim glasom, da mu je segel v srce kakor zjutraj njen pogled, poln navdušenega, tihega spoštovanja.

„Rotim vás uroki uročice! Ste li iz ljudi, pojte na travnik, ste li iz vetra, v hosto, ste li z uroka v ogenj, ste iz vode, v morje. Tam grabite, bodite, pikajte, ali tej glavi do smrti dajte mir. K temu pomagaj bog oče, bog sin in sveti dub.“

Ko je dokončala svoje zarekovanje, mu je zopet z desnico položila polagoma glavo na zofo ter pogledala v skledo.

„Le poglejte, gospodarica“ zaklicala je in glas njen se je radostno razlegal po sobi; „ni enega zrnca nij v vodi, ki bi ne stalo — vsi do zadnjega so se postavili v vodi, to je jako dobro znamenje. Ko bi oves leže plaval, ne bi bilo veliko upanja, da bi

urok tako hitro prešel; ker je pa tako, bo izgubil vaš gospod doktor gotovo kmalu in za smirom svojo trpljenje.“

In ko se je zopet sramežljivo proti Oti-ku obrnila, rdé se kakor malina, tu se je razjasnil njen obraz tako blaženo, kakor ko jo je v smrečji srečal. In dobil je prepričanje, da mu nij narekovala one boleznile z ustmi, ampak tudi z srcem.

Drugokrat bi bil Otič vselej, posebno pa po takem spoznanji, odgovoril z kakšnim prevzetnim dovtipom; takrat se pa nij mogel nobene šale spomniti. Zdel si je sploh zraven kantorčice tako okoren, kakor še nikoli v življenji; zjutraj je iskal besede, ko jo je srečal in zdaj zopet nij vedel, kaj bi jej rekel. Res napenjati se je moral, predno je spravil iz sebe prisiljeno šalo, mej tem ko je mati Anko klicala, da bi skledo z ov-som pokrila s predprtom in jo pazljivo v potok izlila, naj bi odnesla uroke tekoča voda.

„Ko bi bil zjutraj vedel, da bom v gozdu srečal tebe čarodejnico,“ rekel je jecljaje Enefi, „bi se ti bil skrbnejše ognil.“

Pač davno je uže bilo, kar je Otik sanjal v svojem hrepenjenji o enakosti vseh ljudij; saj mu še na misel nij prišlo, da bi nagovoril kmetskega dekleta drugače nego „ti.“ Ona tega nij zapazila, še čudila bi se bila, ko bi jo bil vikal; saj se po deželi nobena ne vika. Poredno ga je pogledala, ko jo je čarodejnico imenoval ter se smijala, da bi bil lahko vse njene bele zobe preštel, in se branila njegovi obdolžitvi :

„Sem baba po bogu,
pomagam kjer morem,
in kar ne morem
prepustim bogu.“

Ali na enkrat omolkne ter ga plašno pogleda.

„Ne jeziti se, da sem pregovorila z vami kakor z našincem; ali spozabila sem se, ker ste me tako prijazno pogledali,“ izgovarja se omahljivo; „ne vem kako se spodobi, še nikoli nijsem z nobenim gospodom govorila.“

„Za te nijsem in nečem biti gospod!“ odgovori Otik tako pohlevno, kakor nikoli njegova navada nij bila.

Ona se zasmee in prikimaje z glavo pravi:

„Kaj pak, ker vi nečete nad nikom gospodariti, vi gospodstva nad ljudmi ne poznate.“ In zopet so se jej pri teh besedah oči tako navdušeno zalesketale kakor ko se mu je v gozdu priklonila.

Otik nij videl kam uprav meri in kaj boče reči; pa nij se jako trudil po smislu njenih besedij ker mu je pravil njen pogled toliko radostnega. Premišljeval je, kako bi jo precej dolgo pri sebi zadržal in nij vedel družega kakor to, da bi igral še dalje bolnika, njene pomoči potrebnega.

„Tu le na roki se mi dela neko znamenje,“ reče jej roko kazaje; ne veš za dober svet?“

„Kaj bi ne vedela?“ odgovori ogledovaje podano roko; ali jaz nič ne vidim.“

„Se ve da nij mnogo poznati,“ lagal je Otik zopet s pražko prekanjenostjo, kakor bi bila njegova mati rekla; „ali čutim, da tu pod členom pri mazincu nekaj trdo postaje, včasih ne morem niti prsta skrčiti.“

„To je kaj družega! Če torej čutite, da se vam tam nekaj sklada, takoj v začetku zarečem, ako hočete.“

„Kaj bi ne hotel?“

Enefa torej z novega naredi križ nad čelom njemu in sebi, na kar obide trikrat s kazalcem leve roke mesto, na katero je potuhnenec pokazal, ter zopet resno odrekava:

„Ne rasti več, ti znamenje, kak' skale, kamna ne rasto od božjega poroda. K temu pomagaj bog oče, sin in sveti duh.“

In ko je bila gotova, te je rahlo odskočila in mila si brez izgovora v njegovem novem umivalu, v kotu stoječem, dolgo in skrbno roke, da bi ne prenesla znamenja na tistega, na katerega prvič roko položi; na to je bila zopet Anka poklicana, da bi vodo hitro v potok zlila.

„Ima roke kakor kneginja,“ tako je Otik nehote zašeptal, slede vsakemu njene-mu giblju.

„Naj jih ima, zato še zmirom nij nobena lenuhinja,“ posvari ga glasno mati za

omenjeno očitaje. „Svoje roke mora zavoljo šivanja bolj varovati, nego naše kmetske dekleta; kako bi pa šivanko čutila, šala? Pri njej pač niso bele roke nikakoršna sramota.“

Komaj je stopila Enefa od umivala, imel je Otik uže zopet neko „iznajdbo“ gotovo, da bi jo k sebi privabil in pri sebi zadržal, da bi jej ne prišlo v misel reči: „Tu uže nemam kaj delati, bodite torej z bogom.“ Slišal je namreč od matere, katero je potihom vprašal, da-li bi se ne spodobilo pozvati Enefo k južini, da ne sme „pomagač“ tam, kjer zarekava, tist dan nič vzeti, stoprv drugič ko pride v hišo brez namena, sme; bal se je, da bi mu ne ušla.

„Ker si uže enkrat tako prijazno prišla, da bi mi pomogla, hočem ti se tedaj v vsem zaupati. Včasi me jako mrzlica trese, da, kar groza me je,“ stresel se je tako skrušeno, kakor bi od te težave res jako dosti skušal.

„To slišim denes prvič,“ se mu je ne malo začudila mati.

„Pred vami nijsem hotel nikoli o tem govoriti, ker vas vsaka malenkost preveč prime. Tudi sem upal, da mi to s časom preide.“

„Tu je jako legek svét,“ seže mu Enefa pripravno v besedo. „Vzemite tri grenke mandle, pojte z njimi v cerkev na vsako zrno narediti z nohtom pred povzdigovanjem mej sveto mašo znamenje enega sv. treh kraljev in po povzdigovanji požrite eno po drugem in pri vsaki zmolite tri očenaše in „češčena-si-marije.“

Doktor se je začmeril; ta svet mu nij bil po volji. Hotel je, da bi ga Enefa osobno zdravila, z lastnimi besedami in pokladdanjem svojih rok. Mati mu je k temu ne vedé pripomogla.

„Kdo vé, kaj to črez te hodi in ti ne-skušeni človeče si misliš, da je mrzlica,“ očitovala mu je mati z videzno skrbjo. „Mraz trese tudi človeka, akó začjenja izgubljevati mero. Ker je uže Enefa pri svojim opravku lahko te zmeri; tako bi vsaj zvedel, pri čem si in mogel bi se potem ravnati.“

Doktor je radostno na zofi poskočil in dovolil takoj. Sicer nij vedel, kaj je to „izgubljena mera,“ pa njemu je bilo dovolj, da ga bo Enefa merila. Rad bi bil mater za ta srečni umislek takoj objel, ko bi se ne bil bal, da ne bi na njegove zvijačine prišla, potuhnenjec je tako malo vedel o mrzlici, kakor o bolni glavi.

Enefa je naredila zopet njemu in sebi križ, na kar mu je rekla, naj se vleže na tla, kakor je dolg in širok. Ko je njeni ukaz na pol smeje na pol zavzet izpolnoval, vzela si je ona klobčiček iz žepa. To so bile niti, ki jih je napredla po dedčkovem razkazu ko sedemletna deklica za take prilike, ker se druge, od starejših vseh napredene k tej meri ne spodobijo. Ko je nad niti zopet križ naredila je pokleknila zraven raztegnenega doktorja ter ga začela z naj resnejšim obrazom kar je bilo mogoče zvesto meriti, enkrat od glave do pete, drugič zopet od konca leve do konca desne roke; na to je vstala in obe niti po daljavi poravnala. Obledela

je malo, niste se ravnali; — doktor je bil daljši nego širši.

Mrakotova je tudi obleдела.

„Saj sem to takoj vedela, da izgublja mero,“ začela je tožiti; „ta je lepa! Ta fant mi ne dela družega nego skrbi. Komaj se malo neham bati za njegovo dušo, uže je, da bi se zopet bala za njegovo zdravje. Le da bi iz tega ne prišla pljučnica ali jetika — prideti rade po izgubljeni meri. Od družega ne izgubi mero, nego od tistega plesa, kadenja in od nočnih sej po krčmah. Jaz sem mu to vselej pravila, da bode enkrat nesrečen konec vzel.“

„Le nikar si tega tako k srcu ne jemljite,“ tolaži Enefa gospodarico. „Kaj mora biti precej zlo, ne more biti zopet dobro? Ako se da vaš gospod doktor vsak „novi“ petek premeriti, v kratkem dobi zopet svojo mero. Pljučnica nastane le takrat, ako se to zanemarja; na telesu se pa izgublja zmirom več in več, da se za nekaj let popolnem usuši. Ako se temu takoj v

začetku pomaga, se zopet brzo mera poravna.“

„Ne bom ga dosta vprašala, se li hoče ali neče dati premeriti,“ določevala je prestrašena mati. „Mora! Ako mu boš hotela z ljubezni do boga in svojega bližnjega pomagati, Enefa, naj ti bo hvaležen do smrti in naj voljno dela vse, kar boš od njega zahtevala. Drugače bi si pač ne zaslužil, da bi mu bilo katerikrat boljše. Se ve da ne vem kako bo šlo s tem merjenjem, ko bode zopet odšel.“

Ko se je pa Otik rotil, da se dá od Enefe „meriti,“ če hoče trikrat na dan, ako vidi da je treba, ter da ne pojde poprej v Prago, predno ne pride do svoje mere, pomiril je mater zopet. A Enefa ga je prosto-
dušno zagotavljala, da ga večkrat ne sme meriti nego prvi petek novega meseca in da se mu za tega delj na deželi nij treba zadržavati; vsak bogaboječi človek, kateri veruje, da bode to kar dela, pomagalo, sme ga pré po njej meriti. Le prvič je treba k temu „pomagača.“

Na to je zopet omolknila; obraz njen je bil važen in resen, ter je zložila niti, s katerimi ga je merila, vsako na tri kosce pretrgala, vzela od vsake niti en košček ter zakopala dva prva na vrtu pod drevesom, druga dva vrgla v ogenj, in tretja dva koščeka je moral gospod doktor v vodi izpiti. Ko bi bili mogli Pražanje videti njegov pobožni obraz! Kaj bi bil rekel, ko bi mu bil kdo pri njegovem odhodu iz Prage prorokoval, s kako slastjo bode požrl nit, katero mu bo kmetska mojškra, sestra snažitelja njegovih črevljev, v vodo zamešala!?

Da, pil je s pravim tekom, saj mu je zraven držala steklenico Enefa, kakor bolnemu otroku, prigovarjaje mu nežno:

„Piješ pijačico,
 Ki jo pil je sv. Jan,
 Ko je to silo premagal.
 Daj bog večni,
 Da bi tudi ti bolezen premagal.“

Mrakotova pa nij imela mirú; Enefino prigovarjenje je nij potolažilo, ko je pravila,

da s sinom nij tako hudo, kakor si to ona slika — zmirom je še gledala nanj s zasolzenimi očmi.

„Le premisli, ljuba, zlata deklica,“ prosila je deklico, „ali bi moj sin ne mogel zraven merjenja delati še kaj družega, da bi se ga bolezen ne prijela.“

Enefa je položila prst na čelo, dolgo in ostro premišljeva je. Kako jej je to lepo pristovalo!

„Ne vem družega,“ rekla je končno, „nego to, da bi ponavljal, kadarkoli opazi novi mesec:

„Daj bog ti dobervečer, meseček,
denes te vidim ž dvema rogovima;
in prosim te, da bi me moje telo ne bolelo,
dokler te ne zagledam v treh rogeh.“

„Ker pa mesec nema nikoli trijeh rogov, nego le dva, mora tedaj človeka, ki ga takole kliče, pri dobrem zdravju pustiti.“

„V tebi je združena vsa modrost in um vseh treh hčera Krokovih,“ je vskliknil Otik,

očaran od nežnosti, ki mu je svetovala, mesec goljufati.

„Kake pa so to ženske?“ vprašala ga je mati resno.

„Nikar se ne ustrašite,“ smijal se je Otik; „ne hodijo v Pragi po „Prekopih,“ vse tri uže leže več nego tisoč let v grobu.“

„To bode pa uže resnica,“ odkimala je mati z glavo; „tak človek, kakor ti, se bo uže na mrtve spominjal!“

„Da to je resnica,“ pomagala je Enefa doktorju; „te so uže davno mrtve. Brala sem o njih v kroniki.“

„Kaj so pa na tem svetu počenjale, da so spisali kroniko o njih?“ povpraševala je Mrakotova z naglo probujeno radovednostjo.

„Ena je poznala vse rastline, zdravilá in zarekovala vse bolezni; druga je odkrivala skrivne reči ter poznala vse duhove in tretja je bila slavna prorokinja in zraven tega je gospodarila nad češkim národom,“ podučeval je Otik svojo mater.

„A mene priravnate tem duhovnicam in prorokinjam?“ odzvala se je Enefa bojazljivo.

„Z vso pravico.“

„Naš deček je trdil, da se nam boste smijali; zdaj uže začenjate?“ dodala je in oko njeno je žalostno ostalo na njem.

„Le nesramnež bi se ti mogel smijati!“ rekel je Otik s tako resničnim naglasom, da bi bil gotovo tudi dedčeka prepričal.

„Sam bi zaslužil zasmehovan biti, ko bi se tebi smijal,“ pristavila je še Mrakotova.

„Saj sem vedela, da to ne bode res; vaša mati mi to lahko spriča,“ zagovarjala je Enefa svoj sum. „Rekla sem mu takoj, zakaj bi se ljudem posmehoval, na katerih nič slabega ne vidi? Ker smo priprosti, nepremožni? To pri vas ne velja, pri vas nij nihče priprost, enako čestite ubožne in bogate, ker nimate le učenjak, ki se spozna v vseh rečeh na svetu in s svojim duhom vse preseže, ampak tudi naslednik gospodov, prijatelj ljudstva in zagovornik čednosti,

kateremu je ljudska blagost še pred vednostmi.“

In Enefa je obrnila pohlevno in navdušeno oči k njemu, ter se mu zopet tako skrivno in blaženo zasmijalā, kakor ko je doktorja srečala denes rano v smrečji, ko je šla k deseti maši; položivši roko na srce se je zopet tako spoštljivo priklonila, če ravno je zdaj uže vedela, da nij nikak [so-sednji duhovnik.

Predno je mogel Otik odgovoriti, zginila je mej vrati, spremljevana od njegove matere.

Ostal je sam

Doktor je imel čuden večer, še čudnejšo pa noč. Očesa niti stisnil nij, a vendar mu nij bil čas predolg. Kantorčico je imel zmirom na mislih in v očeh, če je imel zaprte ali odprte; neprenehoma jo je videl pred soboj, enkrat kako stopa iz hoste proti njemu, potem kako se kloni nad njega, za-rekavaje mu uroke. Pogled njen je čutil na svojih licih plameneti, veselil se njenih

posmehov, ponavljal si njene besede, preživel z njo stokrat do najdrobnejših malenkosti minoli dan. Nikoli ga še nij nihče na prvi pogled tako uhvatil in zavzel kakor ta deklica. Z njo mu nij šlo tako, kakor s tistimi pražkimi gospodičinami, o katerih je pripovedaval materi pri zajuterku ter se bahal, da si jih lahko v glavo vtepe in zopet izpusti, kadar se mu godi. Vabljivi obraz kantorčičin se mu nij dal prepoditi; bil je kakor v njegovo dušo vtisnen, da, kakor bi bil z njo eden. To je bila pač prava čarobnica, kajti uže je pozabil na to, da šiva srajce za denarje in da mu njen brat črevlje snaži.

„Kaj bi neki v Pragi rekli, ko bi vedeli, kaj se tukaj z menoj godi?“ misli si Otik. Pa nij si dal odgovora, kako bi izpala o njem sodba v Pragi; uprāv so se zasvetile pred njim njene bele roke; na svojem čelu jih je čutil in ta spomin, poln skrivne radosti, pregnal je vse druge.

Vstane veliko prej nego solnce, sede k oknu ter pogleda k hribom, kjer je stala mej

drevjem črne hoste mala hišica. Pod njeno nizko streho se je torej rodila ta, ki bi bila kinčala kraljevsko palačo; tam trati krasno svojo mlado življenje svetu neznana in v miru zakritosti, ponižnosti in vstrajnega dela! In bilo mu je, kakor bi tudi njej ne dalo nemirno srce počivati. Če je res sedela na postelji sanjaje, gledaje kakor on v jutranji žar, o to je vedel, na koga je mislila! Tega mu tákrat nij pošepetala ošabnost, ampak glás važnejši, zaneslivejši; in ta zavest se njegovi nečimurnosti nikakor nij prilizovala, nego blažila njegovo srce. Nij se temu čudil; da, zdelo se mu je celo naravno, da se nje-ne misli vrte okolo njega; kaj se nij tudi ona njemu na prvi pogled priljubila?

Mati je spala pod njim v hiši; ko ga je slišala tako zgodaj nad soboj ropetati, mislila je da se ga je zopet bolezen lotila. Vstala je naglo, da bi šla k njemu pogledat. Ko ga je našla pri odprtem oknu, ga je mesto „dobrega jutra“ dobro zmerjala ter mu v Enefinem imenu zapovedala, naj gre

takoj zopet leč, in nema prej vstati, nego da bode Enefa prišla pogledat in mu sama dovolila.

„A menim, da ti bo denes komaj še dovolila vstati,“ reče, tipajoč čelo njegovo in roko. „Glavo imaš kakor ogenj in roke kot led, mnogo slabše izgledaš nego včeraj; verjemi ali ne verjemi. Bled si in prepadel in vsak čas se ti obraz premenjuje.“

Mati nij hotela sina le k večji pazljivosti za zdravje zbadati, ko ga je strašila; Otikova rožna lica so to prečujeno nemirno noč res vidno bledela, in glava mu je gorela od navalov nenavadnih in vrelih čutov. Nij se malo veselil v duhu, da vidi mati še zdaj na njem bolezen; želel bi si bil, da bi resničuo zbolel in to za dolgo, za neskončno dolgo, morda takoj na nekoliko let in da bi mu kantorčica stregla in zanj skrbela — največjo bolezen bi bil hotel za to trpeti.

In poslušal je tedaj mater videzno nerad, a vendar z notranjo radostjo ter legel kakor včeraj na zofo pričakovaje svojega

zdravnika. Druge krati bi se bil pri živih svojih lastnostnih, kakor se govori, snedel ko bi bil moral biti vsega póludne sam in sam, navezan na sobo, na zofo priklenen, brez veselega družabnika, s katerim bi bil pretresoval časopise, ali se bavil s kakšnimi preljubimi ponočnimi dogodbami, ki so jih doživeli znani in neznani. Denes pak bi bil vsacega zapodil, kdor bi bil k njemu prišel in mu hotel rušiti samoto in ga za to s časopisi razveseljevati; denašnji dan je bil le zanj in za njo. Otik se je imel za ljubčeka osode, kar je tudi bil, in vendar je slavilo njegovo srce še le denes svoje prebujenje; dozdej še nij živelo.

„Enefi sem sporočila po Jeniku, da ti je zmirom enako, da bi ne pozabila priti,“ oznanila je mati pri obedu.

Otik je ves obledel; prešla ga je neizrekljiva jeza, taka jeza kakoršne zmožnega se do zdaj še nij mislil.

„Po kakšnem Jeniku,“ zamolmlal je na glas, s pobitim notranjim gibljajem.

„Po kakšnem, nego po njenem bratu,“ začudi se mu mati, ne razumejoč njegove upornosti.

Kamen se mu je odvalil s prs.

„Nijsem vedel, da se imenuje Enefin brat Jenik in jezil sem se, da ste komu tujemu pripovedovali, da sem moral dati po vaši želji uroke zarekovati,“ izgovarjal se je Otik nedolčno.

Enefa je prišla baš ob isti uri kakor včeraj, in kakor včeraj je vstopila sè sklenenimi rokami in povesenimi očmi. Mislila je, da mu bode morala še enkrat uroke zarekovati, ko jej je gospodarica sporočila, da sinu nij nič boljše, in čudila se je temu ter skrbela kaj hče. Nikomur še nij „pomagala“ s tako gorkim srcem kakor njemu, in glej, drugi so se ozdravili, njega pa nij hotela bolezen popustiti!

Gospodarica jej je pravila, da je prenehalo sina bosti, a da mu zato glava kar gori, še bolj nego včeraj, da žile na sencih tako tolčejo, da je slišati, le naj malo

poslušša, in da ima oči kakor raztrgane, le naj pogleda. Doktor je molče poslušal popis svojega stanja; ko je zagledal Enefo zraven sebe, nij bil v stanu besede iz sebe spraviti. V trenutku ga je uhvatila; zopet ga je z njeno vablјivostjo tako očarala, kakor ko bi jo zdaj prvič videl.

Zdelo se mu je, da mu je čelo z rožami ovila, ko je šla z roko čez glavo ter jo preiskavala.

„Te vročine se nam nij treba bati,“ rekla je z ono važnostjo in določnostjo, zavoljo katere so jej ljudje ravno „kantorčica“ rekali; „navadno prihaja, kadar se uroki preveč naglo iz telesa ločijo. Shladi jo hitro in gotovo lilijevo olje z roževim zmešano, ta je pré tak, da bi shladil tudi peklenski ogenj. Uže doma sem mislila, da-li ga ne bode treba, ter sem ga takoj s soboj prinesla.“

In Enefa je izvlekla iz ročnega koška, kateri je imela na roci, dve steklenici, čudno brušeni in zakrivljeni, in prosila od selke nekoliko koščekov platna.

„Veš, kakšno bolezen imam prav za prav?“ zašeptal je doktor kantorčici, ko je šla mati po platno. „Ti si me očarala!“

Ona je to očitanje za resnico imela in se vsa stresnila.

„Take reči si mislite o meni!“ sklenila je bolestno roke; „ne, ne, to se motite in mi veliko krivico delate, s tem se ne pečam. Vse me je dedček naučil, kar je sam vedel in znal, le tega mi nij povedal, kako se hudi duhovi kličejo in kako se komu „naredi.“ Pravil je, da mu to ne dá pokoja; kdor se v teh rečeh spozna, ter se mora nehoté z njimi pečati, ta lahko zraven sam v nesrečo pade, kakor ranjki njegov oče in edina njegova sestra.“

„Nijsem te hotel užalostiti še manj pa razžaliti,“ izgovarjal se je doktor tako skesan, da se mu je kantorčica na mah zopet najljubeznjivejše zasmehnila; „nijsem mislil družega, nego te malo podražiti s tvojo čarodejo. Nijsem vedel, da bodem vzbudil v tebi kakšne žalostne rodbinske spomine. Kaj

se je zgodilo z očetom tvojega dedčeka in kaj z njegovo sestro, da si postala, s spomnena na njih osodo, tako otožna?"

„To se nij na enkrat prigodilo, ampak vsacega je posebej nesreča zadela; najprej očeta, in hčer mnogo let pozneje,“ je vzdihnila Enefa. „Moj praotec je bil jako razglašen široko in daleč zavoljo svojih znanostij. Njega dni je to še kaj veljalo, zdaj pa imajo se ve da ljudje to, kar je „vdano,“ za vraže in le to je pri njih pravo, kar je v knjigah. Zdaj uže človek več človeku veruje nego duhu, s katerim ga bog od zgoraj obdaruje. — Morda nij bilo nobenega dne v letu, da bi ne bil prisiljen iti na kak pot in ko je prišel domov, ga je zopet čakalo polna veža ljudij, ki so prihajali k njemu po svēt, zdravilo ali poduk. To se je bilo prè čuditi, odkod so ljudje k njemu popotovali in da so ga v tem hostnem zatišji srečno našli. Pa glas prave modrosti, če je se tudi v tihoti in skritosti užival, se vendar le daleč razlega, tako to ureduje

bog. Moj práoče je imel pri sebi po dnevi in po noči vrečo in v tej vreči dve mrtvaški glavi, ená od Čeha, druga od Nemeá. Ti glavi sti bili od davno v naši rodbini dedina, prihajali sti od ustanovnika naše rodovine, káteri jih je prinesel iz Prage sem v to puščavo, ter se z njimi posvetoval o prihodnjih in minolih rečeh. Češka črepinja je razkladala, kdor jo je znal vprašati, to, kar se godi na Češkem in kar se bo godilo, in nemška mu je zopet razložila vse v tujih narodih. Zraven tega je pa znal dedčekov oče, živinsko govorjenje, jél je namreč vsak petek gadovo meso. Enkrat je bil grozno daleč poklican, sam bog ve kam. Mlada žena ga še nij hotela na tako daljni pot pustiti; bala se je zanj, da bi se mu v teh pustih gozdih, s katerimi se je moral ubijati, česa ne zgodilo — bili so polni „škodcev“ vidnih in skritih. Ali njega je nekaj čudno sililo na ta pot; vleklo ga je proč, jokajoči ženi se nij dal obdržati ter šel na pot. Grofovski grad je to bil, kjer so hoteli njegove

pomoči. Stanoval je na njem star grof z mlado in prekrasno hčerjo. Ko je prišel na grad, je bil takoj počasten in na to k grofu peljan. Žalosten je sedel stari gospod na stolu s pozlačenim naslovom, a doteknil se nij vina, ki je stalo pred njim v velikem srebrnem kelihu, in z mnogimi vzdihmi je začel mojemu praotcu razkladati, zakaj ga je k sebi poklical. Edina njegova hči je bila vsa potrta od neizrekljive žalosti, iz katere je nij mogel nihče niti za trenotek prebuditi; bati se je bilo prè, ako ne bo hitro kakšne pomoči, da bode v tej strašni žalosti umrla. Neki huzarski dostojanstvenik jej je „naredil,“ ko je ležal s svojo vojsko na tem gradu; učinil je to iz maščevanja, ker nij hotela o njem nič slišati, nego je njegovo ljubezen z zaničevanjem vračevala.

Ko je odjezdil poslal je na njo z groznim glasom to nepremagljivo bolezen, ter kričal v sredi grada, da je vsacega kdor je slišal, groza obšla: kdorkoli bode poskušal, gospodični pomagati, bode moral do smrti

to obupno otožnost trpeti. In godilo se je na las, kakor je ta „škodnik“ hotel; hirala je gospodična na otožnosti in tugi in vendar še zdaj nij hotela o njem niti slišati, če ravno je bil to človek lepe postave in lepega obraza. Ali bil je zraven teh lastnosti divji pustih mislij, čisto druge vere nego je naša, nikoli nij šel k maši, in duhovnov tudi nij imel v časti. Menim, da je bil to najbrže kak pogan, zato ga je tudi gospodična tako črtila. Grof je iskal po celem svetu pomoči za hčer pri posvetnih ljudeh in pri duhovnih, a povsod zastonj. Doktorji nijso mogli pomagati, manjkala jim je prava vednost; duhovni se s tem nijso hoteli nič pečati in „pomagači,“ kateri bi bili vedeli za svet, so se zopet bali, da bi gospodičnina bolezen na nje ne prišla. Uboga gospica je morala torej trpeti, kljubu svoji mladosti, krasoti in svojemu zogatstvu, kakor naj ubožnejši in naj grši. In praotec moj, ko je zvedel, kako je bilo gospici „narejeno,“ stresel se je in prvič je hotel komu reči, da mu ne bode

pomagal; in baš v tem hipu je prišla k očetu gospodična. Ko je slišala, kdo je in zakaj je na grad prišel, obrnila je k njemu blede osolzeno lice in povzdignila k njemu roke tako prosljivo kakor k dobroduelniku edinemu in zadnjemu. In praotec moj se je prestrašil njene nadnaravne krasote ter nij mogel ni besedice ziniti; pokimal je le z glavo, da je ne bode zapustil. In res je nij zapustil; ostal je tri dni na gradu in ko je odkajal, gospodična uže nij več jokala, nego skakala je kakor srna in vso svojo dragotino mu je prinesla v srebrni skledi; ako je neče za odmeno, naj si jo tedaj vzame za spomin. Ali moj praotec nij ničesa vzel niti od gospodične niti od grofa, ter prišel zopet v naše hribe tako siromašen, kakor je odšel. Gospodični je res pomagal; čez leto in dan se je možila z nekim knezom. Ali sam sebi je navalil grozno breme, katerega se nikoli več nij oprostil — odnesel je z grada tožbo in brepenjenje po gospodični. Od te dobe je do smrti nij mogel izbiti iz glave;

nihče ga nij videl, da bi se bil smijal. Ljudi se je ogibal, mladi ženi svoji je hodil s pota in svojih otrok nij nikoli poljubil. Izgubil je tek in spanje in v kratkem je prepadel, nmrl je v naj lepših letih. Ko je bil živ uže zlo utrujen, vlegel se je na zvezek vrvi, na katerih se je vsaj malo oddahnil ter zadremal; in tù nij imela tuga po čudnem načinu nobene moči do njega. Ali kakšen počitek je to bil na teh vrveh? Še zdaj jih imamo pri hiši za spomin, tudi vrečo, v kateri sti bili glavi; glavi pa je dedček uže davno pošteno pokopal. Dostikrat nam je uže pravil, koliko je njegova mati prejokala, da jo je moževa ljubezen zapustila, in očitala si je do smrti, da mu nij takrat še bolj branila, da bi ne hodil na grad.“

„Tvoj ubogi praoče se je zaljubil v to krasno gospodično, to je bila cela njegova bolezen“, zašeptal je Otik, ki je z gorečimi očmi poslušal Enefo.

„To, to!“ razžaljena odgovori ona, „saj vam pravim, da je bil oženjen in v

naši rodovini so se še vselej božje zapovedi spolnovala od prvega do zadnjega rodu.“

Otik jo je moral gledati, tako je bila lepa, ko se je z plamenečimi lici spominjala čednosti predkovih.

„Ti govoriš kakor vitežnja o svojem rodu,“ posmijal se je njeni gorečnosti.

„Le da se vsaka vitežnja ne more ponašati s takimi predniki. To so bili sami možje po volji božji in koristili so ljudem s svojimi samaritanskimi deli več, nego bog vé koliko plemenitnih rodov skupaj, kateri takrat niso na nič družega mislili, nego kako bi svojo mogočnost in posestvo zvekšali, videči le v tem slavo, in zaslugo, dá so jako dosti sobratovske krvi na bojišči prelili. Kako čisto drugače so ravnali ti, iz katerih sem jaz,“ je s ponosom odgovorila, in še zraven postavila kakor kraljica: „Na tisoče ran so zavezali, na stotine zmrzlih udov upravili, brezštevilno bolnih so zgojili in ozdravili. Zraven niso gledali na zložnost po dnevi, in ne na nočni počitek, pozabili

so na korist in dobiček tukajšnji, imeli so le krščanske dolžnosti v očeh in to vse na skrivnem in v ponižnosti, brez vpitja, ošabnosti in slave! Svet jih še poznal nij, nij govoril o njih, nij jih častil, zato so jih pa častili oni, katerim so bratovsko pomagali in bodo pravili od njih, ko bode zadonela tromba angela božjega, klicáje vse otroke te zemlje, naj pridejo k sodbi, ker je napočil dan plačila pravičnim in krivičnim. Gotovo bodo vsi oblečeni v bele rjuhe in njih mesta bodo na gospodovi desnici pri znožji njegovega trona, tam kjer izvira žar večnega življenja.“

Iz Enefinih oči so se udrle solze, katerih si nij brisala, pustila jih je prosto teči čez lice, niti Otik si nij upal pretrgati tekoči njen govor. Tako je bil vnet od tega, kar je videl in slišal, da gâ skoráj nij bilo družega kakor sluh in pogled. Nij bila le njená lepota, nego njen govor, njeni nazori, njene misli, ki so ga z začudenjem naudali; nikoli bi ne bil „novi odrešenik ljudstva“

rekel, da je mogoča taka dovršenost, navdušenost in gorečnost pri dekletu njenega stanu in njene olikanosti. Čem več je gledal v njeno notranjost, tem bolj se mu je zdel zraven nje vsak človek marioneta brez občutja in duha.

„Ustanovitelj našega rodu je bil nekdanj slaven zdravnik na kraljevskem dvoru v Pragi; ko se je pa jela Praga zmirom bolj in bolj kaziti, bolj Sodomi podobna postala kakor mestu, na katero se cela zemlja s poželjivostjo obrača kot na vodnico in mojstrinjo svojo; dvor z njegovim krasom se mu je priskutil in zbežal je v samoto, a ne da bi živel le v molitvah in nič ne delal, nego da bi tu tudi svojim bratom služil. Prišel je sem v te hribe ter postavil si kočo sredi hoste. V tej strani nij bil nihče naseljen, le na Světli je stalo nekoliko hišic okolo cerkvice, ustanovljene od nekega viteza, kateri se je bil izgubil v tukajšnjih gozdih v neki viharni noči. Uže je mislil, da mu je zadnja ura odbila, ko je čul grmenje,

bobnenje vetra in rjojenje preplašenih zverin, ko se mu je na enkrat prvi jutranji posvit skozi drevesa zasvetil. Aj „svetli se!“ je vskliknil radostno in iz hvaležnosti, da mu je bog življenje ohranil, dal je na tem mestu, kateremu je ime „Svetlo“ les posekati in cerkvico postaviti. Takoj ko se je moj praoče tukaj naselil, napravil je v svojem stanovanji nemudoma nekoliko postelj z mahu ter šel na pot ogledavaje se, kje je kdo njegove pomoči potreben. Nij mu bilo treba daleč hoditi. Takrat so bile neprenehljive vojske, iz katerih so sledile kužne bolezni; po javnih cestah je ležalo mnogo bolnih in ranjenih brez potrežbe in pomoči. Zbral si je vselej najboljše izmej njih, in prinašal je na hrbtu domov, kjer jim so žene in pozneje tudi otroci stregli. Bil se je namreč oženil s hčerjo ubozega osobenika na Svetli, katera se mu je pa zavoljo njene redke krasote in dobrih čednostij bolj priljubila, nego vse plemenitaške, s katerimi se je prè pri dvoru razveseljeval. Živel je

z njo v ljubezni in složnosti mnogo in mnogo let. Njegovi potomci so ravnali po njegovem vzgledu in smislu; zmirom je bila pri njih bólnica, kjer se je nekoliko bolnih zastonj zdravilo. V francoskih vojskah je imel dedček polno kočo, od poda do sklepa, samih ranjencev. Ko so pa jeli gospóda tu in tam ustanavljati bolnice, kamor so ljudje tudi zastonj jemali, tu je nehala pri nas bólnica sama od sebe; ljudje so hodili k nam le po svét in če bolniki niso mogli hoditi, tó je šel dekček k njim. Zdaj hodim jaz namesto njega. Ali nij to lep in vesel spomin?"

„Imaš prav, Enefa, da si ponosna; nema nihče k temu toliko prilike, kakor ti,“ pri-trdil jej je Otik, omamljen od njene goreč-nosti in governosti; to se ve da mu je bila prej njena, nego prednost njenih očetov na mislih.

„Nijsem ponosna,“ popravi mu takoj krepko; „jaz le svoje prednike čestim, rada o njih govorim in se zahvaljujem bogu, da me je v tako veljavno rodbino postavil,

kjer nijsem nikoli, kar sem na sveti, videla družega, nego same dobre reči.“

Zdaj se je vrnila Mrakotova z zaželenim platnom. Izgovarjala se je, da se je zamudilá; imela je v pondeljek vselej svoj križ z družino — nij mogla k delu po nedelji; kar nij baš moralo biti, to se tudi storilo nij. Potožila je málo in zopet šla po svojih opravkih, da bi prišlo vse kár je mogoče hitro na svoj pravi pot, in da bi vsak, kakor drugekrat svoje dolžnosti spolnoval.

Enefa je ratrgala staro platno na proge, čeravno je imela škarje za pasom ovešene; pa obvezek na telo se ne sme striči, nego vselej le z rokami pripravljati. Nakapala je na nje olja iz prinesenih sklenie, jih skrbno doktorju na čelo položila in goreče zašeptala:

„Bog pomagaj!“

„Nij ti treba klicati boga, ozdraviš me lahko sama, če boš prišla k meni vsak dan in se pogovoriš z menoj kakor denes. O nikar uže na odhod ne misli, zdaj ko si me

preskrbela," prosi jo Otik, ko je videl, da zbira svoje reči, tako zaležito, kakor še nobenega nij prosil. Pa mu tudi nij na ničemer še tako zaležalo, kakor da bi še ne odšla. „Saj mi še nijsi povedala, kaj se je z dedčekovo sestro zgodilo. Res te ne morem poprej pustiti. Saj še ne veš, kako me tvoje pripovedovanje zanimiva. V vas spoznavam druge ljudi, drugi svet.“

„Resnično?“ začudila se je „to bi ne bila rekla, da se morejo učenjaku take reči prikupiti. Ako si želite, vam bom jako rada pripovedovala vse, kar boste hoteli, ostanem tu še veliko rajše nego me vidite, le da bode povest o moji pratetici zopet žalostna, in to me mrzi.“

In Enefa je spolnila po doktorjevi volji ter še ostala in nasproti njemu na nizek stolec séla, glavo v dlan položila, in pre-mišljevala nekoliko časa, predno je začela.

Otik z vanjo uprtimi očmi bi si bil voščil, da bi mogel ta čas na večno podaljšati. V sobi je bilo čisto tiho in mirno. Dolgi

žarek solnca, ki se je k zapadu nižalo, ga je razsvetljeval, zavijaje Enefo v oblak rumene svitlobe; krasnejša pač nij mogla biti, kakor v tej res čarobni svitlobi. Ščinkovci, znašaje svoja gnezda, so čivkali zunaj pod oknom, pred katerim na vrtu so se majali v večerni sapici cvetoči vršički dreves. Na dvorišči se je slišal izmej kokodakanja kuretine, bučenja drobnice, gruljenja golobov, glas skrbne matere. Denes je prvič previdel, da to, kar mu je ona želela, nij tako slabo, enodušno in brezradostno, kakor je mislil; počel je slutiti blagost rodbine, domačo srečo mirupolnega pohlevnega in koristnega življenja.

„Uže prej sem vam povedala,“ začne Enefa, ko mu je muho s čela pregnala in mu vajšnico pod glavo popravila, „da je bil naš rod zavaljo svojih vednostij jako razglašen; pa nij bil edini v naših hribih, kateri se je spoznal v znanostih. Pri Preseku, v tej strugi, kjer pravijo Babji dol, prebivala je Boreševa rodbina, ki je tudi dosti znala in dokazala le da je to, kar je

počela, z drugim začenjala in končala nego z vsegamogočnim; njen družabnik nij bil v nebesih, pa saj me pač razumete. Mi smo ostali ubogi, ko so imeli tam vsega v obilnosti. Na polji so imeli vselej v celi okolici najboljše leto, njih drevje je največ neslo, bučele v njihovem ulnjaku so imele največ medu, njihove krave so najboljše molzle, nikoli nijso imeli niti v hiši niti v hlevu bolezni. Obilost to jim je privabila zlata ribica, katero je imela stara Boreševa v nekem predalčku. Kaj jej je za to obljubila in dajala, nij nihče vedel. Je-li krmila tudi hudega, tega tudi ne vem; ali gotovo so se z njim i prijaznili. Zdaj uže nij po celej tej rodovini nobenega spomina več; storila je nagel in slab konec. Vsakdor iz te rodbine je tri dni umiral in po smrti čisto očrnil — bilo je takoj videti, s kom se je zadnjo svojo uro bojeval in kdo je postal gospodar njegove duše.

„Naš dedček jo imel nekoliko bratov, mej njimi enega posebno modrega, ki je

prihodnje reči prorokoval in šel tudi enkrat v Jeruzalem, da bi videl kraje, kjer je trpel in umrl Kristus; sestro pa je imel le eno, katero so vsi bratje jako ljubili. To je bila prè nad mero lepa deklica, krepostna in pobožna; vsak fant iz okolice bi jo bil prè rad hotel, najbolj pa najmlajši iz teh Borešev. Ali ona nij mislila na možitev; bila je rada mej brati in Boreša niti videti nij mogla. Vedela je kako je z njim ter se ga je ogibala, kjer je le mogla; ne bila bi šla z njim k plesu za noben denar in ko se je pogovor nanj navel, zarudela je od jeze nad celim tem spačenim rodom. Mislila je, da bi si škodovala na duši, ko bi le z njim pregovorila, in ko bi jo le za roke prijel. Tu je prišel selski sinek iz vojaščine domov, videl jo in nij mogel več nje pustiti. Bil je to lep človek, v nobeni reči nepristopen, premoženje je imel tudi lepo in bratje so jej svetovali, naj si ga vzame, ker toliko na njo misli, da kjer se s katerim izmej bratov sreča, ga vselej nagovarja

zavoljo „besede“. Privolila je bratom in snubaču ter imela je biti svatba.“

„Enkrat, bilo je baš v soboto zvečer pred prvim oznanilom, šla je po nastilo v hosto. Grabi suho listje, dela iz njega kupčke in na nič hudega ne pomisli; na enkrat vzdigne oči in — koga zapazi pred soboj? — najmlajšega Boreša! Obstala je kakor bi jo z kolom udaril, pri miru, in jela se je na celem životu tresti. Tako blizu ga še nikoli nij videla in tako ostro, kakor zdaj po naključbi, mu še nij nikoli v oči gledala. Hotela se je ogledavati, kod bi mu najbolje ušla, da bi za njo ne mogel; ali nij mogla očij od njega obrniti, in v nogah jej je bilo kakor bi jo z svincem zalil. Mej tem je ta „škodec“ čisto blizu nje pristopil ter jej položil pa le polagoma roko na glavo. In začelo jej je na enkrat megleti pred očmi, na sencih jej je jelo tolči, čudno da jej nij glave razneslo, srce je delalo take skoke, kakor ka se hoče utrgati, roke so jej opále, noge se jej šibile, znotraj je bilo kakor bi

se vse prelivalo in duša na rob obrnilo. Kar je drugokrat hotela, na enkrat nij hotela, kar je rada imela, na enkrat nij imela, in kar je verjela, nij verjela, kar se jej je gnjusilo, ugajalo jej je zdaj. Ljubček se jej je pristudil, grobi staršev so za njo prepali, bratje kakor bi bili davno pokopani, žlahte kakor bi nobene ne imela, ljudij se nij bala, ni boga, ki je jo ustvaril, da bi po njegovih zapovedih svoj čas preživela, nij več poznala. Zato se jej je zdel ta prokleti čarodajnik naenkrat krasen kakor angelj z nebes, in ko jej je vzel roko z glave se jej zasmijal in odprl pred njo roke, uže jo je imel v pasti. Grablje je vrgla od-se, sunila proč vile, in mu pala okolo vratu.

„Pozno je bilo; čas je bilo večerjo pristaviti, pomolzti; bratje so se vračevali domov z dela. Ogledovali so se po sestri, gledali po njej po vseh straneh, pa kdor nij prišel, bila je ona. Čakali so jo celi večer in celo noč, nijso šli leč in zmirom so svetili do božjega jutra, ali pričakati je nijso

mogli. Ko se je jelo svetiti, precej so se zbrali ter jo šli iskat; ali niso našli v hosti družega, kakor kopico nagrabljenega listja, grablje in vile odvržene. In spoznali so, da nij šla nikamor žlahtnika ali pa prijateljico obiskat, nego dá se jej je prigodila neka nesreča; a niso se mogli domisliti, kakova. Končno so dejali, da je ubožico kaka divja zverina zadavila in odnesla. Prikazovali so se takrat v Ještedi še medvedi in volkovi in divjih mrjascev je bilo polno. Bratje so jo odkritosrčno in bolestno objokavali in ženin je od žalosti tako prepadel, da nij bil sam sebi podoben. Dali so zanj mnogo maš brati, da bi imela v večnosti mir in pokoj; ali po njej tožiti niso nikoli prenehali, zmirom je bil mej njimi pogovor le o njej, na kakšen način je pač s tega sveta šla in kako je bila ta deklica dobra, škoda je za njo prè na večnost.

„Minolo je leto, morda tudi dve; tu pride k bratom naenkrat v vsi skrivnosti gozdar ter jim pové, da ima najmlajši Boreš

v hosti prilično skrivališče, vse z mahom in kožuhi postlano, kjer skriva deklino, ki je na las objokovani sestri podobna. In bratje so se še le zdaj spomnili, da bi jo bil tako rad imel in da ga ona nij hotela, boječa se za dušo; in mislili so, da se je hotel zato nad njo maščevati, ter jo privabil k sebi s kakimi čarami. Posvetovali so se mej soboj ter sklenili, da jo hočejo poiskati in če je res ona, da jo osvobodé. Iskali so po hosti tam, kjer jim je gozdar naročil; našli so srečno brlog, skrili se v goščavi in zalezovali, kdaj bode šel Boreš iz njega. Nijso dolgo čakali in šel je čez malo časa, najbrž domov po kakšno hrano, na kâr so vsi na enkrat v brlog šli in res našli tam sestro, katero so prej imeli za mrtvo. Tudi ona jih je takoj spoznala, kričala in pala pred njima na kolena, bolj mrtva kakor živa. Vzdignili so jo in tolažili rekoč, da ne vidijo na njej nikakoršne krivice, le da bi jim odkritosrčno povedala, kaj se je z njo godilo. In razložila jim je vse s čeznaravnim jokom iz plakom.

„Dobro so spoznali, da so uganili, sluté v tem čarobo ter so probudli sestro, naj se zbere in z njimi kar je mogoče naglo proč odrine, predno se tá nesramnež vrne. Bila je takoj pripravljena in bežala pred tem čarodejnikom, kar je mogla. Po potu nij z brati družega govorila, nego da bi jej zopet k sreči pomagali, kar so jej se ve dá radi obljubili. Nijso je izpustili iz hiše, da bi je zopet ta grdoba v roke ne dobil in jo z nova z nečem ne omamil; tudi nobenega tujega nijso pustili v svoje pošlopje. Pa on jih je vendar prekanil. Dekle nij imela pred njim nobenega miru; vedno ga je pred soboj videla, slišala ga in se z njim pogovarjala. Bratje so slišali njene odgovore ali njega nijso zapazili, a ipak jim je sestra kazala kje stoji in odkod z njo govori in kako se jim grozi. Po njenih besedah je bilo videti, da jej očita, zakaj je od njega pobegnila in da jo zopet k sebi vabi z obljubami in sladkimi besedami, kakor pravi zapeljivec, učenec ljudstva. Destakrat je dekle

brate s sklenenimi rokami prosila, da bi jo k mizi privezali, če jo hočejo doma obdržati, drugači bi jo utegnil onkrat vendar le odpeljati. Bratje so torej videli, da se zna narediti Boreš nevidnega, s čemer so se najbolje prepričali, kaj je bil. Kdor če biti neviden, mora namreč ubiti sedem ljudi in ukrasti sedem kosti, vse v en grob pokopati in sicer na takem mestu, kjer še nij noben kristjan molil. S tacega groba zraste grm, kateri ima sedem krvavih cvetov. Kdor jih ulomi, spravi in ob času potrebe za klobuk ali v nedrije zatakne, postane neviden.“

„Bratje so pomagali nesrečni kolikor je bilo mogoče; vse kar so vedeli so storili, da bi zlega duha od nje zapodili. Končno so ga vendar premagali, prenehal jo je obiskovati. Dekle je potihnila, ko ga uže več nij videla pred soboj in zopet po hiši vse opravljala, kakor prej, ali taka kakor po prej vendar le nij bila. Imela je nekaj nemirnega na sebi, nikjer nij imela pokoja, kakor bi jej bilo zmirom nekaj manjkalo in

nekam drugam vabilo. Poprejšnji ženin jo je imel še zmirom rad, kar je dokazal s tem, da si nij nobene gospodinje poiskal, ampak sam živel. Ko je videl, da se je ozdravila s teške njene duševne bolezni, jej je z novo rekel, da bi jo rad in ona je zopet dovolila, da ga vzame. V vsej ti hosti so imeli svatbo in po svatbi še godbe nij bilo, niti kakošne pojedine, da bi se mej tem nič zlega ne prigodila; mož je odpeljal ženo iz cerkve brez slavnosti na ravnost domov. Drugi dan so šli bratje moža obiskat; pa kako so se ustrašili, ko so našli hišo odprto in v sredi sobe svaka na tleh brez giblja ráztegnenega in obledelega kakor mrtvega. Pristopili so k njemu, začeli ga stresati, ali več nijso v njem duha oživili. Ogledali so se po ženi; misleč se, da je kam bežala njemu po pomoč. Ali zastonj so čakali na njo, preč je bila in ostala; nikoli več se nij pokazal najmanjši sled po njej. Ko so bratje mrtvo telo ogledali, da bi vendar zvedeli, na kak način je prišel ob življenje, nijso našli na

njem niti rane, niti črvánke, le pri srcu tri suhe kaplice krvi, katere se niso dale z ničem omiti. Videli so, da je bil ustreljen s pripravljeno puško.“

„Kakšna je ta puška?“

„To je taka puška, da kdor jo pomeri in si zraven misli ime onega, katerega hoče s sveta spraviti, in ustrelji, ga tudi ubije in ko bi bil tudi na koncu sveta. Puška se k temu grdemu činu pripravi, če vzame kdo veliki petek hostijo, jo na tri kose razdeli in vanjo trikrat po drugem ustrelji, in sicer v križ. Križ izpusti na to vsák krat tri kapljice, s katerimi se puška pobarva, v bele rute zavije in dobro spravi do časa potrebe.“

„Kar imenujete vi „narejeno“, nij nič družega nega ona skrivná moč narave, katero omikanec „strast“ imenuje, in katera podi človeka z nepremagljivim trudom, da bi se k temu naklonil, kar sicer pamet zameta ali naša dolžnost prepoveduje. Tak človek čuje v sebi zraven svoje vesti naglo

še drugi glas, kateri vest dostokrat pregluši, ter si domišljeuje, da je to nekaj nadnaravnega in pravi temu „čarobnost“, podučeval je Otik Enefo. Saj je to tudi lahko storil, kajti začel je to, o čemer jej je razkladal sam na sebi čutiti.

Enefa se je njegovemu pojasnilu neverno in nezaupljivo nasmehnila.

„Naj bode uže s tem „narejenim“ kakor hoče“ rekla je, „jaz vsaj ne bodem nikoli tega morala, kar se mi ne bode ljubilo. Vidite ta-le leseni križček, ki ga imam na vratu izrezan je iz koščeka lesa onega križa na katerem je odrešenik umrl. Prinesel ga je oni brat dedčkov iz Jeruzalema, ta varuje vsacega, kdor ga nosi pred vsemi hudimi duhovi, čarami in podobnimi rečmi. Pa mislim si, da bi tudi brez tega križčeka nikoli ne morala kar bi ne hotela“.

In Enefa poljubi križček.

„Moraš iti domov, Enefa, Jenik je prišel po-te“, zavpila je Anka pri vratih.

Enefa je zarudela; dedčkov nagli ukaz jo je jako osupnil.

„Ti hočeš tedaj vendar uže iti?“ reče Otik bolestno, podpre se na zofi ter odtrgá zavezalo.

„Kaj bi ne šla, če dedček po-me pošilja. Ali glejte vi ste zavezo odtrgali“ reče Enefa.

„Brez tvoje navzočnosti mi ne pomagaj niti olje, niti zarekovanje; ali kaj sem ti jaz mar, kaj ne? Stokrat več ti je na dedčeku nego na meni ležeče“.

„Tega nikar ne verjemite“, zagotavljala ga je presrčno; oba enako spoštujem, ali njega moram poslušati“.

„Nečem da bi ga poslušala“, zakričal je Otik strastno ter poskočil, k vratom se postavil in jej pot zagrabil. Ko je pa videl Enefini prestrašeni obraz, spametil se je in njegovo ravnanje se mu je zdelo otročje in brezumno.

„Pojdi“, reče ter glavo od nje obrne, „pojdi, saj sem se le šalil“.

„Nij mi tega treba še le praviti“, odgovorila mu je glasno; „saj vem, da niste nič slabega mislili, vi še nič slabega misliti

ne morete. Verjemite mi, da prihajam sem s tacim veseljem, kakor v cerkev. Jutri nam bode dal bog zopet dan in jaz pridem zopet o tem času pogledat, ste-li uže popolnem zdravi“.

On nij odgovoril niti se po njej ogledoval, molčeč je pokimal z glavo. Jezilo ga je, da mu jo more drugi, kadar se mu poljubi, odtegniti in njemu to mora goditi. Nij je mogel videti, ko je odhajala, nebena ločitev mu še nij bila tako težka.

„Saj bo jutri zopet dan in pride zopet k meni pogledat“, tolažil se je, ko nij mogel po noči spati, ter bil nasledovan s spomini preteklega dneva. Bili so še živejši, slastnejši, viharnejši od včerajšnjih in ko se je mej tem spomnil Prage, zašeptal si je ponosno: Enefa prekosi vse ne le s krasoto, nego tudi s svojim duhom“.

Bog je res dal novi dan, ali nij prinesel Otiku tega, za kar je tako hrepeneče prosil. To je uže tako, da se ono, na kar

se najbolj veselimo, najnerajše izpolnuje baš kakor nalašč.

Ko je zjutraj po kratkem nemirnem spanji oči odprl, zapazil je pri postelji majhenega podstavljenega dečaka ki ga je z iskrenimi očmi na pol radovedno na pol plašno ogledaval in zraven oguljeno vidrovko po rokah valjal. Ko je deček videl da se vzbuja potegne iz zaplatnaste kamižole dve flašici posebne, pa doktorju znane oblike; spoznal je v njih takoj flašici, iz katerih so kapale včeraj Enefine bele ročice roževo in lilijevo olje na njegovo obvez. Ko jih je zagledal, ga je obšla takoj slutnja in neka neblaga skrb. In uprl je napeto temen pogled k dečaku.

„Náte“, reče fantič in postavi flašici zraven njega na mizo ter nezaupno nanjega poškili; „ko bi vas denes še glava bolela imate si to-le na čelo napraviti kakor ste imeli včeraj“.

„Kaj je to?“ zakriči doktor in strašen blisk šine iz njegovih očij na flašice in

posla. Vedel je uže, da ga slutnja nij goljufala. Ko je fantič slišal grmeči glas in videl razkačeni pogled tako, se je ustrašil, da je kapico na tla spustil. Nij se nadejal, da bode njegovo poselstvo imelo take nasledke; prej bi bil pričakoval pest drobiža. Bojazno se je ozrl po vratih, ali doktor je njegovo misel uganil ter ga zgrabil za roko in držal kakor v kleščah in vpil z glasom morda še strašnejšim:

„Jaz pravim, kaj tvoj nesramni ukaz pomenja?“

Fant se jame tresti, ne ve kaj odgovoriti na tako grozno stavljeno vprašanje, — da bi ogdovarjanje ne imelo še hujših nasledkov. Bolj in bolj se boječ bradatega doktorja, kateri ga je tako trdo držal in zraven tako divje oči obračal, nij si vedel sveta, nego začel je tako grozno kričati, da se je doli na dvorišče slišalo. Mrakotova je prihitela vsa začudena, kaj se neki v sinovi sobi godi, in videča čudno skupino pri postelji, začudi se žena:

„Kaj delaš, Otik? Menda vendar ne misliš, da je prišel kakšen tat? Saj je to Podgajski Jenik, kateri je sem gotovo le po tvojo obleko prišel. Kaj se ne moreš oglasiti, budalo!“ rekla je domišljeva je si, da se ne razumeta.

„Obleke se še priteknil nijsem“, zagovarja se Jenik z velikim jokom, „le tu na mizo sem ti dve flašici postavil in uže se je jel ta vaš gospod na me jeziti in groziti.“

Ko je videla gospodàrica Enefino olje, naglo je razumela, s čem je bila sinova jeza razdražena.

„Kaj ne misli Enefa denes k nam priti, da je po tebi olje poslala?“ vprašala je ona fanta.

„Menda uže ne“, zastoče Jenik.

„Govori razločneje, saj se ti ne bode nič zgodilo. Pusti ga Otik; kaj ga še držiš, ko veš, kdo je? Ali ti je rekla sestra, Jenik, da naj je denes nikar ne čakamo?“

„Nij rekla“ zastoče Jenik; „ali dedček mi je to rekel, ko mi je olje dajal in naročil naj ga vašemu doktorju oddam“.

„O n ti je tedaj olje dajal, o n je rekel da Enefa denes ne pride k nam? ponavlja gospodarica ostro, da bi sin zapazil. „No dobro! Sporoči mu, da se mu dajemo lepo zahvaliti..“

„. . in da njegovega olja nič ne potrebujemo,“ zakričal je zopet doktor ves goreč od jeze, da mu pošilja dedček zdravilo, a zdravnice k njemu pustiti neče. Ko bi ne bila gospodarica, sluteča njegove misli, flašic hitro odstranila, gotovo bi jih bil skozi okno pometal.

„Da, nesi nazaj olje dedčeku in sporoči mu, da je mojemu sinu uže bolje, da ga tedaj uže več ne potrebuje,“ obrnila je gospodarica Otikove besede na drugo stran, da bi dedček vendar le ne uganil, kaj je sina k taki razkačenosti prignalo. K temu je še pristavila: „Ne smeš si iz tega nič storiti, da je doktor tako kričal, vzbudil si ga najbrž iz spánja ko si vstopil, in s tem si ga malo razjezil. Pa ti tudi to nagradim. Imam še za eno naročje jabolk, te ti dam ko pridem doli“.

Jenik uprasne z oljem proti domu, kar mu je sapa pripustila, misleč da se bode vselej, kadar bo praški doktor na dvorišči, lepo s pota ognil, in da bode morala hoditi po obleko zmirom le Anka. Ta mu je nagnal strahu s svojim levovim glasom in s sršenovim pogledom; menil je, da nori, ter da bi ga bil zadavil, ko ne bi bila k vsi sreči gospodárica zraven prišla. Enefa je bila o njem sama hvala in pred dedčekom ga je zagovarjala, kjer je le mogla. Ali motila se je nad njim; v človeku, ki se tako razjezi za nič in zopet za nič, nij moglo biti po njegovem mnenji nič dobrega. Jenik se je vselej začudil, ko je pripovedoval, kako ga je doktor sprejel in izpustil, in videl kako je obletela lica Enefina živa rudečica; ona se je, nakloniviši se globljeje k delu, njegovemu strahu smijala, in smijala se je, kakor se je vsaj njemu zdelo, nekako zlo veselo, pri čemer se je dedček vselej jako sumljivo odkašljajal.

„Starcu najbrž kake muhe po glavi razsajajo,“ rekla je gospodárica sinu, ko je bil

Jenik srečno odpravljen; „ima te za zasmehovalca. Pa saj se je Enefa tako uže predvčerajšnjem o tem zmenila. Ko sem pri Podgajskih pravila, da prideš k meni v hribe, takoj mi je rekel, da neče s toboj opraviti imeti. Mislim pa, da mu to kmalu preide, ako ne bodemo na to pazili in ne pojdemo poprej betlehema gledat, dokler po nas ne pošlje. Pozna pak morda vendar, da ti na tem nij baš nič ležeče, presoјati tukajšnje ljudi in njih smešiti. Enefa bi se ve da takoj tukaj bila, ko bi po njo poslala; pa žakaj bi starčka nalašč dražili? Ako ti je boljše, potlej je tu brez tega nij potreba“.

Doktor se obrne trmoglavo k zidu in se zagrne v pernice, da bi ga ne bilo videti v obraz, ki je zopet od jeze rudel. Zdaj je bil zopet na mater jezen, da ne ugame, ka mu nij ničesa in nikogar tú tako potreba do zadovoljnosti, ko baš kantorčice. Se ve da po njo pošilјati, dedčka prositi, uklanjati se mu, tega tudi nij hotel; kaj to nij mogla sama drugače naravnati? Čemu je bila

ženska, s posebnimi darovi za take reči obdeležena? Tudi na Enefo se je srdil; kar je njej rekel, tega še nij rekel v resnici nobeni deklici; tega, kar je zraven čutil, še nij nikoli čutil, in ona mu je bila za to tako malo hvaležna, da nij dedčeku prav nič hotela kljubovati zavoljo njega? Tako je tedaj to njeno srce? Brez poguma je bila njena ljubezen, ako ga res ljubi.

Otik si je prizadejal, da bi zopet zaspal, kar se je končno po dveh prečutih nočeh srečno zgodilo. Hotel je spati ves dan, in prihodnji dan in še prihodnji, tako dolgo je hotel spati in o sebi nič ne vedeti, dokler se dedčeku te muhe z glave ne izgube.

Mrakotova je slišala sinovo vzdihovanje; videla je kako se nemirno obrača po postelji — in se po strani zasmijala. —

„Ti ne pojdeš niti za trenotek k Mrakotovim,“ sprejel je bil dedček vnučko, ko je prišla takrat domov; „tá pražki doktor te ne kliče za nič družega k sebi, nego za

posmeh. Takov človek, s svetom prekanjen, bode uže verjel na zarekovanje ter uroke! Kaj pak! Nič mu nij! Prav nič, ti pravim; iz dolzega časa neče družega nego se tebi posmehovati. Mati, ta dobra neskušena žena, ona se ve da nič ne opazi in mu misli dobro storiti, ko pó-te pošlje. Ko bi res bolehal, gotovo bi si poslal v mesto po zdravnika, ali vsaj v apoteko po zdravila, a nikdar pó-te. Taki ljudje, kakor on, verjamejo le sebi enakim a nikoli našincu, katerega imajo za prostaka. Pri njem nijsi več nego neumna kmetska deklina. Kaj pa vendar s toboj govori? Saj si tam vselej tako dolgo, da bi ne le enemu, nego petdesetim ljudem lahko uroke zagovarjala?“

Enefa je pravila, da rad posluša pripovedi o tem, kar se je tukaj zgodilo, ter mu živo pripovedovala, kako jako je doktorja zanimivalo, kar mu je denes o rodovini povedala.

„Temu je pač mar zvedeti, kakšno osodo smo imeli in imamo,“ reče dedček jezno.

„Le pamet je iz tebe spraviti hotel in ko pride v Prago, bode pravil o tebi in o tvojih pravljičah in nas in našo vero skrunil. Slišal sem o ljudeh, ki hodijo po vaseh in zbirajo nalašč take reči ter jih dajejo v tisk, da bi se imeli meščani komu smijati, ko jim manjka lastnih osoljenih. On tako ali tako uže sklada pesni v knjige; morda zloži v kratkem tudi eno o nas, imeli bodemo potem sramoto po celem svetu. Svoje k svojemu, ne verjemi drugim nego svojim, in če prideš kmalu v „jezike.“

Ako nij hotela Enefa dedčeka razjeziti, morala je vsaj za zdaj lepo doma ostati in o doktorji niti začivkati. Starčka še nij videla nikoli tako razkačenega, nikoli nij z njo tako počel, kakor zdaj. Tako rada bi bila doktorju pravila, zakaj mu vendar ne more besede držati in priti k njemu pogledat; a nij storila tega, čeravno je imela z Jenikom zanesljivega posla pri roci, kateri bi je gotovo ne bil pri dedčeku zatožil. Ali zdelo se jej je, da bi starca v Otikovih očeh

pomanjšala, ko bi se na njegove muhe opirala, in tudi bratu bi dajala slab vzgled. Res da jej nij bilo trebä nobenega posrednika, lahko si je naredila izgovor, da gre po to ali ono v vas in pri tej priložnosti bi se pri Mrakotovih ustavila, in se sama izgovorila. Ali protivilo se jej je, kaj za hrbtom delati in proti volji onega, katerega je čestila in ljubila kakor starše, da si bi ne bil o tem nikoli nič zvedel. Tolažila se je s tem, da jej nij nobenih naznanil treba; da doktor uže tako dobro ve, kako jej je žal, da ga zdaj ne vidi in ga še dolgo videla ne bode ter kako nerada doma ostaje in kako se jej toži po njem. Tako žalovanje je poznala le po smrti staršev, zdelo se jej je, da jej manjka pol duše in da je druga polovica pri njem. Bolovala je na skrivni tugi in nič jej nij pomagalo, tudi ko bi si bila celi zeleni venec na glavo položila — ne bila bi okrevala. Žalostno je sedela pri delu, po strani pogledovaje, kje leži Mrakotovo posestvo in nikoli nij še toliko parala, kakor zdaj.

Doktorju se je pa še mnogo, mnogo gorše godilo. Enefa je bila navajena premagovati se, trpeti, drugim se pokoriti, njihova mnenja pazljivo poslušati in njihovo voljo spoštovati, — a on nikakor. V strijčevi hiši mu je vse le na oči gledalo; mati je, če ravno se je z njim vselej prepirala, kadar ga je obiskala, vendar živela le v njem in zanj, kar je jako dobro vedel, in največji del njegovih prijateljev je bilo od njegove mošnje odvisnih, ter so mu navadno vse nemudoma izpolnili, ako je kakošno željo razodel. Prvič je torej v svojem življenji izpoznaval upor in to ravno v reči, ki je bila zanj bolj pomenljiva in važna nego druge. Enefe nij mogel razumeti; mislil je, da jo pozna, da jo je skozi in skozi pregledal — a naenkrat mu je bila uganka ter spoznaval je, da njene notranjosti vendar še nij popolnem preštudiral, da se več v njej skriva, nego je do zdaj mislil. Bil jej je drag, to je čutil in ona tega nij tajila, dà, kazala je to na ravnost s pogledi, z obnašanjem,

z besedami; a ipak ga je žrtvovala meni nič tebi nič dedčeku takoj, ko je to od nje terjal! Zdaj stoprv mu je prišel njen poslednji izrek na misel, in moral se ga je bog ve kolikrat na dan domisliti, da „ako ne bode hotela, tudi ne bode morala.“ Oh, nij se bahala, ko je izgovorila te moške besede; zdaj je videl, da se nij bahala, in to je ravno doktorja neizrekljivo mrzilo. Sklenil je, da jej tudi on pokaže, da ako neče tudi nij da bi moral, ter da pusti te muhe po dedčkovi glavi rojiti, ne da bi najmenj poskušal od tam izpoditi jih ali si starca s kacim prijateljskim činom nakloniti.

Mrakotova je bila res obžalovanja vredna. S sinom je imela goli križ; nij bilo z njim niti govoriti niti ravnati. Nij vedel, kaj bi počel z dnevom; kar nij več Enefe čakal, nij imel nikjer pokoja, nič ga nij veselilo, nič ne zanimalo. Odgovora je dajal le na pol besede, pri obedu nij nikoli nobene jedi hvalil kakor prve dni, ter celo malomarno in nehvaležno je snèl sladkarije zanj z

največjim delom pripravljene — pa čudno: mater tu nikakor nij prevzelo, kakor bi se moglo misliti, nego zadovoljno se je zraven po strani smijala.

Za doktorja je bilo to kos grenkega dela; neprenehoma in molče boriti se s svojo neugodnostjo, zmirom upati in vedno varan biti. Kolikrat je poskočil na dan z zofe, katera mu je bila od te dobe, kar mu je Enefa na njej uroke zarekovala, priljubljeno mesto, ter bežal k vratom na stežaj jih odpiraje. Zdelo se mu je namreč, da je slišal na mostovži kantorčičine lahke, urne korake.

Kolikrat je pogledal skozi stransko okno proti hišici, tekel jej na vrt naproti — zdelo se mu je, da je videl njeno zeleno jopico in bele rokavce migljati v soteski. Kako se je jezil, kako z nogami teptal, lučal z rečmi okolo, butal z vratmi, preganjal se po hiši — ko ga je zvodila domišljija zopet za nos! Kako je zopet očital Enefi nehvaležnost in kako trdno je sklepal zopet, da bi se ne genil, da, niti ne pogledal bi je

ne, ko bi jo videl na nagloma pred soboj stati. A vendar mu je bila uprav zaradi njene mlačnosti proti njemu, zaradi njenega doslednega ravnanja, zaradi njenih trdnih načel, od dne do dne zanimivejša. Taka vzdržalnost pri nedvomni naklonnosti do njega, pri tako veliki udanosti, bilo mu je nekaj čisto novega, nerazumljivega; kaj podobnega pri deklicah, s katerimi je do zdaj milkoval, še nikoli nij izpoznal. Sam sebi je priznaval, da bi ne bil zmožen svojih čutov tako ostro dolžnostim podvreči, kakor ona, dasi je bil on mož in ona deklica.

Ko se uže nij mogel doktor v sobi nič več vzdržati, vzame puško in strelivo ter ide na lov, večkrat. Ali nikoli ne prinese materi niti dlake, niti perotnice domov; vendar je bil kot izvrsten strelec razglašen! Zdaj ga je pač malo brigalo to lovsko slavo v hribih ohraniti si in pred materjo spričati, tem bolj pa nekoliko najmanj prijetnih ur ubiti. Navadno je hodil v gozd, kjer se je s kantorčico prvič srečal; v strani v goščavi si je

poiskal prostorček, od koder se je videlo na staro hišico pod Ještedom ter se zagledal vanjo kakor nepremakljiv steber. Ko je bil uže sit tega pogleda in se v duhu z Enefo pogovarjal, ko jej je uže dovolj naočital in odpustil vse grehe v enem dihljaji, vrnil se je domov skoraj gotov, da mu bode prišla mati naproti z novico, da je bila ali je še Enefa tú, z njegovo tožnostjo priklicana; ali mati mu nij nikoli družega sporočevala, nego kako dolgo uže nanj čaka z obedom ali z večerjo.

Včasih mu je zopet Praga v glavo prišla in kaj bi tam rekli, ko bi ga v tem duševnem stanju videli. Potem je vselej poskočil in si rekel, da ne da Enefi s soboj igrati se, naj pride ali naj ne pride, ter ukazal, naj mu zaprežejo voz in peljal se je v kakšno sosednje mestice, da bi mu prišle modrejše misli. A kar je poznal kantorčico, pozabil je vse znanosti, na katere je bil tako ponosen, namreč vladati z drugimi kakor se mu je ljubilo. Zdaj je moral misliti, česar

nij hotel, in tega kar je hotel mu zopet njegov duh nij pripustil. Vračal se je s teh izletov še bolj potrč nego je odhajal in materi je pravil, da nij našel tam, kjer je bil, nobenih ljudij nego le stvari, ki so imele človeške podobe, ki pa ne zaslužijo tega imena; potolažil je svojo notranjo tesnobo vsaj s tem, da je celi večer govoril od njih malomeščanstvu, njihovi hudobnosti in njihovem nemškutarstvu. Zdaj kar je Enefo poznal, mu je bil še le narod drag; popreje ga je ljubil iz dolžnosti, brž le nehote ter iz navade, zdaj je pa sprevidel, da je narod te ljubezni vreden, ker se ponaša s razevetom tako lepim in blagim, kakor „kantorčica“. Ah, kdo bi jo mogel temu dedčku odtegniti! Dostakrat, predostakrat je premišljeval o tem, a nij prišel do nobenega sredstva. Da, ko bi bila Enefa kaka gospodična, našel bi ga bil takoj; niti trenotka bi se ne bil povpraševal „novi odrešenik ljudstva“, kaj je v tem oziru storiti. Ali pri njegovi izreji, njegovih nazorih in

predsodkih — nij mu ostalo družega, kakor so reči stale, nego mirno vzdihavati.

Otik, hrepené in vzdihovaje, začne čvrsto in zdravo barvo izgubljevati; in ko je prenehal nazadnje tudi jesti in je mati nosila sklede z mize kakor jih je tja postavljala, vendar le je prenehala posmehovati se. Zamislila se je, in enkrat dopoludne je nesla na pašo predpoldnico pastirjem sama, rekla je, da mora vendar enkrat pogledati, kako tam vlastno z živino počno. Pomagal jim je pasti kakor navadno Podgajski Jenik, in rekla mu je, tu hvaleč tam grajajoč le kakor mimogrede:

„Kaj ima Enefa toliko opravka, da se ne more za trenotek na našem domu pokazati! Reci vendar dedčeku, da bi jo zopet enkrat k meni poslal. Saj vam deklica čisto vsahne, če bode zmirom le doma.“

Uprav ta večer je prišla Otiku potrpežljivost do grla.

„Zdaj sem pri konci,“ rekel je in meril z velikimi koraki sobo; „ali moram iti od

tod proč in gledati, da pozabim na to čarodejnico, ali pa se moram z njo sniti. Ali pozabiti, to pojde težko; ne morem uže drugače misliti, nego da mi je res „naredila“. Nikoli nijsem poznal, kaj je žalost in tužnost; mislil sem, da jih razumen človek še ne čuti. Pa podučilo me je. Da, da, tako se je zgodilo in ne da se več popraviti: doktor Otokar Mrakota, zbožnovani ljubljeneec vseh praških krasotink, prvo solnce mej praškimi mladeniči, toži po kmetski šivilji, po sestri umazanega z zaplatami zašitega čedilca črevljev, po hčeri kmetskega čapkarja. To je smešno, neumno, neslišano, res neverjetno, ali — res je. Do dobrega sem zaljubljen, pripravljen za-njo najzvitejše neumnosti zvršiti. Sam bog ve, kako sem k tej ljubezni prišel; zraven sem tako bolen, kakor bi bil kašelj dobil; nijsem je klical, ne tožil po njej, na ničesar nijsem mislil, ali ko sem to kantorčico zagledal, mi je bilo, kakor bi se me jelo nekaj prijemat i in nijsem se mogel več znebiti. Godi se tudi meni z

njo, kakor njenemu predniku s tisto krasno gospodično. Pa kaj se zmirom izgovarjam; kaj mislim zmirom zdaj na tega, zdaj na onega, kaj bi mi pač rekel in kako bi si mi smijal, ko bi vedel, kaj se z menoj godi? Da-li sem od koga odvisen; nijsem sam svoj gospod? — Kdo mi sme kaj zapovedati? Lehko delam kar hočem in če storim kako neumnost, saj bode le moja in nobenega družega škoda. Pa kdo bi zmirom mislil, kaj bode in kaj pride? Uživajmo sedanjost; bedak, kdor zmirom prihodnost preiskuje, plane dele in svoje resnice naprej z meseca bere. Slučaj navadno vse obrača in dela z nami, kar hoče. Spoznal sem to zdaj sam na sebi; kdo bi rekel, da se bodem tukaj v hribih zaljubil, in v koga? Naj živi torej slučaj, on bode nad menoj odločil. Pod njegovo varstvo se postavim; morda mi bode dal, ginjen od moje udanosti, dobro misel. Za zdaj pa ne morem drugače, moram jo še enkrat videti, to nehvaležno kantorčico, z njo govoriti, z njo se potolažiti.“

In Otik je jel premišljovati, kako bi se najložje in najgotovejše z njo sešel, to se ve da tako, da bi dedček ne vedel. Materi si nij upal povedati, Jenika je še zmirom črtil kot poročnika one sitne novice in sicer se ga je dečak tako kljubovalno ogibal, da je bilo težko z njim izpregovoriti. Anka je bila preveč abotna za tako nalogo, tujca za to najeti je bil preveč ošaben; — nij ostalo torej družega, nego da sam pri sebi sveta in pomoči išče. Končno mu je prišla kakor se mu je zdelo, srečna misel. "Toliko je bil vendar uže zvedel iz kmetskega življenja, da deklet, ali kjer dekel nemajo, odrastle hčere prve vstajejo, živino preskrbé, kure nakrmijo, pred zajutrkom drv nakoljejo, po vodo gredo itd. Namenil se je tedaj zgodaj hišico od daleč obhajati, upajoč, da bode Enefo pri takih opravkah od daleč zapazil, na njo zaklical in z njo se pogovoril.

Ko se je ta misel v Otiku rodila, nij je več izpustil, ter se nij malo na-sè jezil, da mu nij uže davno v glavo prišla. Zdaj

si je stoprv želel minolih, prezevanih in preječanih dnij, ko mu je na misel prišlo, kako je lahko čudnega dedčeka prekaniti. Koliko novih sladkih vtiskov, koliko ne slutenih veselie, bi bil lahko v tej dobi izkusil in kako bogat bi bil uže lahko blaženih spominov, ko bi bil poprej modrejši!

Otik, misleč da si bode izgubljeni čas dobro nagradil, družega jutra vstane, ko se je komaj svetiti začelo; zopet si je vrgel preko ramena puško, da bi imel kakšen izgovor, ko bi ga po naključbi kdo srečal z vprašanjem, kam tako zgodaj, in plazil se je skrbno po raznih ovinkih do gozda, pod katerim je nekoliko korakov preč stala hišica; okolo katere ograje se je vil potok deroč izpod Ješteda. Doktor se je skrbno skrtil v goščavi, in izvolil si tako mesto, od katerega se je lahko videlo pred hišico in oni del vrta, kjer je delal potok tolmuin, iz katerega so zajemali vodo za dom.

Ko je tako nepotrpežljivo v skritji čakal, je-li mu bode slučaj ugoden, ki ga

je tako slavno klical, hitel je dedček v nasprotnem smeru proti Mrakotovini. Tudi on je izvolil zgodnjo uro vedoč, da bode našel skrbno gospodinjso uže na nogah in sámo. Priprávil se je bil, da izpregovori denes z gospodárico vážno a pametno besedico. Tudi on je bil baš kakor doktor s svojo potrpežljivostjo pri kraji.

Gospodárica je prepevala pospravljaje po hiši sveto jutranjo pesen. Kakor vsi pobožni ljudje stare korenine pela je takoj ko je iz postelje vstala do zajutrka pesni, katere so bile baš na času.

Radostna pa z začudenjem je dedčeka sprejela; nikamor nij hodil, razen v cerkev, še domisliti si nij mogla, kdaj je bil na zadnje na njenem dómu.

„Solnce še nij izza gore in vi ste uže na nogah, dedček?“ zakliče pristrčno podajaje mu roko; „kaj mi boste pa tako zgodaj zjutraj povedali?“

„Veliko dobrega ne,“ vzdihne dedček brisaje si pot s čela. Ves je bil spehan od

hoje in s srčnim ginjenjem. Truden se zgrudi na stol, katerega mu je hitro k mizi pristavila, pa nij pripustil, ko je hotela iti ven, da bi mu kaj za okrepčanje prinesla. Izgovarjal se je, da se mu mudi, da ne bode nič zavžil, da nij po drugo sem prišel, nego naj ga en trenotek posluša.

„Kaj se pa godi,“ ustraši se gospodárica „morda Enefa boleha?“

„Nij bolna in je bolna, kakor se to baš hoče.“

„Torej jej je res slabo?“

„Res, pa bilo bi jej kmalu boljši, ko bi imeli ljudje kaj vesti.“

Dedček je izgovoril ta stavek tako krepko ter na gospodárico pogledal, da je začela slutiti, kaj ga je sem prignalo. A vendar ga vsa nedolžna vpraša :

„Kako to mislite, dedček?“

„Kaj še zdaj niste uganili?“

„Ne; ne vem, kaj hočete s svojimi besedami.“

„Poslušajte tedaj. Jaz imam vnučico in vi imate sina, in ta jej je segel v srce, predno ga je videla, kar ste le vi kriva, ker ste neprenehoma o njem govorila. Zdaj pa, ko se je proti moji volji zopet po vašem zadolženji z njim seznanila, nema razen njega nič v mislih ter vzdihuje, ker sem jej shode z njim skazil; res se bojim, da bi mi čisto ne zvenela. Gotovo bi se pa zopet takoj spametila, saj je razumna deklica in ve, kaj more, in kaj ne more biti, ko bi se z njim nič ne sešla. Pa vi jej tega nečete privoščiti in jo zopet k sebi vabite. Jenik mi je včeraj sporočil, kar ste mi ukazala.“

Dedček je v obrazu ves gorel ko je sosedo obdolževal; a ona je ostala čisto mirna.

„Druzega nemate nič več na sreci? vprašala ga je posmehljivo.

„Mislim, da je tega dovolj,“ reče dedček razžaljen.

„Hvala bogu, da nemate nič druzega; jaz sem res mislila ko ste tako slovesno

začeli, da se je prigodila morda kakšna nesreča.“

„Ali bi ne bila to nesreča, ko bi se moja Enefa v vašega doktorja na dobro zaljubila?“ zakriči dedček jezno.

„Jaz v tem nobene nesreče ne vidim,“ pomuza gospodarica malomarno.

„Da nè?“ zavzame se starec neverujoč svojim ušesom; „ali, to nij mogoče! Vi le tako govorite, da bi me potolažili. Da bi to ne bila nesreča, ko bi si ga naljubila in on jo zaničeval?“

„In zakaj zaničeval?“

Dedček je jel debelo gledati.

„Kaj nij vaša Enefa pridna, dobrega vedenja, redna, modra, vtipna in zraven ne baš grda? V Otikovih očeh res nijsem videla nikakoršnega zaničevanja, ko je pri zarekovanji na njo pogledoval; prej kaj čisto drugzega, ravno nasprotnega...“

„Tem gorše, selka“, reče dedček; „tem gorše. Ako tudi ona njemu dopade, bode jo plašil in ko on od tod odide, ostane deklica

z goljufanim srcem in potem se gotovo zgodi, česar se bojim. Vi ne veste, kako mehkega občutja je ona; ali jaz se še dobro spominjam, kaj mi je po svojih staršev smrti počela.“

„Kaj mora oditi sam? — je-li ne more s soboj vzeti?“

Dedček ostrmi.

„Kaj me tako osupneno gledate, dedček, kakor bi bila bog ve kaj neslišanega izrekla?“ posmehne se Mrakotova znova „nanj prav srčno; „mislim, da bi moj Otik ne bil najslabši ženin za vašo Enefo. Ali morda veste za njo boljšega?“

„Le nikar me tako-le ne jeziti; saj so to, kar pravite, nemožne reči.“

„Zakaj bi bile to nemožne reči, da bi se ta dva človeka vzela, ako se imata res rada?“

„Nijsta niti enega stanu, niti enako vednostna, niti ene izreje: on je bogatinec, učenjak, velik gospod; ona sprosta deklica, neučena, uboga. Ne, to ne gre, mej možem in mej ženo mora biti enakost.“

„Ljubi moj dedček,“ preseka mu besedo Mrakotova, zdaj čisto odvažno; „vi ste mož moder in izkušen; to veste kako vas rada poslušam in se dajem od vas podučevati. Ali v tem obziru sem vendar le izkušenejša od vas. Žalibog, da me je ta izkušnost drago stala. To, kar si vi mislite, pri zakonskih nič ne velja; druge enakosti mej njima nij potreba, nego da se imata oba enako rada. Ako je to v redu, potem se vse ostalo samo od sebe podá in uredi. Poglejte na me; bila sem pokojnemu povsod enaka, imela sva enako premoženje, ime enako dobro, bila sva enako lepa, in vzela sva se v enaki starosti; on nij bil za psvetni hrup, jaz tudi ne, on je bil dober gospodar, jaz dobra gospodinja; bog nama je dal krasnega otroka, pa vendar nijsva ni enega srečnega trenutka skupaj preživela, ker je bila najina ljubezen različna. Ženska se s časom vendar v svojo osodo uda, ali mož se ne uda nikoli, ako ne dobi one, katero baš hoče; do smrti to na njem gloda,

da nij mogel zadostiti svojemu srcu in je moral le pamet ali starše poslušati. Na smrtni postelji moža, kateri nij prenehal tožiti po drugej, prisegla sem, da svojega sina ne bodem sama k ničemur silila, nego da mu hočem svetovati, naj ne poslušá družega, nego svoje srce. Naj si izvoli nevesto čisto po svoji misli, ne glede niti na premoženje niti na stan — le da bode poštena in da ga bode rada imela, kakor on njo. Vi pravite, da imá Enefa Otika rada, vprašam vas še enkrat, more li dobiti pridnejšo nevesto od nje?“

Dedček je bil od tega kar je slišal, tako omamljen, da nij vedel kaj bi odgovoril.

„Povedati moram, da je tega uže precej dolgo, kar mi prihaja na misel, da bi vaša vnučka mojemu sinu pristovala. Res je, da nema niti njegove vzgoje niti izobraženosti; ali kako ga razume, kako mu je dobra, kako ga povzdiguje! Saj ste tako ali tako zapazili, kako je vselej z njim potegnila; še ko ga nij poznala, nijsem smela o njem ničesa

reči, kar jej nij dopalo — takoj mi je popravila, takoj me pokarala za to. Otik nij hudoben človek; ne, on je občutljivega srca. Pa kakor pravim, navlekel se je v Pragi svetà, on je v njem povsod doma, kakor sem uže dostikrat pravila, ker ga nij mati odgojila. Upam pa dozdej trdno, da to, kar mu manjka, popravi razumna žena in ga celega preobrne. Kdo pa za to bolje pristuje, nego Enefa? katera druga ve, kakor ona, kaj je prava modrost, katera se le z bogom spravlja in nikoli z ljudmi? Ali nijsem hotela nič reči, nič dražiti in se v nič mešati; saj sem vam uže povedala zakaj.“

„Za njo to nij, niti zanj,“ majal je dedček sumljivo z glavo. „Sama pravite, da smrdi po svetu. Ali jej ne bode v tem svetu, katerega se je navzel, prostost in nizki rod očital?“

„Kakšnega rodu je pa on?“ Nij tudi on iz vasi kakor Enefa? V tem obziru si pač ne sme ničesa očitati. In kar se tiče njene prostosti, mislim, da bode v Pragi kmalu

dohitela, kar jej in če jej res kaj manjka; ali meni se zdi, da se bodo tam mogle ženske od nje učiti, niso nič posebnega, kakor vem od Otika. Potem pa, saj Enefa nij videti kakor kmetska; in kmetskega obnašanja tudi nema, pri vas ga še nij nikoli nihče imel.“

Dedček zopet obmolči; nij se dalo temu, kar je pravila, nič ometati — govorila je denes kakor same bukve.

„Pustite torej, dedček, prosim vas, naj se ta reč sama izteče,“ nadaljuje gospodárica. „Da ga ima ona rada, to ste vi izkusili in da je on njej naklonjen, to sem zopet jaz opazila. Celi čas, kar je nijste sem pustili, hodil je kakor izgubljena ovca; nič, prav nič nij bilo z njim početi. Kaj je počel! Škoda da ga nijste videli; na nikogar se nij ozrl, nikomur odgovoril, ob vsacega se je zadel, kdor se mu nij s poti ognil, z vratami je lopotal, da je bilo groza, cele noči sem ga slišala nad soboj po sobi se sprehajajočega. Dolgo sem ga pustila trapati in mislila sem si „to ti je prav, saj si itak

divji dovolj; le ukroti se malo!“ Ali ko je šla jéd z mize kakor na mizo, tu sem vedela, da mu gre uže do živega in da se ga moram usmiliti; zato sem vam rekla, da bi vendar zopet enkrat Enefo k nam pustili. Mislím, da se je vanjo zaljubil takoj ko jo je prvič srečal, in zdi se mi zelo, da se je nalašč bolnega delal, le da bi prišla in mu zarekovala.“

„Saj sem vedel, da mu nij nič bilo in da je le pamet iz nje spravljal!“ vsklikne dedček vesel, da je vsaj nekaj uganil.

„To nij pri njem nikakoršna igra, zanesite se na to, nego odkritosrčna reč; zato, dedček, pustite uže enkrat te svoje muhe iz glave in bodite zopet, kakor ste prej bil. Delajte kakor jaz delam in hočem delati; ne opazujte ju, ne zadržujte ju odveč, ter jima tudi nepotrebne nikar ne branite. Ako se bosta res hotela, naj si to prej sama mej soboj poravnata ter naj nama povesta, da ju blagosloviva, in še dalje zagovoriva. Naj se nikdor ne postavlja mej dve sreci,

da bi ju drzno zbližal ali pa grešno raztrgal — nikoli ne bode iz kaj takega nič dobrega. Take reči so od boga, morajo se torej zopet bogu prepustiti. Ali vi še zmirom nekako nezadovoljno gledate; kaj imate morda res uže kakšnega ženina za Enefo ter si mislite, če ne bode iz tega nič, da ne pride zastonj v pregovor in si lahko snubača zapodi? Pač bi rada vedela, s kom je neki v duhu možite! Ali res ne vidite, da ona za nobenega ne pristuje in tudi za njo nihče? Spomnite se na me: ako si ne vzame Otika, ostane svobodna in ne bode za nobenega marala — poznam vašo Enefo bolje nego vi.“

Dedček je povsili glavo, gospodarica je zopet prav govorila. Kateremu fantu jo je hotel dati? Kdo bi bil cenil njen duh, in pri kom bi se bila srečno čutila, komu bi jo bil rad izročil?

„Bodite zopet priden in dober dedček, in zdaj pojte lepo z bogom brez skrbi domov; popoldne naji čakajte s čašico kave. Pridem z Otikom vaš betlehem pogledat.“

Ravnala bova po pogovoru, mlade ljudi bova pustila v miru, kakor bi jih pri namane bilo in midva stara si bova zopet kakor druge krate razkladala o tem, kar je bilo in kar več ne bo.“

Dedček se je oddihnil.

„Ker ste vi zadovoljni, kako bi jaz ne bil,“ rekel je vstajaje in bilo mu je poznati, da se mu je odvalil kamen od srca. „Učini po vašem svetu ter mislim, da bode tako naj bolje. Sporočite torej sinu, da sem bil tu, in da ga vabim lepo k sebi. Njegov prihod naj bode pod našo nizko streho blagoslovljen.“

„Bog daj“, doda Mrakotova, poda eno roko dedčeku in z drugo si s predprtom solze z oči briše.

Otik nij dolgo stal v grmovji ter gledal k Podgajskim; tu se je na vrtu mej drevjem res nekaj zablisklo, in takrat je bila Enefina zelena jopica in beli rokavi, katere se je tolikrat videti domišljeval. Enefa

se je mehko stopaje pod cvetočimi drevesi, kakor bi bila uže zjutraj jako trudna, približala tolmunu. Ustavila se je sanjavo in zamišljeno pri tolmunu. Dolge črne na pol razpušče kite so jej padale preko ramen, spričevaje, da se denes še nij s soboj pečala, na-se še nij mislila. Kako je pristovala ta zanemarjenost k milemu pogledu, k bledim licem, k žalostni bolestni njeni podobi! Bila je to vendar „črnoknjižnica“, ta kantorčica, ker je zmirom zopet Otika osupnila, zmirom znovega očarala. Ko jo je zapazil v vodo zroč, s topečimi solzami na mladih licih, gotovo je prisegal, da jo tako krasno še nij nikoli videl, kakor uprav v tem trenutku.

Na enkrat je spustila vedro v vodo ter stopivši k cvetoči črešnji, nad tolmunom se klonječa, jo potresla in ploha rose in cvetja je pokropila njene svilne lase, beli vrat, zajokane oči. Še enkrat in še enkrat je potresla z drevesom.

„Enefa!“ zádoni za plotom.

Pustila je drevo, ogledala se in zakliknivši je stegnila obe roki v zrak. Videti je bila kakor kraljica hostnih žen v Ještedu v svatovski dragotini z biseri in demanti, pokropena z roso, posipana s črešnjevim cvetom.

Z enim skokom je bil Otik črez plot in jo je prijel za roko, zaglobil se s tolčečim srcem, z omahljivo dušo v lica, iz katerih je švigal žar največje blaženosti.

„Kako le moreš biti brez mene?“
vsklikne on strastno.

„Kakor morem!“ zašepetala je; „kaj sem živa, kar vas ne vidim?“

Vsako jutro hodim sem pod to črešnjo in tresem na se roso, pravijo, da zmije s človeka vsako tugo — ali pri meni to ne velja. Nikoli nij bilo s tem za najmanj zljajšano mojemu srcu.“

„Ti si me hotela tedaj pozabiti?“ reče on še strastnejši, še z večjim očitanjem.

Ona je tako začudeno in nezaupno nanj pogledala, kakor bi jej očital, da hoče, ka bi nebeški oblok nanjo padel.

„Reci, da me ne češ nikoli pozabiti, da njisi taka, da bi me iz svojega srca izpodila! viharno sili vanjo. „Nehaj uže vendar enkrat poslušati dedčeka, Enefa; kaj ima samo on pamet, le on pravo ljubezen do tebe, da slepo spolnuješ njegova povelja in druga srca z nogami teptaš? Ne verjemi mu, kar ti o meni prigovarja; tisočkrat boljše mislim s tobaj nego on. Ako še zmirom pri tem ostane, da ne smeš k nam: tedaj, odloči se in povej mi, kje drugje te najdem, ako hočeš da ostanem tu zdrav in živ. Ah, povej! Ako hodiš sem vsako jutro po vodo, bodem te čakal tukaj od pólunoči, da bi te ne izgrešil — pa še boljše storiš, ako mi poveš, katero je tvoje oknice. Prišel bodem k njemu, ko bo vse spalo, vsaj po besedico...“

Enefi so oči radostno splamenele in uže se je obračala, da bi mu pokazala, katero je njeno oknice, kje zvečer stoji ter nanj misli, zanj joka, po njem toži — ali naenkrat obrne glavo.

„Ne smete za manoj hoditi niti sem k potoku, niti tje k oknicu.“

„Zakaj ne, deklica trdovratna? Ti me ne čislaš, kakor jaz tebe; tebi je na meni malo ležeče, nečeš nič, prav nič na moje želje storiti!“

„Prav ker mi je na vas ležeče, nečem, da bi k meni hodili po besedice kakor tat. Da boste vedeli, koliko pri meni veljate, tedaj se ne bodem bala več domače nesloge. Imate prav; dosti sem uže dedčeka poslušala, zdaj bodem zopet vas poslušala. Še denes, takoj zdaj ko se bode vrnil iz cerkve od maše, bodem stopila k njemu ter mu porečem, da hočem, da nas očitno obiščete, kadar se vam ljubi, če tudi vsak dan. Vi še zdaj temno na me gledate? Nečete, da bi dedčeka prosila? Pa saj ga ne bodem prosila; bodem mu le povedala, kaj se bode zgodilo in on mi mora dovoliti. Saj uže nijsem več otrok; tudi vem, kaj hočem, kaj more in ne more, kaj smé in kaj ne smé biti.“

In naklonivši se k Otiku mu izpuli spoštljivo las z levega senca.

„Ta las denem zavoljo boljše gotovosti v kukalo pri naših sobnih vratih,“ sporoči mu nežno; „povleče vas k nam brez volje in proti volji vaši, boste moral k nam priti, če se dedček še tako na vas srdi. Prišla vas bodem v kratkem na betlehem povabit.“

Te besede je tako ljubeznjivo izrekla, da Otik nij vedel kaj početi v pijanosti svojega zaljubljenega srca; hotel jo je k sebi pritisniti, ali pogledala ga je tako veličastno in nedolžno, da se mu je zdelo, ko bi jo objel, dā bi jo oskrunil. Oklenil je torej roke mesto okolo njenega pasu, okolo črešnje, katero je ona čestila, da bi zmila s sebe hrepenenje po njem ter jo poljubil tam, kjer je slonela Enefina glava, ko jo je tresla ter so kapali z nje biseri in demanti.

Ko je stopila Enefa v sobo, bil je dedček uže iz jutranjega izleta nazaj; denes je čisto drugače gledal kakor zadnje dni — le enkrat nij zakašljajal.

„Pripravi si smetane, denes popóludne pride sem Mrakotova s sinom na betlehem; povabil sem ju gredoč v cerkev“, oznani vnučici.

Enefa nij verjela svojim ušesom. Kaj se je na enkrat s dedčekom zgodilo, da je sam v hišo povabil tega, pred katerim jo je tako ostro varoval?

„Rekel sem gospodarici, naj prideta na čašico kave; ali zdaj še le mi je na misel prišlo, da sem te v zadrege pripravil. Nemamo posode za to. Ko pojde Jenik tja, sporoči jej po njem, naj nam posodi kake žličice in kar je družega treba.“

„Ne, tega ne storim,“ reče Enefa določno; „naše rožaste kupice so sicer proste, naše žličice le cinjaste, pa so čiste in cele — nikomur se nij treba studiti z njimi jesti. Kakor je pri nas navada, tako bode, sprejeli bodemo goste srčno, pa brez okoliščin, in brez izposojene bliščobe.“

Dedček je bil z vnučico zadovoljen; saj je to, kar je rekel, storil le, da bi jo izkušal.

„Naj to izpade kakor hoče, ona se ne bode zavrgla,“ molmlal je ter šel gori v čumnato pri betlehemu koleščke namazati, da bi ne imel popóludne pred tem Pražanom nobene sramote. Enefa, še zdaj nevedoča, kako se je zgodilo, da je v dedčekovih mislih tako nagla zmena nastala, jame pospravljati po hiši, če ravno tega nij bilo treba; ali notranja radost in nepričakovanost je nijste pustili denes šivati — morala je hoditi pometat, ali kaj družega delat, da bi veseli vihar v svojih prsih vsaj malo zljajšala.

„Ti pojdeš morda še denes na poskoke, reče mati Mrakotova dražljivo deklici, katera je z dedčekom mile goste pri vrtni lesi sprejela; „glej, kako se ti čelo sveti.“

„Saj dobro veste, da se mi ne sveti zavoljo nobenih „poskokov“, nego zato, ker sta prišla vendar enkrat k nam“, reče Enefa prostodušno in očitno pred vsemi, ko je doktor dedčeku roko stisnil. Otik je bil tako osupnen,

ko je slišal od matere, da je bil zgodaj zjutraj dedček na domu, da bi ga končno na betlehem povabil, kakor Enefa, ko jej je na denašnji popóludne obiskovanje napovedal. Še zdaj si nijsta verjela, če sta se tudi prijateljsko pozdravila. Ali ko se je doktor k Enefi obrnil, da bi jej roko podal, tu se je njegov obraz tako razjasnil, da je morala mati tudi njemu prerokovati, da pojde v kratkem na „poskoke“. Vse drugo je pozabil poleg tega, da bode celo popóludne blizu nje. Sicer se je pa obnašal isto tako, kakor ko jo je prvič v hosti srečal; izpodtikal se je, jecjal je, mudil se je, bil je sama zadrega in zmota. K sreči sta delala stara, kakor ne bi ničesa opazila; po svojem jutranjem pogovoru se niti ozrla nijsta po mladih človečkih ter sta si zmirom kaj razkladati imela. Jenika nij bilo videti; utekel je jezno proč, ko je slišal, da pride doktor obiskat. „Pa saj boš videla, da nij nič dobrega na njem,“ grozil se je nad sestro, ki ga je zavoljo tega oštevala.

„Najprej se morate zdolaj malo odpočiti ter okrepčati; potem stoprv pojdemo betlehem gledat, če je še tak, kakor ga ima gospod doktor iz Prage v spominu,“ reče dedček prijazno, ko se je vse praznično lesketalo: tla kakor sneg, okna kakor solnce. Okolo svetih podob so bile zelene vejice ovite in pod mizo so nasute ločne cvetlice, kakor o sv. Janezu Krstniku.

Doktorja je omamil poseben, še nikoli prej ne čuteni mir, ko je prestopil prag pohlevne hišice, pod katere z mahom obrasteno streho je viselo eno lastovičje gnezdo pri drugem. Sedel je k mizi na črni stol, kateri je dedček lastnoročno obrisal z belim prtičem, ki ga je s stene snel, v znamenje posebnega spoštovanja svojih gostov. Ko je pogledal skozi okno na gore, ki so toliko pomnile in na to malo, od njih zagrajeno ljudsko pribežališče; ko je pazil na vrtil, zelenič se okolo hišice kakor rosniča, na katerem je prepeljavaval snežnobeli petelin z grebenom, ki je bil rudeč kakor nagelj,

svojo čopasto in pisano družino; kjer je skakljala mej hrošči četa kuncev s svilovo dlako v popóludnevnem solnci se leskečo, kjer nij bilo videti dreves od samih srebrnih in belih rožic na njih in kjer je na vsaki cvetoči veji prepevala ptičica — — nij si mogel veselejše podobe misliti. Pa kaj še le, ko se je ogledal po izbi s tem starobelim pohištvom, in srebrnolasnega starca, kateri bi bil gotovo, ko bi mu bile razmere ugodne, bliščal mej modrijani svojega naroda, in pa na to lepo devico . . . Ko se je ustavil na njej njegov pogled, slede vsak njen gibljaj: ko je mizo pogrinjala, posodo nanjo razstavljala — nij mogel več očij od nje odtrgati. Na dobro je izgubil doktor glavo, nij vedel kaj se okolo njega godi in govori, ker nij videl družega nego njo, ki je nali-vala pri peči kavo, naenkrat se nanj posmijala in razpaljena od ognja in peči in notranje sreče mu šegavo za dedčekomim hrbtom z belim prstom pokazala na hišna vrata, kjer se je v kukalu lesketal kakor

zlata nit njegov las. „Vidiš, zopet sem te očarala,“ pravile so mu zraven njene vtipne oči, na kar so zopet njegove oči odpovedale: „Le čaraj tako naprej, za nobeno reč ti ne bom bolj hvaležen.“

Ko sta mlada mej soboj govorila z očmi, zabredla sta stara v pogovor, obema jako zanimiv. Dedček je govoril, da so se mu lica od gorečnosti rudila, in Mrakotova se je tudi rudila od pozornosti pri poslušanji.

„Vaš oče so se torej dvakrat s povódnikom srečali?“ čudila se je selka. „Vidite no, pa so ljudje, ki pravijo, da nij nobenega vódnika, niti družih duhov niti strašil.“

„Kdor neče v duhove verovati, naj nikar ne veruje; jaz imam pa izkušnost, tedaj moram verovati,“ odgovori dedček; „postali so, ko je bog hudobne angelje z nebes zavržel v pekel. Vsi nijso prišli tja, kamor jim je bilo namenjeno; mnogo jih je palo na našo zemljo, v gozd, v vode, mej skale in to so ti skalni, gozdni, vetrovni duhovi in povódniki, kateri ljudstvo toliko stoletij

izkušajo in bodo skušali, dokler bode ne ljudem, ampak bogu dopadalo. Pokojni moj oče se je res dvakrat srečal s povódniki; enkrat sem bil zraven, drugič ne, ali vselej je bilo zlo. Oče je šel enkrat nekemu nogo uravnati in jaz sem šel z njim, in nosil z njim cajnico z različnimi potrebnostimi. Bilo je spomlad, ta-le čas, le da je bilo gorkejše. Po potu sva se segrela. „Kopajva se,“ rekel je oče, ko sva šla baš okolo potoka, ki se je vil iz hostne struge po travniku mej samimi cvetlicami. Vsakdo bi bil temu mestu zaupal, tako je bilo lepo in tiho. Slekla sva se in stopila v vodo; ali komaj je oče v vodo stopil, jel je kričati, da ga nekaj na dno vleče. Ko bi ne bil jaz naglo na breg šinil in mu obe roke podal, pomāgaje mu z vso močjo, gotovo bi ga bilo na dno potegnili. Imel sem dokaj opraviti, predno je zopet izpregledal. „Vidiš“, rekel je, ko se je rado vedno ogledal, „tam le oni je tisti, ki je hotel moje življenje; ko bi tebe ne bilo, bi mu ga bil moral tudi pustiti.“ In pokazal je

pri tem malo proč na belolasnega dečaka, kateri si je zbiral v venec, sem ter tja letaje, trobentice, vijolice in potočnice. „To nij mogoče“, odgovoril sem. Res nijsem mogel verjeti, da bi se v tej nedolžni stvarci kaj tako hudobnega skrivalo. „Ali si videl tega fanta, predno sva v vodo skočila?“ vpraša me oče zopet. Moral sem, se ve da, reči, da ne. „No vidiš,“ nadaljeval je oče, „pa vendar sva se na vse strani dobro ogledala, je-li nij kdo blizu, predno sva se jela kopati. Takoj te bom prepričal, da se ne motim.“ In naredil je dva velika skoka, popal dečaka, predno se je nadejal ter ga jel tresti, da sem ga prosil, da ki ga pustil in ga ne tepel — bilo mi je vendar le kudo zanj. „Za koga prosiš?“ rekel je in fanta še bolj tresel; „le pojdi sem ter poglej, kdo je to.“ Moral sem k njemu pristopiti in fantu za vrat seči — in glejte, curljala mu je voda z las kakor bi lil. Ali zdajci se je očetu izpulil in naenkrat zginil. Pogledala sva se in bilo je nama kakor bi bila imela o fantu oba iste sanje — tako naglo je zginil.“

Mrakotova se je tej dogodbi, kakor mora biti, zelo začudila in doktor je nekaj zamolmljal, kar je imelo gotovo začudenje pomeniti; ali sam bog ve, če je le eno besedo iz dedčerkove pripovedi slišal.

In dedček je pravil še druge dolge dolge povesti svojega očeta in Mrakotova je povpraševala in se čudila.

„Ali solnce se začinja nižati; ko popijemo kavo pojdemo takoj gori na betlehem pogledat, predno nastane tema,“ pravi na posled dedček.

„Kmalu bi bila zavoljo našega pripovedovanja pozabila, zakaj sva sem prišla,“ menila je Mrakotova hvaleča ob enem Enefino kavo; ali Otik je to pozabil celo, se ve da ne nad tem, kar so pravila dedčerkove usta, ampak vnučkini zgovorni pogledi. Kakor iz sanj je poskočil, čujoč o betlehemu.

A stoječ gori pred jaslicami, katerih spomin niso mogle zatreti najsijajnejše prikazni gledališč celega sveta, pozabil je doktor vse ter tudi Enefo in postal je otrok.

Vse je spoznal, vsako malenkost: tu-le deklico, ki je vodo iz vodnjaka vlekla, tam Herodeževe vojnike, na katerih divjost je vselej s takovo grozo gledal, in tu Ježušek v zlati zibki, ki ga je Marija zibala, o katerem se mu je vselej sanjalo, če je bil priden in nij matere jezil. Zamaknil se je v svoj otročji raj, v nebo najsvetejših spominov in solza, morda prva, katero je prelil, kar je oni raj zapustil, mu je skalila oči.

Dekček je videl njegovo "ginjenost in tudi njemu je stopila solza v oči; zdaj še le mu je privoščil Enefo, svojega ljubčka, katero je s tolikšno ljubeznijo in skrbjo izredil v dobi, kjer je uže pred grobom stal in gledal v daljavo brezkončne večnosti.

„Na vse se spominjam, le tu-le na te tri podobe se več ne spominjam,“ dejal je doktor, da bi njegovo molčanje ne bilo preveč sitno in da bi svoje ginjenje boljše zakril; „morda jih še nij bilo tukaj, ko sem k vam hodil?“

„E bile so, le da jih niste pazili, niso vas tako zanimivale kakor betlehem,“ odgovori dedček. „Visijo uže tukaj več nego sto let; eden naših prednikov jih je dal zmalati v tolažbo vsem grešnikom. Tukaj prvi predstavlja Majdaleno, ko srečava Kristusa po njegovem vstajenji za vrtarja preoblečenega; tu je zopet Peter izražen, ko zatajuje Kristusa in tukaj Zahej, na drevo lezoči, da bi našega odrešenika boljše videl. Ako so zadobili milost pri njem razuzdanci, lažnik, ki ga je zatajil, in od vseh ljudij zavrženi farizej, naj nikar nihče ne obupa; vsem bo odpuščeno, ki bojo pokoro storili.“

„A kaj pomenijo te čare, tam na nasprotni steni?“ vpraša selka kazaje na zid ves počrtani.

„To je moj koledár.“

„Vaš koledar, dedček? Kako je to mogoče — saj ne vidim v teh čarah nobene misli?“

„Pa vendar sem vam iz nje tolikrat dobro svetoval. Sicer nij za celo leto, velja le za dva meseca. Od prvega decembra do

prvega januarja si zaznamujem vreme. Ako mete, naredim čaro ter jo vso prečrtam. Je-li lep dan, naredim zopet čaro, ter jej pride-nem kolesček; to pomenja solnce. Ako je deževno, pridam k čari same kapljice. Kakoršno vreme je bilo februarja, ravno tako bo rožnika, ko seno kosimo in vreme meseca decembra se vrne meseca avgusta, ko jem-ljemo žito domov. Ako me pride kdo o žetvi ali kositvi vprašat, kakšno bode vreme, stanovitno ali ne, grem sem ter mu moram na tanko povedati.“

Ko sta dedček in Mrakotova koledar pregledovala, ustanovljaje uže naprej, kateri dan bode žetev najugodnejše začeti, pristopil je doktor, v globino srca ginen, k Enefi pri oknu stoječi. Solnce je bilo ravno zašlo in nad krajem, ki se polagoma temnil, izhajal je jasno in sijajno, kakor bi bil iz čistega srebra, mesec prav nad hribi, na nebu še zmirom rudečem.

„Poglejte na mesec,“ dejala je z otroč-jim veseljem; tako vesela kakor denes še

nij bila nikoli na svetu. „Če ne izhaja tako krasen, kakor bi hotel iti za družico? Revež teško dela vselej, predno pride nad goré; vselej mu želim, ka pride višje, ter se mu čisto drugače potuje po nebeški cesti. Slišite, slišite, kako so hoste na Ještedu zašumele; je-lite, da je to lepo. Kaj si neki pravijo! Če se pač tako razumejo mej soboj kakor mi ljudje? To je res, da se razumejo; vse se razume v naravi, vselej „svoje s svojim“, cvetlica cvetlico, črv črviča, ptiček ptička... Ali kaj je vam? Saj se ves tresete; zakaj tako čudno na-me gledate?...”

„Nič mi nij, le pomiri se,“ zašepetal je Otik, ter stisnil strastno njeno na oknu počivajočo roko; „spomnil sem se na ustanovitelja vaše rodovine, ki je utekel s praznega šuma in bedaste krasote kraljevskega dvora in si tu v samoti postavil skrivšje, kjer je prebival z ono, ki se mu je zavoljo njene priprostosti bolj priljubila, nego tam vse vzvišene, slavne in nečimerne krasotinke, dolgo let v nekaljeni sreči in neminljivi

ljubezni; in imam ga za prvega modrijana tega sveta . . .“

„Ako ne boste vedel v teh naših hribih baš ničesa boljšega, pridite tedaj k nam malo posedet in z nami se pogovarjat“ dejal je dedček doktorju, ko je po obisku v betlehemu odhajal. Razume se, da se doktor nij dal dvakrat vabiti. Prihajal je dan na dan v malo hišico pod gozdom.

Nikamor še nij s tako radostjo hitel, nikjer nij bil tako rad. Vselej kō je vstopil, obhajali so ga oni občutki do zdaj neznanega miru in zadovoljnosti, kakor pri njegovem prvem obiskovanji. Zraven ga je Enefa vselej s tako navdušenim pogledom sprejela, kakor bi prihajal v nizko poslopje sam odrešenik in dedček videč kako pohlevno in presrčno doktor ravná, izgubljeval je vsak dan svoje trdosti ter ga tudi prijazno sprejemal. Le Jenik je ostal pri svojem odporu proti doktorju in ko ga je videl prihajati, vselej je utekel. Ako nij mogel

uteči, gledal je s temnimi očmi dedčeka, da se tako prijazni s tem Pražanom, ali še temnejše je pogledoval sestrično zaupnost do njega. „Le počakaj,“ zagrozil je; „izpoznala boš, da nij v njem nič dobrega, ter boš obžalovala, da nijsi pred njim utekala kakor jaz.“

Najbolj je dedčeku godilo na doktorju to, da je znal tako lepo pripovedovati. Pravil je njemu in Enefi dan na dan o vseh tujih deželah in mestih, kjer je bil sè strijcem in kjer so stala gledališča, pri katerih krasoti prèj nikoli nij pozabil betlehema pod Ještedom. Dostokrat je spravil dedčeku krivec z roke in vnučici šivanko, ko jima je razkrival čudeže sveta za nju popolnem nove, popisovaje jima London, Pariz, laška mesta na morskem bregu, da so v morji samem postavljena, v podnožji ognjemetnih hribov položena. Videč njuno nehinavsko občudovanje in radost, premišljeval je Otik cel dan predno je v bajtico šel, kaj bi jima denes zopet novega povedal, s čem bi ja vnovič osupnil in razveselil.

Ali nij dolgo trajalo in doktor se je začel iz bajtice le na pol zadovoljen vračati, včasih popolnem nezadovoljen. Saj nij hodil tja, da bi se dedčeku prikupil ter ga zabaval, nego da bi zadostil svojemu srcu in nikoli, nikoli nij bil z Enefo četrť ure sam, da bi z njo mogel zaupno pogovoriti iz duše v dušo. Čemu mu je bilo, da jo je zdaj vsak dan videl, ter cele ure zraven preživel. Dosta rajši mu je bila takrat, ko mu je hodila uroke zarekovat. Vnovič je začel na njo mrziti, da tudi ona ne čuti te potrebe in mu k temu ne poda priložnosti.

Enkrat se jej je zavoljo tega pritožil, ko je šel dedček za trenotek pogledat, če se nij sapa obrnila in če ne bode jutri dež šel, na kar mu je tako nedolžno odgovorila, da bi bil takoj iz kože skočil. „Pred dedčekom vse govorite, kar hočete, pred njim nemam nobenih skrivnostij. Saj ste uže lahko izpoznali, da vse, kar pravite, boljše razume nego jaz?“

Včasih, ko je prišel domov, se mu je tako za njo stožilo, kakor bi je cel mesec ne bil videl, in šel je po večerji še enkrat skrivaj k bajtici. Hodil je okolo nje upajoč, da se morda zdaj na vrtu sprehaja; saj se je vselej rada po delu zvečer malo razhodila. Ali nikoli je nij našel. Postavil se je pak k plotu, tam kjer ga je prav lahko v mraku svetlih spomladnih nočij, videla in spoznala, ko bi k oknicu pristopila, da bi pogledala, zakaj pes laja; pa nikoli nij videl niti njene sence ne. Nekolikrat se mu je zdelo, da vidi v njenem oknu nekaj migati; urno je preskočil plot, šel do hišice in potrkal polagoma na oknice, zašepetal po tihem pa krepko svoje ime; pa v sobi se nij nič gnilo, vselej se je vrnil ne da bi bil kaj opravil.

„Tega ne morem več prenašati,“ tako je Otik zopet klical v svoji skrivni sobi; „in tega ne morem več trpeti, da mora ona, ki jo zbožnujem, šivati za najprostejše ljudi, da bi imela za kruh. Čas je, da se kaj določnega zgodi.“ Ali kaj se ima zgoditi, tega

si nij nikoli bližje premislil; tu je vselej prenehal. Otiku se je zdel Enefini praoče ki je utekel iz praznega šuma in neumne krasote kraljevskega dvora v samoto, modri-
jan, in v tem hipu, ko ga je za tacega spoznala, sklenil je trdno, da stori po njegovem zgledu, če se nad tem tudi cela Praga podere; ali — človek se črez moč ne zmo-
drijani le takrat in zato, ker se mu ljubi. Gospod doktor Mrakota si je pripoznal, da je treba k temu malo več moči in trdnejše volje kakor si je ta zamehčani in razvajeni priljubljenec človeški in osodni mislil. Bil je zdaj prvič v pravem boji, prvič je sklical svoje moči na pomoč; pa bile so neizkušene, gluhe, leno dremajoče v nekem kotu njegove duše. Nijso se probudile pri njegovem plašnem klicu. Otiku se je godilo kakor trem četrtinam človeštva; hotel je biti srečen, a nij imel toliko poguma, da bi si to srečo sam pridobil. Enefo je res ljubil kakor še do zdaj nikogar in nič na svetu; ali prazni šum in krasota posvetna se mu nijsta hotela

pristuditi, da brodil je v svetu globočje nego si je bil v svésti. Poznavajoč Enefino ceno, popolnem očaran od njene lepote, od njenih redkih lastnostij, se je vendar le strašil tega, da se ima on, komur so bile najimenitnejše hiše na stežaj odprte, ko dragoljubemu ženinu, zasnuti s vaško deklico. Misel, kako bodo njegovi znanci o tem sodili, umničevali ter da bode povsod, kjer je bil do zdaj občudovan, s prilizovanjem in spoštovanjem, zdaj morda sprejet s posmehom, da še celo ž zaničevanjem; misel, da pade z višine, kamor so ga povzdignile ugodne razmere in osobne prijetne lastnosti — bila mu je večkrat tako zoprna, kakor misel, Enefi se odreči. Vsak dan je bolj omahoval mej ljubeznijo in društvenimi predsodki. Mati je vendar le prav imela, da se nij v Pragi kljubu vsi njegovi učenosti nič pravega naučil; ne bil bi se imel za to na njo jeziti.

Enefa nij nič pozorovala in ne slutila, da „novi človeški odrešenik“ od žalosti prepada, omahuje, da ne vé, kako bi ta

notranji boj končal ter svojo in njeno osodo določil; bila je srečna, popolnem srečna in nikoli jej nij na misel prišlo, terjati več. Saj ga je vsak dan videla, saj je bil poln ljubeznjivosti proti njej, čutila je, kako mu je draga, znala ga je poslušati kakor Marija, sestra skrbne Marte, svojega gospoda in mojstra, nij mislila na prihodnjost — njene želje nijso šle dalje, vršičile so se v tem.

Enkrat je hotel dedček od doktorja zvedeti, kaj ga je vendar na potu najbolje iznenadilo.

Doktor je trenotek premišljal predno je z zaznamljivim pogledom na Enefo, odgovoril.

„Hočem-li odkritosrčno govoriti, moram reči, da me je najbolj tukaj naš Ješted iznenadil. Drugod sem videl povsod nov svet, čisto mi neznan; tukaj pa ostanke starega, pozabljenega.“ Kadar čujem mater gospodariti, vas, dedček, vreme in druge sreče in nesreče prorokovati, Enefo „čarati“ in vas vse mesec za velicega srebrnega kebra imeti,

ki leze po nebu kakor po notranjosti kuple kakšne cerkve, in iskati uzrok dežja po Ještedskih sredinah, kjer je skrito morje, iz katerega nastopajo megle na gorah kot sopar in tako dalje — obide me minolost in jaz se v mislih za cele veke nazaj mislim. Zdi se mi pa, da je ona doba komaj minola, akoprem je tega veliko sto let, ko so se selili naši praočetje iz dotične domovine ter sem v te hribe priselili, založivši tukaj prve svoje naselitve. Tako nekako so tudi oni mislili in razumeli svet in vidne ter nevidne stvari; podedovali ste njih nazore, navade, vraže. Tudi se mi zdi, da ste nevedoči prevzeli od njih dolžnosti in zaveze. Naši očetje so namreč imeli nalogo, varovati pomejne gozde, ki so segali od tod nepretrgano do Saksonskega in do Pruskega, od koder je dobil ta kraj ime „Zagoščje“, katero ime, zaznamuje po mojem oni hribček nad Ještedsko cerkvico, ki ga imenujemo mi „Žakoščje“, kjer je bil morda začetek onih gozdov. Obdani od vseh strani s tujim

in sovražnim življenjem, ste se mu do zdaj še malo udali, drže se trdno svojih navad, šeg, običajev ter varovaje z njimi prestare meje narodnosti češke“.

Tako kakor takrat še nij dedček nikoli poslušal; imel je za Otika vprašanje za vprašanjem, zanimalo ga je najbolj, od kod so se ti stari Čehi priselili, da-li so verovali v boga, kako so se nosili, kako razdeljevali. In sklenil je, da pojde kakor je uže star, vendar še enkrat na „Gorico“, to je hrib, na kateri je ravno z okna videl, čuvši od Otika, da so ti nasipi ostanki starega grada, od koder so gledali pazljivo v daljavo oni pomejni stražniki, ali se v okolici nič sumljivega ne giblje, kjer so darovali svojim bogovom, od česar je gotovo vas Molibog pod Gorico dobila svoje ime in kamor so se poskrili otroci in žene iz okolnih naselitev, ko je pridrl sovražnik v deželo, da bi jo opustošil z ognjem.

Otik nij mogel dedčku zadostiti, pripovedoval je takrat, da se je utrudil. K

sreči se je jelo brzo mračiti in dedček je šel brž pogledat, ali solnce za oblake zahaja in če pride po noči nevihta.

„Zmirom in zmirom moram le sebe poslušati“, dejal je doktor jezno, ko je starec odšel, „in nikoli več ne slišim tebe, Enefa! Ah kje so časi, ko si hodila k nam na dvorec ter mi pripovedovala; če se mi pač še katerikrat vrnejo? Govori, Enefa, kdaj mi boš zopet pravila, kakor takrat, meni, le meni samemu? Kdaj bodem mogel zopet na te gledati iz polne duše, in se mi ne bode treba bati tujih očíj in njih razlag?“

„Kako bi se mogla zdaj predrzniti priti k vam s svojimi pripovedkami, ko sem še le prav za prav spoznala, kaj ste vi vse znamenitega in krasnega videli in slišali!“ dejala je Enefa; res sram me je pred vami svojih pravljic, če tudi pravite, da ste jih radi poslušali“.

„O verjemi, da sem jih rad poslušal. Ti ljudje, o katerih si mi pripovedovala, so drugačni ljudje, kakor moji; tvoj svet je

lepši, popolnejši, nego moj. O ostaniva v tvojem svetu; iz njega mi pihlja toplota, ki mi srce ogreva in dušo razveseljuje, a v mojem svetu in mej ljudmi, ki jih jaz poznám, je zima, katera človeka včasih noter do kosti prešine. Zraven tebe stoprv vidim, kakšen mraz je mej ostalimi“.

„Morda se vam moji ljudje in moj svet zato bolj ljubi, ker ima pri vsi prostosti največ resnice? Po mestih je vendar le bolj nečimurnost in hinavščina nego mej nami na kmetih . . . Sicer v tem nijsëm izkušena, ali zdi se mi tako z dedčkovih izgledov.“

„Da, vse je tam nečimurno, od koder prihajam, le v tebi Enefa je edina resnica, lepa gola resnica, nad katero bi tako rad vse drugo pozabil!“ vskliknil je Otik, ter prijel dekličino roko gledaje jej v velike plámeneče oči.

„Glejte, uže zopet pravite, kar bi radi imeli!“ kregala ga je. „Dobro, da nij dedčeka tu, gotovo bi zopet kaj vedel proti

vam in jaz sem tako, oh tako vesela, da so mu enkrat te muhe zginile, bog ve s kakim čudežem. Ta bi bila lepa, ko bi le v meni bila resnica; v vsakem je, le da v mnogih spi. Pri meni je to se ve da dedček zgodaj skrbel, da se je probudila in sem jaz po njej svoje čine ravnala. Ako hoče v vsacem proživeti, mora zopet nekdo nastopiti in jo očitno oznanovati, kakor nekdanji apostoli Kristovi, klicaje „zaspane in nemarne“ z močnim glasom: hajd, to je zvezda vaša, vi ubogi slepci, ki še zdaj ne veste, kaj je božja luč; le preglejte in mrena se vam bode pretrgala in vsi boste videli. Do zdaj ste veselje in zlato za cilj življenja imeli, ej, — spametite se končno ter zapodite temoto zmotnjave iz svojih src in pogledjte z jasnimi očmi, kam vam moja roka kaže, zvaje vas k bratovski ljubezni, k ljubezni vsega dobrega, k mizi, kjer je vsacemu enak del oddeljen, ki je vsak drugemu enak, če tudi nij v svatovski obleki prišel ... ali kako se morem podstopiti vam predpisovati,

kaj in kako imate ljudem govoriti! Ko bode nastopil k temu ugoden čas; ko boste videli, da so duše pripravljene vas posnemati in vam nasledovati, boste pač sami najbolje vedeli, kaj jim reči. Kdaj, oh kdaj bode uže prišel ta zaželeni blagoslovljeni čas, katerega jaz vendar le z britkostjo pričakujem? Tožim po njem, hočem uže, da bi se pred celim svetom tako sijali ko pred menoj, da bi se vam uklanjal, kakor se vam uklanjam jaz skrivaj, in vendar se tresem pred tem časom, ker poznavam zmirom bolj, da je mnogim ljubša temota nego svetloba in torej hočejo, da bi bila zmirom noč in nikoli dan. Morali boste vi, najkrepkejši bojevatelj, kakor ste naprej videli, potegniti še drugo orožje nego meč besedij — ah ne podajte se brezpotrebno v nevarnost; za resnico umreti je božje, a zanjo živeti je tudi zaslužno. Naj izpade to uže kakor hoče, naj bode konec vaše zmage smrt ali življenje; vedite, da je v svetosti mojega srca postavljen altar, odkoder vašega obraza

nihče in nič prepoditi nij v stanu — ugasnil bode tam le z mojim življenjem.“

In Enefa je vstala s stola in sklesnila se k njegovim nogam, plavaje v solzah, s sklenenimi rokami. Zdaj mu je končno povedala, kar mu je uže tako dolgo reči hotela: da je to njeno srce, po katerem je klical, ko je pisal svojo „hrepenenje“.

Otik je bil premagan. Pri njegovem znožji, v tem zavoji solz na licih, s to sanjarsko gorečnostjo v očeh, bila je vendar le še tisočkrat krasnejša nego je jo kdaj videl; iz njenih besedij je slišal le izliv goreče, prekipeče ljubezni; da, to je bilo več kot ljubezen, kar je bilo v njenih besedah, čutil je, da je to molitev. Da je tako ljubljén, tega se vendar nij nadejal.

„Da, hočem živeti ter bodem živel, pa ne za družega, nego za tebe“, vskliknil je, ter jo vzdignil in na srce pritisnil. „Zaslужиš, da bi ti celo življenje daroval, zavoljo tebe vse drugo zaničeval: tacega zaklada ne najdem nikjer, kakor mi ga

podaješ ti v svojem srci. Ali me hočeš voditi kot moj angelj varuh, hočeš biti moja voditeljica, moja vest, moja žena?"

Enefa je odgovorila le z vzdihom, in pol medleča od ginenja, se mu je iztrgala, čuvši v veži dedčekove korake. Zbežala je v svojo čumnato; nij hotela stárceu pokazati osolzenega obraza ter ga vznemiriti; sama pa nij mogla v tem trenutku prevelicega blagočutja nikogar videti, z nikomer govoriti, morala je biti sama.

Otik se je opotekal domov, sreče pijan. Na enkrat je bilo odločeno; njena ljubezen je pregovorila ter pripomogla njegovemu srcu naglo k zmagi.

„Da, ona bode moja, mora biti moja“, govoril je v duhu na potu proti domu; stokrat se je ogledal, je-li nij na pragu in ali mu k ločitvi kima. „Tako kakor ona me ne bode nobena več ljubila, tako še nobena ljubiti ne zna. Ah, kakšna blaženost me pričakuje na njeni strani, njo prvič in edino ljubim s srcem. Naj me ima cela Praga za

norca, za neumneža zmerja, ko jo bodem kot njen mož v njene zidove uvel. To se ve da še ne zdaj precej, čisto potihem se dam z njo zvezati ter odidem z njo; — po potih se naj bode prej naučila šege, ki so jej kot moji ženi neogibno potrebne. Pri njenem vtipu in prirojenem blagem obnašanji dohiti v enem letu vse, kar jej manjka, da se bode odlikovala in se v najprvih društvih pokazati mogla. Kdor vidi njen kras in se greje v žaru njene duše, spomni se na njen izvir, na katerega je revica v svoji neneskušnosti in neznanosti sveta res tako ponosna kakor plemenitašinja?“

Doktor je bil zagotovljen, da je njegovo srce nad vsemi zavirami zmagalo; s tem je dokazal, kako malo je srce izprašal, kako malo je imel do zdaj priložnosti sploh sam ravnati in se po svojem ravnanji spoznavati in svojo pravo ceno presoditi.

Ko je prestopil prag svoje sobice, kjer je menil večer v sveti tihoti prečuti, sprejel ga je hrumeč smeh. Z ne majheno osupne-

nostjo in skrivno neizrekljivo jezo je izpoznal, da se valjata na zofi, na Enefini zofi, dva njegova praška znanca, dobra pajdaša, zraven pa najprekanjenejša posvetnjaka, kar jih je mogoče misliti. Marsikatero uro sta jako zabavljivo pokrajšala Otiku, za kar sta si mogla vzeti iz njegove mošnje, kolikor se jima je ljubilo. Umeje se, da nista baš rada videla njegovega odhoda; a mislila sta, da se vrne v kakem tednu, da ga materine pridige kmalu iz hribov preplaše ter sta ga pustila. Zmotila sta se, na svoje veliko začudenje. Teden za tednom je minol in o Otiku nij bilo nobenega glasu. Pisala sta mu, a nista nobenega odgovora dobila; vnovič sta mu pisala a zopet nij prišlo nikako poročilo od njega. Mislila sta si, da mati, sluteča obseg njunih pisem, ali pa da ga je celo pregovorila, da naj zdaj, ko je njegova čestiželjnost potolažena z doktorskim naslovom, posestvo prevzame ter zapustivši javnost, živi pri njej, česar se, to se ve da, nista malo ustrašila. Skleneta tedaj, ne

dolgo več s pisanjem truditi se in muditi ter da gresta ponj, da ga, ako je v máterinih mrežah, iz njih oprostita ter ga nazáj v Prago pripeljeta, v čemer ja je strijec goreče podpiral, ker tudi nij vedel, kaj se z njegovim varovancem godi in se je bal, da bi mogel zdaj vendar le zdatnega hranjencá izgubiti. Razume se, da je bilo zmenjeno, da jim mora Otik popotne potroške z obilimi odstotki povrniti.

Ko ja je Otik zapazil ter spoznal, bil bi šel najrajši nazaj in se pred njima skril; bilo mu je, kakor bi stopil iz cvetočega vrta v pekel; opihljal ga je zrak njuvih skaženih šeg, káterih si je bil stoprv zdaj svest, kár je živel zraven Enefe. Poprej nij o tem nikoli mislil, kaj je na njima; da mu je le čas veselo in dobro mej njima prešel; drugzega od njiju nij terjal. Ali navada je bila vendar le močnejša nego vestni glasi, pristopil je torej k njima kakor bi bil najbolj prijetno iznenadejan ter ju pozdravil, kakor bi ju bil stoprv včera zapustil in kakor bi

prav nič zanj posebnega in zá celo življenje določilnega ne ležalo mej tem trenutkom in onim ko se je od nju ločil. On nij mogel njima dati videti, da ga v vsacem ogledu motita ter da njun prihod nij prijateljsk trud, da sta neklicana za njim prišla. Vselej sta imela mnogo upliva nanj, kajti oba sta imela hudobne, brezobzirne vtipe, ter si nijsta malo zakladala na to neobzirnost, izdava je jo za kaj velicega in znamenitega. Otik nij bil niti surov niti grizljiv, da bi se bil njunim opazljivim šalam ognil in "se njunega društva znebiti mogel; zato je učinil, česar bi drugače ne bil storil, in kar ga je pozneje, ko je o tem premišljeval, dostakrat jako jezilo. Ali k njuni sreči je Otik, kakor vemo, le redkokdaj premišljeval o resnici in o važnih rečeh.

Tudi zdaj ga je premagala neblaga njuna moč. Začel se je delati prijaznega gostovalca proti njima, izgovarjaje se, da njunih pisem nij prejel. Prijateljsko ju je povabil k večerji, katero je mati, videča ga

v hišo prihajati, za petami po Anki v sobo poslala, da bi ga z njima doli ne bilo. Otikovi znanci jej niso nič kaj dopadali; takoj je slutila, da se z njima menda največkrat po „Prekonih“ sprehaja, in največ denarjev potráti; videla je za njima takoj, da sta, kakor pravimo, „práva bratca.“

Prijatelja sta sédla k mizi, prejemaje jako blagovoljno njegov izgovor; ker ne najdetá pri njem vsega, kakor bi se smelo terjati, sta se prijazno spomenila, da nijsta ne le na kmetih nego v hribih ter sta jela udrihati po pečenki — vsak za tri, zrâven pa nijsta nikakor privoščila svojima jezikoma malo počitka. Neprenehoma sta brbljala in arsala, zdaj o tem, zdaj v onem pripoveduje, kaj se je za Otikove nepričujočnosti v Pragi prigodilo. S potuhnenimi očmi sta mu poročevala, koliko ženskih src je nad tem počilo, ko je tako na nagloma odšel in od sebe niti nič vedeti ne da, in koliko jih je še namenjenih počiti, ako ga ne bode kmálu tja kot tolažnika.

V začetku so se zdeli Otiku njuni brez-miselni divji govori kakor vpitje vran na slavčekovem vrtu; njegova duša je bila polna blagoglasja, katerega slastno šepetanje bi bil tako rad poslušal in katero sta pregluševala z bedastimi svojimi šalami, da je čutil od tega v senci bodečo boleost kakor od resnične rane. A čem dalje ja je poslušal, tem bolje jima se je privadil, tem bolj se uravnaval v njune govore in črez eno uro uže nij več poslušal s prisiljenim posmehom, nego z resničnim smehom.

Mej tem časom je zginila pečenka in po pečenki zopet pečenka, kateri so sledile še neke druge jedi; steklenice so se zraven pridno praznile, da Anka nij prenehala piva nositi. Tu zapazi Otik, da si prijatelja, kadarkoli nanj pogledata, pomežikujeta in se z komolci sujeta.

Nij se mogel zdržati, kakor bi tega ne pazil; delala sta to preveč očividno, hotela sta, da bi se opozoril.

„Vidva se mi smejeta ter hočeta, da bi videl, ka se mi smejeta,“ reče ter se malo zamračí. „Kaj je vama smešnega kljubu temu, da sem vaju prosil, ka bi bila potrpljiva?“

„Veseliva se, da si nama privoščil osodo vzgledovati se z največjo redkostjo naših treznih dnij“, smejeta se oba, „to je: s človekom popolnem zaljubljenim.“

Otik se nij mogel zdržati, ves je zarudel v lice.

„Glej, kako je rudeč!“ kriči eden ko sta se na zofo vrgla in se od smeha po njej valjala.

Otiku so se delali oblaki pred očmi.

„Kakor vidim, imata torej mene za to znamenito prikazen,“ pravi kolikor mogoče hladno in poskuša tudi smejeti se.

„Ne drzni se tajiti, znava vse!“ kličeta, še zmirom se v smehu duše.

„Nikar me ne jezita s svojimi neumnostimi; to vesta, da ne razumem v tem obziru nobene šale. Kakšne domišljije so vama vstale in kako? Kaj ne smé biti človek štiri

tedne zunaj pri materi, da bi ne naredili iz njega gotovega norca?" vsklikne Otik, spustivši svoji jezi uzdo.

„Glej kako se mrači, kako skube s soboj, kako poskakuje v sedlu! Ne bila bi si mislila, da te vsekava tako do živega.“

„Tedaj ostajeta pri misli, da sem tú znorel?“

„Drživa se le tega, kar o tebi govori cela Praga.“

Otik se je ustrašil in se vnovič zarudel. Tedaj so uže tudi v Pragi vedeli, kaj se tukaj z njim godi; izpodtikali so se nad njim in po zasmehovanji prijateljev si je lahko mislil, kako! Trenotek, katerega se je tako zlo bal, prišel je prej, nego se je nadejal; prišel je ter ga našel še čisto nepripravnega, da bi prenesel njegov pomen. Po kakovšnem čudeži je ta glas uže v Prago priletel? Doktor si je belil glavo, kdo bi bil njegove skrivnosti izdal tam, kjer si je tega najmanj želel; nij slutil, da sta njegova pajdaša, to kar sta o njem vedela in

za kar sta se mu smijala, stoprv tukaj zvedela, ali bolje iz tega, kar sta iz Anke izvlekla, popraševaje jo, ko jih je po povelji gospodarice v sobo mládega gospoda uvela, da bi jima tam za ugodnost preskrbela: „Kaj neki doktor celi dan počne, s čem se peča in kam hodi?“ Domislila sta si takoj iz tega, kar jima je v svoji prostodušnosti zaupno povedala, da ga ne zadržuje tu nikakor ne mati, nego nekā zaljubljena zapletka, ki ga tako zanima, da na vse drugo pozablja.

„Do smrti bi ne bila rekla, da take reči pri tebi doživiva“, jela sta ga zopet dražiti; njegova nezmerna jeza ja je jako zabavala. „Večno naj te bode sram, saj celi naš „ceh“ v slabo ime pripraviš. Ne samo, da si se tukaj zaljubil, nego meniš se tudi ženiti! To vendar vse dovoljene meje preseza.“

„Obžaljujem vaju srčno, brāta, da sta se ta kratek čas, kar se nijsmo videli, naučila verjeti babjemu klevetanju; vidi se mi

sploh, da stá svojo pamet, kar nijsem bil v Pragi, dobro vtapljala v vinu.“

„Resnica je, kar sva slišala, gola resnica“, kričita prijatelja: „postaje hud, torej je resnica“.

„Z vama nij naravnost govoriti in ravnati.“

„Odkod prideš, trdovratni lažnjivec? Ti se pač nisi nadejal, ko si lezel iz one hišice pod gajem, da te midva tu pri oknu stoječ s svojimi daljnogledi opazujeva, in dobro vidiva, kako navdušeno si se po njej ogledoval, ne enkrat, nego dvajsetkrat ogledal — škoda, da nijsva štela. Utaji, da tam stanuje znamenita osoba, ki ne zna samo ljudem srajce šivati, nego jim tudi bolezní zarekavati? Saj je tudi tebi zagovorila „uroke“, ali kako se to imenuje.“

Otik se je začudil, ko je videl prijatelja tako prečudno dobro podučena; Anke se naravnost nij spomenil. Pri tacih razmerah pač nij bilo tajeje mogoče.

„Ah, to je tedaj, zakar uže ves večer toliko hrupa delata“? dejal je s posiljeno

malomarnostjo. „Vidva pač počenjata, kakor bi to bilo prvič, kar se s šiviljo milkuje!“

„Nij ena šivilja kakor druga šivilja, ljubi dečko! Tukajšnja se mi zdi modrejša od vseh pražkih, ali kakor temu tukaj pravijo, poštenejša. Prisegalo se je nama, da je to vzgled ženskega obnašanja; ako te je poljubila, kar je jako dvomljivo, in če zvečer k oknu prihaja, kar je še bolj dvomljivo: moral si jej prej dati za odmeno ženitovanjsko pismo z desetimi pričami podpisano.“

Anka je bila res jela Enefo jako zagovarjati, ko sta začela pražka gospoda o njej sumničiti.

V Otiku je vsa stara gizdalinska ošabnost po konci zvihrala; tedaj so si v Pragi ne le pravili, da si hoče vaško šiviljo v zakon vzeti, nego tudi raztroševali, najbrž od kakega njegovega tekmeца, da pri njej zastonj vzdihuje? Tega nij mogel trpeti! To je vrh hudobnih mislij, katerim se ni smel podati in se tudi nij hotel.

„Ali je to meni podobno“, pomuzal je Otik zaničljivo z ramami. Nij mu bilo všeči, kar je hotel reči, a nij si mogel pomagati. Vendar se nij mogel dati tako neuslišano zaničevati, moral je svojo omahujočo slavo za vsako ceno zopet utrditi. Vse drugo se da pozneje popraviti, le to edino nikoli; ko je bil enkrat izgubljen v človeškem menenji, vedel je, da se več ne povzdigne. „Res škoda, da me tako dolgo poznata in še zdaj nijsta prepričana, da svojih zabav ne plačujem tako drago. Povem vama z eno besedo resnico: res sem imel čast se takoj pri prvem srečanju onemu dekletu tako zlo dopasti, da bi bila skoraj pred menoj pokleknila in bil sem tako milosrčen, da sem to občudovanje sprejel; moram reči, prišlo mi je baš ugodno. Lehko si mislita, kako bi se bil tu sicer dolgočasil. A zdaj potrkam na njeno oknice in poljubujem njeno svilnato lice, kadar se mi ljubi, ne da bi moral izdajati ženitno pismo in ne da bi je kdaj hotel izdajati, na to se lahko

zaneseta ter povesta onim, katere to v Pragi zanima. — Res me je sram, da sem se moral pred vama izgovarjati in da moram še le bog ve kako dokazovati, da se mi o ljubezni in svatbi niti sanjalo nij, to je vse le igra . . .“

Ko sta prijatelja videla, da je res razdražen, obrnila sta končno govor na drugo, saj ga v resnici nijsta hotela razjeziti.

„Vendar se nikar takoj tako ne jezi, prijatelj, saj to nij tvoja navada“, preglašala sta ga; „kaj nij dovoljena mej prijatelji, kakor smo mi, mala šala? Nikoli nama nij na misel prišlo, v resnici smijati se ti in pražkim našim znancem še najmanj. Tam nihče ne govori o kâki tvoji ljubezni ali še celo o svatbi; s čemer sva te dražila, to sva si zmislila čakaje na tebe in ker sva slišala od vaše dekle, da obiskuješ popoldne navadno rodbino tam pod hosto, kjer je nekâ hčer, ki je kakor je videti, uзор vse popolnosti; kajti nemudoma naju je zavrnila, če sva se količkaj in še tako nedolžno o

njej šalila. Pred nama so bili tvoji izgovori, katere si nama tako grenko povedal, res odveč; ne moreva razumeti, da najinega namena nijsi takoj izpregledal. Saj se menda poznamo dovolj, nij ti pač treba nama bog ve kako trditi, da si se s tako deklinole pečal, da ti čas preide. Povej, kako bi se v resnici mogla domišljevati, da bi bil tak, da bi si vzel hčer nekega vaškega čapkarja, katera šiva za ljudi in jim zraven tega vse mogoče bolezni zarekuje? Tako dekle in doktor Mrakota — nij to za popokati — nikar, rajši o tem več ne govorimo. Daj nam narediti kakšen punč, Otik, da zapijemo ta neumni razgovor.“

Otik jima nij verjel, da je vse kar sta govorila, le njun izmislek; ali bil je vesel, da sta prestala s svojimi nepriličnimi šalami, ter da menijo začeti o čem drugem. Radovoljen je odprl dveri, da bi zaklicál Anko; tu je zaslišal na mostovži nek čudni glas kakor pobiti jok. Šel je bližje, da bi zvedel, kaj je; in zapazil je v mraku Jenika

na ograji mostovža ležečega in glasno joka-jočega. Mati Mrakotova ga je denes dalje nego navadno na dvorci pridržala, da bi Anki pomagal tuje gospode posluževati. Gospodarica ga je poslala s polnim vrčom pive gori, a on se je bal vstopiti, ko je slišal, da so v sobi v živem razgovoru. Bal se je, da bi se doktor ne zagrozil zopet nad njim in postavil je tedaj vrč k vratom čakaje, da si pojde Anka po plošiče ter na mesto njega vrč tja ponese. Tako je slišal nehoteč odlomke pogovora in kmalu spoznal, o kom govore.

Doktor se ga je zdaj tako ustrašil kakor on njega, ko mu je prinesel roževo in lilijevo olje.

„Kaj se jočeš“? vprašal ga je z negotovim glasom.

„Saj to menda dobro veste“, odgovoril mu je fant kljubovalno in zaničljivo.

„Kaj so meni tvoje muhe mari, dečko!“

„Slišal sem vsako besedo, ko ste dokazovali, da se delate iz moje sestre norca;

in kdor se pridnemu človeku smeje, nij sam nič prida.“

„Ali nijsi dobro poslušal, ali si pa napak slišal.“

„Prav se godi Enefi; dedček jo je vedno pred vami svaril, da bi z vami nič ne imela, da ne pride v jezike in jaz sem jej to tudi zmirom pravil, da bi boljše storila, ko bi pred vami bežala, nego da se z vami prijazni.“

„Pravim ti, da si napak slišal, o tvoji sestri niti govora nij bilo v söbi. A ti si nekako na skrivnem jezen na mè in nečeš bog ve zakaj, da bi k vam hodil in misliš mi to s tem načinom skaziti. Ako te je to razžalilo, da sem te takrat malo urno za roko prijel in ostro na te zakričal, pozabi to ter bodiva dobra prijatelja. Tu imaš nekaj za semenj in izpusti te bedarije iz glavé.“

S temi besedami je potegnil doktor iz mošnje velik cekin.

A Jenik ga je močno od sebe pahnil. „Le vtaknite ta svoj svitli denar nazaj“

vskliknil je razkačen; „jaz se vam ne dam plačati — kar sem slišal, to sem slišal. Enefa to mora zvedeti od besede do besede, da se vam ne bode pustila več goljufati...“

In predno je mogel doktor braniti pobral se je Jenik ter vzel pot pod noge in bežal iz dvora kar je mogel.

Doktor je dolgo na mostovži stal, ne da bi se mogel domisliti, zakaj je ven prišel; stoprv po dolgem času je zaklical po Anki, veljevaje jej, naj pripravi gorko vodo za punč. Bil je, kakor bi bila strela vanj udarila od Jenikove grozovitve; vedel je, da jo bode dečak izpolnil.

„Enefa mu ne bode verjela“, tako se je tolažil; „in če mu verjame te jaz pridem in jej vse izgovorim, gotovo bode meni več verjela nego njemu. To bi bilo lepo, ko bi tacemu dečku več verjela nego meni“.

Doktor se vrne v sobo; ali kar je pomnil, nikoli mu nij bilo še tako pri srcu. Pil je pivo, vino, punč, vse kar sta mu prijatelja nalila in predenj postavila, spraznil

je kupico za kupico na njuno zdravje, smijal se je, delal z njima vtipe, ali v srci je imel trn. Na pol omamljen se je vlegel, a nij zaspal od strašnih mislij, „kaj je neki Enefa rekla, ko je prišel deček domov, ter tožil kar je slišal. Ne bode mu verjela“, tako si je ponavljal v dremoti; „ne bode mu verjela“, ponavljal je ko je vstal in pogledal h hišici pod gajem; a akoprem si je ta stavek še stokrat dopoludne ponavljal, vendar nij imel nobenega miru, nobenega obstanka. Hrepenel je po Jeniku, da bi z dečkovega obraza bral, kako doma stoji; ali slišal je od Anke, da se na dvorci niti pokazal nij, akoprem je pre ravno denes čakalo nanj delo po vseh kotih. Ta tuja gospoda sta zmirom kaj hotela in si poročala, bil je z njimi celi dvorec po konci.

„To nij prvič, da ga nij kadar ga je najbolj treba?“ pozvedoval je Otik.

„Ne, tega še nij nikoli storil; vselej je prišel in kadar je vedel, da bode več dela

bil je tu še bolj zgodaj kakor drugekrate“, odgovorila je Anka.

In doktorju se je jelo dozdevati, da je pod gajem valjda prav zlo.

„Tega ne morem tako pustiti!“ izprevidel je; moram se teh dveh „kazimirov“ kako znebiti in še denes z Enefo o celi tej neblagi povesti izpregovoriti. Pojdem tja popoldne kakor po navadi, da bode vedela, da akoprem mi je znano, da me je ta prekanjeni fant bog ve kako obrekoval, vendar nemam slabe vesti. Res da bode to huda ura; ali ne morem si pomagati, moram jo pretrpeti. Enefa bode gotova jokala, tožila, očitala mi, da se mi bode glava vrtila, ali naj. Dokler bodem mogel tajiti, tajim rekši, da je Jenik napak slišal in če se ne bode ganila, potem jej naravnost povem, zakaj sem moral razmero z njo utajiti. Ona ne pozna mojega sveta, ki je se ve da v mnogem oziru ostuden, v katerem pa vendar le uže enkrat živim ter se mu tedaj moram nehoteč udajati. Ona ne sluti, za kakšno

izrednost velja ljubezen, kakoršna je moja, in da se bode moja zakonska zveza z njo mnogim zdela naravnost bedastoča. Moram jej to lepo razložiti, da bode previdela, kaj nisem mogel drugače početi, ker sem imel vendar tudi dolžnosti do lastne osebe; razložim jej svoj plan, da hočem svoje znance čisto osupniti, ter ne mislim z njo prej mej prijatelji nastopiti, predno se na potovanji ne preliči v dovršeno gospo. Da bode vedela, da mislim to odkritosrčno, izpregovorim o svojem namenu z dedčekom ter jo pričo njega objamem za svojo nevesto. To se ve da mi mora obljubiti, da skrije to reč še v skrivnosti“.

Doktor je nalival pri obedu prijateljem tako pogosto in pridno najboljšega vina, katerega si je dal iz mesta prinesiti, da sta vstavši od mize komaj na nogah stala. S težkimi jeziki sta izgovorila željo, da bi se rada malo odpočila, da bi se do večera streznila. Namenjena sta bila jutri zopet proti Pragi odriniti in hotela sta se prijatelja

tedaj še nasititi in večerne ure kar je mogoče najprijetnejše z njim preživeti. Doktor nij druzega želel, spremil ja je v sobo, čakal, da sta se oba ulegla ter se ne ganil od nju, dokler ju nij slišal spati. Še le potem ja je zapustil ter gotov, da se tako hitro ne bosta prebudila, da bi mogla njegove korake opazovati, hitel je k Enefi, da bi uravnal, kar je blebetač Jenik zakrivil.

Ko se je doktor Podgajski hiši bližal, videl je dedčeka v kosto odhajati.

„Ako me je zagledala ter starca proč poslala, moram se pripraviti na redno pridigo“, mislil si je ter se k smehu silil, ki mu pa ni šel prav nič od srca.

Vstopivši v sobo se je strmeč ogledal; bila je prazna. Enefina miza pri oknu zapuščena, v največjem neredu, in zraven njega na tleh je ležalo nekaj, kakor kup ženske obleke. Ko je po naključbi njegovo oko pozornejše na tem zaostalo, je še le izpoznal, da je to samá Enefa. Počivala je s telesom

na tleh, z glavo na stolu. Po njeni podobi je bilo videti, da ne sedi tako le trenotek, nego mnogo, mnogo ur; da se nij zgrudila le po naključbi, nego pobita z nekim neprevidnim hudim udarcem.

„Ti si bolna“! vzkliknil je Otik, ter je poln strahu k njej priskočil in vse drugo nad to mislijo pozabil.

Ona je odprla oči — bile so do krvi zarudele, in pogledavši nanj, jih zopet tako naglo zäprla, kakor bi jej bilo šinilo v neboge, krvavo objokane oči, goreče železo.

Otik je ponovil svoje vprašanje še občutljivejše.

„Uže sem prebolela“, odgovorila mu je po tihem áli glave nij vzdignila.

„Kdaj si zbolela, in kaj ti je bilo? Ali si denes po noči bolehal?“

„Boleham uže dolgo, jako dolgo.“

„A jaz nič o tem ne vem! —“

„Boleham, kar tebe poznam . . .“

To je bilo, to se ve da, gorše nego pridiga in naj grenkejše očitauje. Denes ga je

prvič tikala; če ravno jo je Otik dostokrat prosil za to, ga prej vendar nij hotela; zdaj ga nij veselilo, ko je slišal, da je njegovo željo končno uslišala. V tem „ti“ je bilo nekaj zaničljivo zopernega, kakor bi se mu s tem nikakor ne bližala, nego ga pod sebe, globoko pod sebe poniževala.

„Kako to misliš?“ zajecija on.

„Teško je dopovedati, kako to je, ko v človeku srce poka,“ in pri tej besedi se jej je zgrudila glava sè stola na tla.

„Enefa!“ vsklikne doktor najviše ginjen od medlevice, katera je mogla le nastopiti po najstrašnejši duševni razdraženosti; „spametuj se, Enefa moja!“

„Da, spametuj se, Enefa!“ ponovila je za njim, „in spomni so končno, zavoljo kacega moža si pozabila moliti za starše, za deda in za brata ter vedi, dá te zdaj bog zato kaznuje.“

„Jaz ne razumem tvoje osupnenosti“, dejal je, ali zakril si je zraven oči, pobit od njene obupanosti. Zdaj je stoprv videl, kaj je storil.

„In jaz zopet ne razumem tvoje ošabnosti!“ vskliknila je ter se na enkrat zbrala. „Zakaj si prišel sèm? Kaj hočeš tu? Kako si se upal sem vstopiti? Hočeš se mi v obraz smijati, ali mi zopet v obraz lagati?!“

„Enefa, sodi me kakor hočeš; ali le to veruj, da se nijsem tebi, slišiš, tebi nikoli lagal!“

„Torej si njima lagal, tema dvema, to je enako — laž kakor laž . . . ti si lagal meni in njimá, na vse strani si lagal; meni, da me narediš za svojo ženo in njima ob isti uri, da me niji nikoli rad imel, da ti neprošena okno odpiram, da me poljubuješ, kolikor se ti ljubi . . .“

In zopet je pala glava na tla.

„Nehaj in nikar ne muči dalje sebe in mene! Priznavam, da je tvoj brat slišal včeraj neumne besede iz mojih ust; ali bile so za boga v čisto drugem smislu izgovorene, nego se ti domišljuješ. Res, da sem se dokazov tvoje ljubezni bahal, več sem se bahal, kakor sem se smel; ali take reči so

mej mladimi ljudmi navadne. Sicer se mi nikar ne čudi, da je tvoja ljubezen za me tolika sreča, da se z njo niti dovelj ponašati ne morem.“

„Ko bi se bil z menoj ponašal, bil bi me dobro delal pred ljudmi in nikoli bi me ne bil omanjševal . . . Ne, nečem se delati boljše in se nad druge vzpenjati; dostokrat sem te videla zvečer okolo naše hiše hoditi in vselej sem hotela priskočiti in okno odpreti, da bi prenorčevala s toboj slastno uro kakor druge deklice, z onimi ki so jim dobre; a nikoli nijsem tega storila; veš, zakaj? Iz ljubezni do tebe! Da, zdrževalo me je od tega edino to, ker sem te tako zelo ljubila. Ko bi bil kdo opazil, da stojiš pri mojem oknu, bil bi gotovo rekel: ta deklica je neumna, da dela s tem doktorjem, kakor s svojim fantom; ali od njega to nij pošteno, da jo zastonj plaši in v jezike spravlja.“

„In tako govorjenje o tebi bi me bilo jezilo in bolelo; ne bila bi prenesla, da bi

te bil kdo zavoljo mene ogovarjal in poniževal. Takrat se ve da še nijsem slutila, da bi ti ljudje krivico delali, ko bi o tebi slabo govorili; nijsem bila še prepričana, da delaš vse le iz lehkomišelnosti in za kratek čas — da ti živiš, študiraš, ti ljubiš — vse le da bi ti čas prešel: višjega nijsi poznal! . . Ah, človeče ti nesrečno, v tebi nij niti vere, niti resnice, niti prepričanosti, ti si na svetu le, da bi bil! Jaz sem pred tobaj klečala — in ti si me kličati pustil, nesramnež!“

„Enefa!“ je kričal doktor.

„Kaj se jeziš, kaj me zakričuješ? Dokazi rajši, da se o tebi motim, če te tako grajam in povej, zakaj si me tedaj tako neizrekljivo potopil v očeh svojih tovarišev, ako ne iz lehkomišelnosti? V srce me bode, da si me v posmeh pripravil ravno zato, ker si čutil, kako nezmerno te ljubim. O, povej mi brž o kaki grdi moji napaki, zavoljo katere me ne spoštuješ in izruvaj mi svest, da odmenjuješ ljubezen z izdajo! Ah, do-

kaži, dokaži mi naglo, da sem si to zaničevanje zaslužila in hvaležno bodem poljubovala prah tvojih stopinj, rada bodem kriva, le če boš ti nedolžen. Zapodi me od sebe kot utrgačko in jaz se ti za zmirom z oči umaknem, ter bodem srečna, da te bodem mogla v daljavi in skritosti še dalje častiti in ljubiti . . . Ali tako . . . tako . . . Ah kako bom le živela s to strašno svestjo v srci, da si lažnik, očitni lažnik, da imaš naj nagnjusneše opravilo, goljufati svet pod izposojenim pokrivalom. Brala sem tvojo skladbo, katero si nazval „hrepenenje“ in čitaje sem ti svojo dušo za podnožje pripravljala; z njo zapeljana, omamljena za novega človeškega odrešenika sem te v srcu veličala. Kako velik, blag, vzvišen si se mi zdel! . . . Vedela sem pač, da ljudje lažejo, ali od take laži, grozne, preobilne, celemu svetu v obraz storjene, nijsem imela do zdaj pojma. Ti, baš ti si podtikal ljudem goljufnost, ti si plakal nad njihovimi napaki, ti si jih hotel rešiti, ti si se jim

vrival zá učitelja in voditelja, ti!! O, ali nijsi zarudel, ko si one vrstice pisal, kaj nikoli ne zarudiš, ko se jih spominjaš? Nesrečna sem, tako nesrečna, kakor nobena ženska več na svetu, goljufana, ponižana od tega, kateremu sem se za bogom naj več uklanjala. Ali vedi: na tvojem mestu bi vendar ne hotela biti — to je moj grozni delež; moja obupnost je vendar le ljubša družabnica, nego dvoumnost, ki je spremljevalka tvojega življenja. Nij se ti bilo treba smijati, ko sem te na kolenih prosila, da bi se v nikak boj ne podajal, hoteč braniti človeške pravice? Nikoli se nijsi spomnil na druge, na njih prid in njih srečo. Tebi gre samo za se, le na sebe misliš. Bog varuj da bi prišel visoko, h kakšni moči nad ljudmi; tvoje besede so izdajive, izdajive bodo tudi tvoja dela . . .“

„Dovolj“! zakričal je Otik, „dovolj, pravim; ne skušaj moje potrpežljivosti, katera je denes brez primere. Le tvoji očitni bolesti in iz nje izvirajoči zmešanosti

naj bode pregledano, kar sem moral od tebe poslušati. Slišal sem to, ter hočem pozabiti, ker vidim, kako te je po tem, kar se je včeraj mej nama zgodilo, varati moralo, kar se ti je o meni pravilo in ker tudi v tvoji jezi poznavam tvojo naklonenost k meni. Da se boš prepričala, da se nad menoj čisto motiš, da se nikoli nijsem s tobaj igral in te nijsem hotel goljufati, da tudi v meni resnična ljubezen do tebe bije, podajem ti roko k spravi po vseh teh razžalitvah, s katerimi si me obsula. Da, storim še več; spričam ti, da sem se včeraj obnašal kakor prazen neumnež v svojem strahu, da bi me ta dva uboga napihnenca v Pragi ne razkričala za neumneža. A verjemi mi, tako kakor sem govoril in kar sem storil, bil bi na mojem mestu in v mojih razmerah govoril in storil vsakdo. Ti ne poznaš sveta in kake strašne dolžnosti nam dostokrat naklada, katerim se proti volji udajati moramo.“

„Vsakdo?“ ponovi Enefa za njim voljno pa določno. „Kaj si ti „vsakdo“? Zakaj si

tedaj študiral, odlikoval se, zraven čas in denarje zapravljaj, zakaj si se dal na doktorja povišati, ako si mislil zraven ostati in si ostal takov, kakor „vsak drugi“? Zakaj si tedaj, kakor vsak drugi in ker veš, da si, zakaj se ne ravnaš k vsacemu, postavim k našim vaškim fantom, mej katerimi niti enkrat nisi bil, čeravno si se v njih sredi rodil? Zakaj se vzpenjaš nad druge, zakaj si daješ služiti od družib, kakor bi bil višja stvar, zakaj terjaš posebno čast, ker si to, kar vsak drugi človek?“

„Tedaj se ti tudi v tem udam, da nisem nikakor takov, kakoršen bi smel biti, da imam še daleč na visočino. Ljubičina, ženska naloga pa je, da privede moža na pravi pot; nisem ti rekel včeraj zastonj, da bodeš ti zdaj moja voditeljica, moja vest.“

„O, to je slaven mož, ki čaka še le na ženo, da bi ga na pravi pot pripravila! Žena ima tedaj biti svojega moža odgojiteljica, ona, mlajša, slabša, njegova voditeljica? Ti si bil na visocih šolah, vse vednosti so

i odprte, vse veš kaj se je godilo in se godi, vse si spoznal in čakaš pré na vaškega dekleta, da bi ti povedala, kaj imaš činiti in kaj ne? Je-li bil uže kdaj izrek storjen, ki bi si sam sebi bolj nasprotoval? O, zaprite vendar te svoje šole, vi meščanje; sežgite svoje knjige, vi učenjaki — vaša vednost, učenost nij za nič, ako ne boste po njej boljši postajali, če čakate na žensko, ki se nij nikoli ničesa učila in kar vé le od sebe vé, da bi se čednosti in modrosti naučili! — A jaz sem imela učenost v taki časti; mislila sem, da je olikanec toliko, kakor blag mož — moj bog, kaj se res uže ta tvoj svet podira! Tla pod menoj se tresejo in steber za stebrom moje vere vpada... v kakšno globino padam?“

„Ti vse tako globoko jemlješ!“

„Kaj so ljudje, ki vse tako lahko jemljó, kakor ti?“

„Še zmirom te neprijazne besede v tvojih ustih; kaj se še zmirom nijsem pred toboj, pred tvojo bolestjo dovolj ponižal,

dovolj obdolžil? Tvoja ljubezen k meni pač nij bila prava, ako neče poznati prizanesljivosti, potrpežljivosti in sprave. Še enkrat ti pravim: grešil sem, pa ne iz hudobnega srca, nego le iz navade, šale in iz slabosti. Stoprv po tvoji veliki bolesti vidim, kako velika je bila moja napaka; ali pozabi uže enkrat na to, kar se je zgodilo in podaj mi svojo roko. Še denes ti zadostim, v tem trenutku; pokazal te bodem onim napihnencem, ter porečem: blebetal sem včeraj, več ne vem kaj; tukaj vidite mojo "nevesto, prihodnjo mojo ženo."

Enefa se je ponosno podani roki umaknila.

„Na tvoji svatbi jaz ne bodem nevesta; kaj bi si vzela na tebi? Tvoje premoženje, tvoje doktorstvo, tvoje lepo lice in postavo? Tacih prednostij ne iščem, a tudi niso nič prida; vsak se lahko bogat in lep rodi — nema zraven ni najmanjše zasluge. Kaj je to: lep mož? Kaj doktor? Na svetu jih je gotovo na kupe in za to se svet tako

malo menja in opomore — kaj je torej ná njih? Ne maram več za te, kar vem, da nij v tebi vzvišene duše, ne blazega srca, da nijsi, kakor si se v svoji pesni pokazal in za kar sem te dozdaj imela in čestila. V tebi nij jedra; za zlato lupino ne maram; to zaničuje hči ubozega čapkarja, ta vaška šivilja, katera preganja ljudem z zarekovanjem bolezní — njena misel je k višjemu obrnena, nego ná bliščobo tega sveta.“

„Kantorčica“! zakričal je Otik hudo razžaljen, ter brez klobuka zbežal pri vratih ven. — —

Ko je prišel na dom naročil je Anki, naj njegove reči skupaj poišče, kofre gori znese in reči vanje zloži.

Mati Mrakotova je pribežala vsa prestrašena k sinu, čuvši od dekle, kaj misli.

„Menda vendar uže ne misliš oditi od tod“? vpraša ga s solzami v očeh.

„Saj sem bil uže dosta dolgo tukaj“, odgovoril jej je surovo, bled od notranje razdraženosti.

„Ako se ti to dolgo zdi, si tedaj tukaj pač dosta dolgo bil“, odpove mu razžaljena mati, ter ga z nobeno besedo več ne pri-
držuje, če ravno jej je uničil s svojim od-
potovanjem najljubše njene sanje!

„Zdaj vsaj vidita, kako počenja človek
črez ušesa zaljubljen, ki je pre uže sanjal
o svatbi“, dejal je Otik stopaje drugo jutro
k svojima prijateljema v kočijo, ki jih je imela
v Prago odvesti.

Mislila sta, da ju hoče le nekaj pota
spremiti.

„Ne, jaz sem vajin, ves vajin“, odgovoril
je, zaškripaje z zobmi.

„Kaj poreče . . .“ Nijsta izgovorila,
radovedno ga pogledovaje. Mislila sta: „kaj
poreče ona šivilja“.

Otik je pomigal z ramami tako za-
ničljivo in lehkomišno, kakor se je smelo
pri tej priliki od prve zvezde pražkih gizda-
linov pričakovati; ali obledel je zraven ka-
kor stena. Nij se mu bilo treba več bati za
svoje ime, da je „metulj“, ki se še nij

nikoli svojih perutij pripalil, ter izšel še iz vsacega zaljubljenega boja kot zmagovalec ime je bilo zopet ohranjeno. Se ve, da se nij smel na to opomenjati, kako drago ga je plačal.

„Ves sem vajin“, dejal je doktor sedajoč k svojima prijateljema v kočijo, odpotovajoč v Prago in zraven sam v sebi, v duhu, polu notranjega neizrekljivega ognja, prisegal, da bode do besedice tako storil in se z njima udal v naj viharnejše življenje — „kantoričici“ kljubu, da bi slišala o tem in izpoznala, kako za njo ničesa, prav ničesa ne daje; da jo je pozabil, predno je v Prago prišel. Ah, ko bi bil vedel, kako se more maščevati nad njo, dobro, ostro se maščevati — pol življenja bi bil za to dal. Cel pot nij o družem mislil; s prijateljema je govoril le z ustini.

Strije ga je z odprtimi rokami sprejel; ali bledost nečakova ga je prestrašila in trpke črte v njegovem obrazu, ki niso

zginile, nego še bolj se prikazovale, ko ga je začel obsipati z navadnim prilizovanjem niso bile po godu mu. Slutil je, da se je z njim nekaj zgodilo, kar mu je zapustilo globok vtisk. Ali nikakor si nij mogel misliti, kaj bi to bilo. Da je bilo njegovo srce v hribih tako hudo ranjeno, da mu je košek dala tam čapkarjeva hči, vaška šivilja, ki je živel, kakor pravimo iz rok v usta, da se jej je zavoľjo njegovih lastnostij zagnjusil: to mu se ve, da še v sanjah ne bi bilo na misel prišlo; in ko bi si bil kaj podobnega mislil, zopet bi ne bil sodil, da je mogoče, da bi se Otik, brezskrbni Otik, zaradi tega kaj gnevil. Upokojil se je z mislijo, da se je najbrž z materjo kregal, katera ga nij hotela od sebe pustiti, pečaje se sè svojim starim priljubljenim planom, da bi se poprijel očetovega posestva, čemur se je menda ostro brnil.

Pustil mu je nekoliko dni za oddihljaj; na ker ga je, da bi prišel na pravo žilo, najljubeznjivejše vprašal, je-li uže o svoji

bodočnosti odločil se, je-li namenjen živeti le od svojega premoženja ali si kako delo poiskati.

„Odločil sem se, nastopiti hočem oni pot, na katerem bi mi največ oblasti v roke prišlo“ odgovori Otik, ter zraven ničesa drugega v mislih nema, nego kantorčico. Kako bi se jezila, ko bi slišala, da je on, ki ga je spoznala za čisto nepripravnega služiti ljudem, ker mu manjka k temu pristojne vestnosti, naenkrat zadobil upliva na javne zadeve.

Strije si je mel radostno roke.

„Tè moraš nastopiti uradniški pot“ dejal je. „Prosim te, kaj je odvetnik? Nič nego dodro plačan sluga družih. Res da je to stan, ki mnogo več nosi nego uradniški, ali tega tebi nij treba gledati, tebi nij treba nič drugega gledati nego na čast. Lahko ti kmalu k cilju pripomorem; imam mnogo koristnih znancev, povsod po vseh kotih protekcijo. K ljudem sem pripravljen, ter jim rad služim, kjerkoli morem; za to zopet oni

meni radi postrežejo, kadar jih jaz potrebujem. To je še zmirom bilo, da roka roko umiva. To se ve, da te bode nekaj veljalo predno dobiš tako mesto, da bodeš naglo naprej stopal; ali kaj ti je na nekoliko stotakih, ako si kupiš s tem skoraj gotovost, da postaneš v kratkem svetovalec? Tudi nekaj časa kot volontér lahko brezplačno služiš, da pojde to vse hitreje naprej.

Otik je zadovoljno pokimal z glavo, in dal strijcu pooblastilo, naj v tej zadevi v njegov prid ravna, ter nikar ne gleda na stroške, kateri bi se mu potrebni zdeli. Videl se je uže predstojnika prav blizu svojega rodišča, da bi kántorčica vsak čas slišala o njem, ter ga ni za trenotek z misli pustiti ne mogla, da je največji gospod v okolici, imajoč oblast nad mnogo ljudij.

Po dnevi je mislil doktor le na to, kako bi se maščeval nad kántorčico, imel jo je za največjo sovražnico, črtil jo je, kakor si je vsaj mislil, iz celega svojega srca. Ali ko se je vlegel in zaspal, vse je zmènilo. V

sanjah je bilo pa še vse pri starem, on v hribih srečen, radosten na njeni strani. Sedel je v stari koči pri njej in pri dedčku pri mizi zraven okna, osenčenega od oreha. Gledal je, kako solnce skozi perje prebliskuje, zlate iskre siplje na njeno skloneno glavo, ovenčano s kitami lesketajoč se kakor gavraneve peruti. Videl jo je v svoji sobici pri rudečem žarku večernega žara ponosno stoječo in pripovedovajočo o svojih prednikih, samih možeh po volji božji, pravih Samaritancev. Čutil je njen dotikljaj na svojem čelu, kakor bi rože okolo njih ovila. S kakšno jezo se je prebudivši se spominjal teh sanj! Hotel si je z vso močjo proti njim pomagati, ter si zapravljivo nalival s prijatelji s tako divjačnostjo, da so se celo čudili. A nij mu bilo mogoče pomagati, če je tudi pozneje domov prišel, se še bolj ospanil z budenjem, smehom in krikom in če je še bolj premišljeval vtiske take vesele noči: ko ga je dobil spanec v svoje roke, ter duh izgubil moč nad domišljijo, uže se nij več pečal z drugim

nego z ličnimi, slastnimi, mirupolnimi podobami iz previkanja svojega v hribih — in „kantorčica“ je postala neomejena kraljica njegovih sanj.

Strijc je obiskaval dotične svoje znance, da bi pripomogel nečaku tja, kamor si je želel priti; vsak čas si je dal od njega izplačati lep del denarjev, tu za ta, tam za oni dar važnemu podporniku, katerih blagovoljnost si je s takimi pozornostimi pridobival. Po hvalevredni stari navadi, utaknil je zraven uprav polovico denarjev v svojo možnjo. Saj se vendar nij moglo terjati, da bi služil nečaku zastonj; rodbino je imel, staral se je, časi nijso bili več taki, kakor nekdanj, moral je torej na zadnja kolesa misliti.

„Tvoje zadeve stojé najizvrstnejše“, mu je poročil skoraj drugi dan. „S tem nečem ravno reči, da pride kák dekret uže v enem tednu, ali gotovo ne bode dolgo trajalo, da prideš v tek“. — „Denes sem bil pri vodji D.“ dejal je enkrat; „ta me je posebno dobrovoljno sprejel ter gore in doline obetal.

Zdi se mi pak, da je to največ zarad tega učinil, ker sem mu na njegovo vprašanje, ali si oženjen, odgovoril, da nijsi. Ako se ne motim, ima kako vnukinjo za ženitev, katero bi morda rad z obetanim mestom oženil.

Otika je stresnilo; prišla mu je nova, sijajna misel.

„Oženim se“! tako se je zmagovito domišljeval; „to bode hudobno kantorčico na vsak način najbolj jezilo. Da mi nij to takoj na misel prišlo. Lehko bi bil uže, če še ne oženjen, vsaj zaročen“.

Nij se obotavljal strijcu, ta svoj namen sporočiti, da neče le mesta, nego tudi ženo.

Strije se nezmerno začudi; to nevarnost je imel še za jako daljno — naredil je kisel obraz.

„Tega si nijsem mislil, da te tako naglo izgubomo“, dejal je z nehinavsko bolestjo; kajti obžaloval je resnično radodarnega svojega hranjenca. „Ako nas zapustiš, bodemo kakor sirote. Kaj neki

poreče k temu tetica? Gotovo si bode revica mislila, da si hočeš ustanoviti lastno domačnost, ker nijsi bil z njenim gospodinjstvom zadovoljen.“

„Saj lahko vse pri starem ostane“, meni Otik malomarno; „kaj nij mogoče, da stanujemo dalje skupaj, ko bi se tudi oženil? Mlade gospice se zdaj tako nerade z gospodinjstvom pečajo, teta lahko kuha dalje, če se jej bo ljubilo“.

Pod tacimi pogoji si pač strije nij nič toplejše želel, nego da bi se sinovec kar je mogoče kmalu oženil. Obljubil je, da mu ugodno nevesto poišče, s katero bode gotovo zadovoljen. Otik je poslušal to obljubo isto tako malomarno, kakor se je zavezal, da se od strijca ne loči; bilo mu je prav vse malomarno, — družega ga nij zanimivalo, nego kako bi Kantorčici rano vsekalo. Ne samo, da ga je tako trdo zavrgla, nego še zdaj ga je rodila; vsak čas se je moral spominjati nekaterih njenih hudih stavkov. Je-li šel okolo šol ali družih omikovalnih

zavodov, naglo mu je zazvonelo po ušesih: „Zaprte svoje šole, ako ne postajete v njih nič boljši.“ Ako je vzel knjigo ali časopis v roke: „Ti delaš vse zavoljo kratkega časa; v tebi nij niti vere, niti prepričanosti.“ Ko se je mej znanci veselil: „Čemu si se dal povišati na doktorja, ako nij v tebi nič blažjega, ter si ostal takov, kakor vsa k drugi?“ Drugokrat je jo zopet slišal praviti: „Kaj bi si na tebi vzela? Lepši imaš premoženje; ali na svetu je na tisoče lepih in bogatih možev, ako nij v tebi več, za té ne maram!“ —

Strije je imel nevesto kmalu poiskano, nikakor ne ubogo nobeno vnukinjo, katere so se hoteli sorodci iznebiti; nego edino rožnoličjo hčer nekega hišnega gospodarja, kateri je bil poprej kovač ali kolar, zdaj pa nij hotel družega zeta nego tituliranega. Doktor in zraven še bogat doktor je bil sprejet z odprtimi rokami:

Otik videč cvetoča lica in polne roke svoje prihodnje, takoj se je za njo odločil.

„To je vendar nekaj čisto družega nego ta bleda suha kantorčica! Pač ne vem, kaj sem na njej videl, da se mi je tako blazno priljubila — saj nij prav nič na njej. Ali se bode jezila, ko vidi mojo polnolično, cvetočo ženo. Dobro da je bogata — tudi to je bode zgrabilo, ko vidi, da je v vsem ravno njej protivno“, mislil si je in začel hišo hišnega gospodarja pridno obiskovati. Ali njegove sanje so zmirom enake ostale; celo noč nij govoril z drugim, nego s kantorčico. Oznanil je materi, da je ženin, da je zaljubljen črez ušesa; zdaj je pré končno izpoznal, kaj je ljubezen in razumeje, zakaj je to občutje tako veličastno itd.

„Gotovo bode Enefa dopis brála“, s to mislijo se je veselil škodeljubno, pričakovaje željno odgovora. Upal je, da mu bode mati po svoji šegi napisala veliko pridigo, s katere bode zraven zvedel, kar je ravno hotel: kako namreč Enefa zdaj obupuje, da ga je tako jako razžalila, kako obžaluje svojo trdovratnost, — kako ga kliče nazaj. Ali

na mesto pridige, katere je s tako gotovostjo čakal, prišel mu je s hribov le majhen listič, na katerem nij bilo drugzega napisano nego:

„Vendar do smrti ne moreš tajiti, da te nij mati izredila.“

Otik se je zjezil, ter vrgel listič v ogenj.

„Mati tudi nij drugzega nego takova kantorčica; zmirom se očetu menj čudim, da se nij v njo zaljubil“, dejal je hrupeče ter šel svojo prihodnjo obiskat. Nij imela le lica kakor rožni popki, nego tudi oči kakor potočnice — tako sladke, zbožne oči, da bi bil človek takoj prisegel, da so to ležišča malih angelčkov. Glas njen je bil tako mil, ličen, da se je zdelo, kakor bi razen molitve nič ne govorila. Otik je bil prepričan, da dobi z njo svetnico, ter storil je vse kar je bilo možno, da bi se vanjo najstrastnejše zaljubil. A to mu nikakor nij šlo, kakor je želel; vsak čas je pozabil, da je ženin, in spominjal se je tega navadno le takrat, ko ga je kateri izmej prijatelj s tem podražil.

Denes je našel to rožasto „punico“ še bolj rožasto, nego drugokrat in očesci sta se posebno, dozdej še ne opaženo, prijetno bliščali, in žvrleči glas je bil tako oster, kakor pogled očij. Mlada njegova svetnica je jokala in si še zdaj brisala svoje golobje oči.

Poln sočutja vpraša, kaj se jej je pripetilo, ter zve res o veliki neslišani nesreči; še prav čuda, da jo je tako junaško znašala. S jezično izgovornostjo in urnostjo, katere bi jej ne bil prišteval, pripovedovala je, da je srečala prijateljico, ki je imela tako po modi klobuk, da podobnega še niti videla nij; da se je njen lastni klobuk zraven njega videl kakor prava mušnica. Sicer je mati nemudoma tekla, da bi kupila hčerki na las tacega, a nij mogla nobenega dobiti; bil je parižki uzor, kateri se v Pragi ne da ponarediti, ker se ne dobodo tu niti podobne robe niti cvetlica. Govorila je svojo tožbo z tacim načinom, kakor bi bila prepričana, da mora ta nesreča tudi

njega globoko ganiti ter da bode vse storil, da bode ta rana naj prej zaceljena; da bode morda sam v Pariz pisal.

Pred Otikom so se zabliskale mej tem plakajočim in opomenljivim pripovedovanjem Enefine krotke oči, njene pridne roke, njen priljudni posmehljaj.

„To je pač nekaj čisto družega, nego Kantorčica“, tako se je nejevoljno v njem oglasilo, ko se je razdražen od nevoščljivosti, neprijaznosti in nečimernosti te deklice, katero je imel za nedolžnega angelja, proč obrnil — — za vselej. Po kratki zamudi je odšel in odhajal je od tod na zadnje. Strije naj je govoril kar je hotel, izgovarjati „punčico“ z otročjostjo, neskušnostjo, mladostjo, da bi ne zgubil vse zaupljivosti v dekliškem srcu. — Otik je ostal pri svojem, da roželične hčere hišnega gospodarja do smrti več videti neče.

Strije je obupal; ali ljudje, ki so tako praktični kakor on, nikoli za dolgo ne obupajo — predno je bilo po mesecu, imel je

zanj drugo nevesto. To se ve da nij imel njen oče tako velike hiše, a vendar čisto prilično, in za to je bila ona še lepša od prve; kinčala jo je posebna živost in očitnost: kar na srci, to je imela uže tudi na jezici, ves dan nij ust zaprla, zmirom je imela o čem povedati, čemu se smijati.

Otik je bil gotov: v tej se vsaj ne bode goljufal, kakor v golobici, zdela se mu je utelesena odkritosrčnost.

„To je nekaj čisto družega kakor kantorčica“, dejal si je zopet, ko jo je prvič obiskal, ko ga je osipavala s tako grizljivimi šalami, da se je imel komu braniti; „ta zna človeka drugače zabavati nego Enefa, katera je imela pri vsaki drugi besedi čednost in blagost na jezici, ter je človeka neprenehoma nadlegovala z verzi svetega pisma.“

Otik je zopet pisal materi v hribe, da se meni ženiti; da je še le zdaj spoznal, kaj je ljubezen, negoljufiva ljubezen; nij mogel najti konca, popisovaje materi sijajni

duh, redki dovtip in necenjeno dobro srce svoje zdajne neveste. Zdaj je bil prepričan, da dobo pridigo in zaželene sporočila o Enefini obupnosti; ali zdaj niti majhenega, niti prostega lističa nij bilo z Ješteda, kakor prvič. Tudi drugo njegovo pismo, pisano v smislu prvega, ki ga je materi poslal misleč, da se je prvo izgubilo, je ostalo brez odgovora.

„Tudi dobro“, mislil si je čmerno in prenehal materi pisati kakor ona njemu. V tem je našel nekako zadoščenje, ugovarjaje si, da je Enefa mater napravila, naj mu nikar ne piše; in obsipaval je za to v duhu Kantorčico z novim očitanjem, zaničevaje zopet njene lastnosti, pravila, predsodke in načine, ter si zraven pravil, da je moral naravnost blaznovati, ko je videl v njej kaj posebnega duha. Ali vse to mu nij prav nič pomagalo; v sanjah je sedel zraven nje v senci starega Ješteda; mesec je nastopal tako lepo, kakor bi bil hotel iti za družico; hoste okolo njiju so šumele, kakor bi se

razumele; ona se mu je nasmehovala s onim blaženim skrivnostnim nasmehljajem, s katerim ga je gledala, in on se je čutil najsrečnejšega človeka na svetu. To res uže nij bilo več prenašati.

Enkrat pride k svojemu veselemu „škratu“, kakor je svojo zdanjo nevesto imenoval in vidi z osupnenostjo, da sedi zraven nje oficir tako blizu, da se on sam nij nikoli tako blizu k njej prisedel, če ravno je imel k temu pravico, a častnik ne. Zahvalila se mu je sicer za njegovo pozdravilo, a to je bilo tudi ves večer edino znamenje, katero mu je dala, da je njegovo navzočnost opazila.

Otik nij čutil na svoje veliko začudenje, niti najmanše ljubosumnosti, na kar se nij malo srdil, spominaje se jezno, kako ga je takrat prešinol ta čut, ko je mati z Enefinim imenom možko ime združila. Vendar se je razžalenega čutil od te nepozornosti in ko je častnik vstal in oditi hotel, precej je tudi izgovoril kar je čutil.

Ali „škratelj“ se mu je smijal iz vsega grla.

„Vi ste tedaj ljubosumen, res ljubosumen človek; kakšna sreča!“ dejala je ploskajoča z rokama: „To je necenjena lastnost. Vselej sem si želela ljubosumnega moža, da bi se imela čemu smijati. Takov mož je neusušljiv vir za zabavo. Ne morete si misliti, kako me veseli, videti ljubosumno zategnen obraz, plašne poglede, ta grozljiva znamnja. Nijste mi imeli pokazati, da znate tudi ljubosumen biti, pripravim vas na to, da ne bodem cele dni nič družega mislila, nego kako bi to lastnost jako vroče in smešno v vas prebudila.“

In pred doktorjem je zasvetela mej temi besedami zopet neogibna Enefa pri njegovem znožji klečeča, s solznim obrazom mu nazzanovaje, kako ga ima za novega človeškega rešitelja ter mu svojo dušo za podnožje pripravlja . . .

„To je se ve da nekaj čisto družega, nego Enefa“, tako se je nehote v njem

ozvalo, ko se je pred „škratljem“ poklonil, obžalovaje, da je imela denes prvič in zadnjič to neizrekljivo zabavo, ne da bi še bolj hrepenel po časti, ponujati jej zaželeno zabavo, kot ljubosumen mož.

Vrne se denes prvič, kar se je spominjal, domov, beže iz društva, katerega je drugokrat tako hrepeneče iskal in brez katerega se mu je zdelo, da niti biti ne more. V sobi se spusti na stol in zakrivši si z rokami obraz, pade z glavo na zraven stoječo mizo. V tem stanju je bil tih in nem eno uro, dve, tri . . .

Njegova vnanja postava se nij ganila, ali tem viharnejši se je gibalo v njem. Njegovo notranje je bilo podobno vrtincu, v katerem so se vrtile, srečavale se spenjale in mej seboj se bojevale najraznejše misli, bojevali se čuti, pojmi, predsodki. Otik se drugokrat nij, kakor vemo, z mislimi preveč glave trudil; ali denes je to nagradil. Premišljal je tako ostro vohvatno, da je izdalo za vsa minola leta. Bil je v njem boj tih,

odločilen; v zmešnjavi njegovih prs je hiral razsajivi stari človek in novi se je z njega rajal. Nastal je v njem trenotek onih velikih, važnih, in kakor se na videzno zdi, naglih obratov, ki se gode v naravi po istih zakonih in prilikah kakor v človeških prsih. Morje se naglo strese, vzpeni se, in nad zmetanimi válovi se prikazuje otok lesketaje se zlatobliščečimi rastlinami, z biseronosnimi vstrigami. To se nam zdi čudovito, ali v skrivnem krilu zemlje se je dolgo delalo, predno so se izvile in osvobodile v notranjem zemlje one moči, katere so ga na vrh zvele.

Prišla je končno ura spoznanja tudi mlademu, še zmirom tako neskrbnemu, od osode razvajenemu možu; moč ki je v njem dozdej tako leno dremala, da se niti probudila nij, ko se je za to ravnalo, zavarovati si srečo življenja je končno prekipela bolest nad zgubljeno ljubeznijo, po lastnem zadolženji izgubleno! In zatreslo se je celo njegovo bitje in iz valov njegovega notran-

jega še zmirom tako meglene, nestanovitnega, od nečimernosti prepreženega, prikazal se je otok lesketajoči se v zlatu dobrih namenov, v biserih resničnega obžalovanja.

Končno — bilo je uže pozno, jako pozno, še mnogo pozneje, nego je hodil iz krčme domov, — končno je poskočil in začel strastno po sobi hoditi gori in doli.

„Ona je imela vendar le prav, da nisem za nič, da ne vem zakaj in čemu živim, da delam vse le za kratek čas, da nij v meni niti jedra, niti vere, niti prepričanosti“! vskliknil je glasno, ali zraven je bolj vpil, nego govoril. „Saj je vsaka njena beseda resnica. Kaj tu počnem, kar sem se s hribov vrnil? Ali ne kopičim neumnosti na neumnosti, ali sem imel uže dobro, pošteno misel, kar sem se ločil od nje? Kaj se ne igram s svojo častjo, hoteč nastopiti pot, kateri črtim, le zato, da bi jej kaj nalašč nagajal! Ali ne igram s svojo srečo, hoteč le iz praznega maščevanja vezati se na večnost na takovo ljuljo brez duše in brez srca,

kakor je ta od katere uprav prihajam? Tako kakor jaz, ravna samo fantalin a ne mož. Obnašam se kljubu doktorskemu diplomu res, kakor šolar. Pa saj sem šolar, učim se stoprv živeti. O Enefa, hotel sem se nad taboj maščevati, a zato sem tebe sam nad seboj maščeval. Zraven teh, katere sem hotel tebi kljubu za ženo vzeti, spoznal sem še le tvojo veliko, neizrekljivo vrednost; in pravim iz cele duše, da je nij nad toboj nobene več na zemlji. Ah, zaslužil sem to stokrat, da sem te izgubil; zakaj sem te s tako zanikarnostjo zatajil, in pred kom? Pred ljudmi, ki niso vredni, da bi poljubovali prah pred tvojimi nogami! Tebe nijsem nikakor vreden, v ničem se ne morem k tebi ravnati! Nijsem družega, nego mizerni, od predsodkov drugih, še bolj mizernih ljudij, odvisni slabec! Da, to sem, a nič boljšega! To sem še zmirom nedvomljivo dokazal. To nij nikakoršna zasluga, da sem tako priljubljen, da me hvali celi svet, da z vsacim dobro izhajam; saj se godi to le

zátegadelj, ker nijsem s svojimi prizadevanji nikomur na potu, ker s svojimi nagledi nikomur ne protivim; kaj bi ljudje na meni grajali, ko na meni nič nij! Bil je enkrat v mojem življenji trenotek, ko se je boljša iskra v meni skresala, ko sem hotel zares kaj rednega iz sebe narediti in pri ljudeh kaj veljati. Takrat sem napisal ono nesrečno-srečno pesem, ki mi je pridobila tvojo ljubezen, ali kmalu je zadušila v meni nečimurnost ljubezen do človeštva in ohromila v meni vzlet k višjemu. Iz slabosti sem si izvolil ugodnejši in mehkejši pot, ki se vije mej samimi močvirji, v čegar blatu se ne vidijo nebeške zvezde. Oh, Enefa, kako sem te razžalil! Še le zdaj razumevam, kaj si čutila poznavši, da je tvoj novi odrešenik sveta človek kakor vsak drugi, da slabši, nego vsak drugi! Ostro, pa pravično si ga imenovala očitnega lažnika! Da, lagal sem očitno, priznavaje se k rečem, katere sem s svojim ravnanjem izdajaval; nijsem držal besede, s katero sem se v svoji mladostni

gorečnosti zavezal, nijsem izuril kar je v meni ležalo. Ah Enefa, ne smem se spomeniti, kako zlo si me ljubila, da bi ne zblaznel, ker je vse proč! Ko bi imel tvojo moč, bi poskusil nazaj dobiti, kar sem izgubil. Kako odločno si me sunila od sebe! Ko si našla, da v meni nij jedra, si darovala svojemu prepričanju vse: ljubezen, bogastvo, sijajno preskrbljenje, tudi trenotek niji preišljevala, in jaz se ne morem odreči edini svoji napaki. Ali res ne morem? Je res vse izgubljeno? Moram ostati, kar sem? Ne, ne, tisočkrat ne! Nij da bi moral! Pazi, ti hudobna, pa mi še vendar zmirom tako draga kantorčica! Po tem, kar se zdaj v meni godi, morda si se vendar tudi drugič zmotila; nijsem nikakoršen človešk odrešenik, ali tako ničev, kakor si me ti delala, morda tudi nijsem. Ko bi te prepričal, da si mi krivico delala, bi se najboljše maščeval nad tobom! . . .“

Otik nij prišel to noč niti v posteljo; do belega dne je hodil po sobi, neprenehoma

o tem premišljevaje, kako bi Enefo prepričal, da se je drugič hujše zmotila nad njim, nego prvič. — —

Ko je doktor naznanil strijcu drugi svoj razpor z nevesto, povedal mu je ob enem, da je popolnem odstopil od namena nastopiti uradniški pot.

„A zakaj“? zavzame se strijec.

„Ker se mi protivi.“

„Ali tvoja želja, zadobiti si vpliva in imenitnosti?“

„ . . . Nij bila družega, nego otročja nečimernost.“

„Vendar bi bil le lepo in važno činnost imel.“

„To si najdem tudi drugod.“

Strijec ga je pustil; mislil je, da se mu to poleže, da svoj zdanji plan zopet zmeni in mu je začel mej tem neprošen iskati tretjo nevesto.

„Ko bi se ne hotel zmirom s takim veseljem ženiti“, dejal, je ves prestrašen od

nečakove zmenljivosti, „mislil bi si, da je čez ušesa zaljubljen, — tako se neumno vede“.

Otik je kmalu izpoznal, da se mora pred vsem znebiti svoje okolice, ako hoče svoje dozdanje življenje premeniti, da ne dočaka drugače lepšega nasledka na sebi. Začel se je torej po onem večeru polagoma svojih prijateljev ogibati, premišljeva je v samoti o tem, kje je vzrok slabega njegovega obnašanja in s kakimi posredki bi se duševno okrepčal, da bi mu bilo mogoče „dokazati vse kar hoče“! kakor Enefa. Pa to nij šlo, niti tako hitro, niti tako labko, kakor si je v začetku mislil. Njegovi prijatelji nijso vedeli, ko so zpozabili na njem očitno zmeno in hladnost, kaj se z njim godi, ter ga začeli izkrenejši iskati, nego do zdaj. Neprenehoma jim je moral zagotavljati, da ga nij nikdo iz njih razžalil, da se proti njim nij ohladil in, da bi to dokazal moral se je nehote vsak čas udeleževati njih shodov. Kako se mu je gnjusil zdaj ta

krčemski hrup in nered, vse te stare, stokrat slišane, malenkostne in ničeve šale, katerim se je poprej tako odkritosrčno smijal, da bi drugim kaj po volji storil! Bil je tako nesrečen od njih navalov, zdaj ko je hotel končno poslušati važne glasove v svojih prsih: da jim je ušel dvakrat eno za drugim v toplice; ali oni, kakor bi bili slutili, kaj se v njem godi in da jim hoče uplahniti za vselej, so prišli za njim, kakor takrat v hribe, k njemu se prisilili in ga zopet nazaj pripeljali, ter več kakor drugokrat trdili, da je doktor Mrakota njih kinč. Kakor bi ga bilo to poprej veselilo, tako ga je zdaj jezilo, dolgočasilo, osramovalo.

Končno je prišla Otiku posebna misel. Spomnil se je, da mu je mati enkrat očitala, zakaj svojih prijateljev ne opominja in jih k boljšemu življenju ne pripravlja. Spomnil se je, da bi ta utrudljivi boj mej soboj in njimi najlažje dokončal, ko bi jim svoj namen povedal.

„Morda se jim godi, kakor meni; morda v njih duševna moč le dremlje čakaje

nagiba, da bi se probudilā. Meni je pomagala Enefa povedavši mi vse resnično v obraz, in njim morda pomorem jaz, ako jim tudi resnico odkrijem“, dejal si je in zdelo se mu je jako lepo in vabljivo, ustanoviti novo življenje s poskušajem spreobrniti toliko duš. Kaj nij hotela Enefa, da bi postal „apostol“? Vsaj se je lahko prepričal, je-li ima k temu poklicu dotičnih lastnosti.

K temu cilju je povabil svoje najzaupljivejše prijatelje, namreč one, s katerimi je hodil največkrat zvečer na vino. Poznal je svoje ljudi; vedel je, da se pri dobro nastavljeni mizi z njimi najlažje obravnava, da so tu najpristopnejši, najrazumljivši. Večerja je bila izvrstna; vino je teklo s curkoma in ko so se jeli vinski bratci razgrevati, in je pogovor živejši postal, tu se je zdelo Otiku, da je čas, da bi začel svoj misijonarski govor, da bi ne postali živejši, ko bi namreč glas njegov niti slišati ne bil.

„Vi ste me v poslednji dobi dostokrat povpraševali, zakaj se zdaj včasih društva

ogibljem“, začne, ko je nastal v pogovoru mali prestanek; „ali uzroka res niste uganili?“

Vsi so z enim glasom vzkliknili, da niso uganili, a da to vedo, da uzrok temu niso bili razpori z njegovimi ljubicami; — na to dolgo travajoči smeh.

„Bil sem pobit in potrť“, priznaval je Otik.

Neizmerno začudenje je prišlo za temi besedami in vprašanj je kar deževalo, kedaj in kako je prišel do izgube? Jeli pogorel dvorec ali mu je pobegnil kak dolžnik?

Otik je nepotrpežljivo z glavo odkimaval.

„Imel sem hujšo izgubo v mislih“, nadaljeval je, „nij mi šlo iz glave, da še dozdej nijsem nič storil, da, da še živel nijsem in da svoj čas lahkomišno tratim. Neprenehomá sem si morál praviti: „Kar si na svetu, cvelo je drevje pet in dvajsetkrat in pet in dvajsetkrat je urodilo sadje; kaj si počel ti, človeče, kje je sadje tvojih pet in dvajset let življenja?“

Razume se, da je nastal na to tožbo od vseh stranij smeh. To bi pač ne bil nihče rekel, da mučijo Otika, tako malo-koristne, smešne misli.

„Pač se vi nemate zakaj smijati; morda pride tudi nad vas v kratkem taka doba. Rajši z menoj premislite in svetovajte mi, kakor pravi prijatelji, kaj imam storiti, da se znebim te nezadovoljnosti? Če mi je zdaj tako tesno, kako mi bode, ko postopim dalje v življenji? To ne more tako ostati; moram si izbrati kak poklic ter se potruditi, da se morem na to kar sem, spominjati z veseljem in ponosom.“

Na te besede so začeli dajati prijatelji Otiku očitna znamenja nepotrpežljivosti. Nekateri so začeli brez vsega strahu glasno govoriti, kakor bi hoteli reči: „Mnogo je pil, ne vé kaj pravi.“

Ali Otik se nij dal motiti.

„Da moram nadomestiti, kar sem dozdej zamudil; sklenil sem, da se ne dam več osramotiti od rastline, katerá se izvije, ako

nij branjena po naključbi z oviro, po svojih močeh in lastnostih tako krasno in bogato, da gleda človek nanjo s veseljem in občudovanjem, kako vestno opravlja svojo nalogo. Prijatelji, mnogo sem premišljal v poslednji dobi; in prišel sem k neovrgljivemu izpoznanji, da pravi užitek življenja, pravo veselje nij drugzega nego to, če človek razvija pošteno svoje bogate zmožnosti na vse strani, na vse razmere in ako si je svest, da potolaži z njimi sebe in koristi drugim. Da, biti, v resnici biti, to je poklic in pomen vsega življenja na svetu, da, sveta samega.“

„Dovolj, Otik, dovolj; varuj ljubček svoja pljuča!“

„Ti si bolan, revež, bledeš uže; te li hočemo v posteljo spraviti?“

„Kakšen hudič te je obsedel? Ti hlastaš ravno kakor bi hotel še enkrat pesnik postati? Le te sramote, bratec, nam nikar ne stori; pusti to ljudem, ki imajo manj denarja in menj duha nego ti.“

Take besede so se razlegale pri mizi več ali menj občutljive in jezne.

„Morda vendar nijsi naenkrat postal čestizeljen“, reče eden iz onih prijateljev, ki sta ga v gori obiskala, „in nečeš ustanoviti društvo skesanih bratov iz mokrega četrta, ker nam tako pridiguješ“?

„Da, to je“, pridene drugi; „gre mu res za društvo zmernosti. Zdravnik mu je svetoval, naj ne pije nobenega vina, če ne se mu zgosti kri in on neče, da bi ga v skušnjave pripravili; zato nas pregovarja, da bi si vzeli zgled na rastline, ter sesali v se namesto vinske kapljice, nebeško roso.“

„Ali vsaj do konca me poslušajte“, prosi doktor; „mislim dobro ne le z soboj, nego tudi z vami“.

„Začel si se pokoriti ter veruješ, da pride dan plačila, kjer bode prisojena šiba nepridnim dečkom in pridnim kos marcipana?“

„Tega posmeha ne zaslužim! Na plačilo tako malo mislim in verujem kakor vi.“

Ponavljam, da ker uže enkrat živim, hočem res živeti; moje in vaše dozdanje življenje — nij družega nego životarstvo, človeku z duhom nadanemu nepristočno.“

„Ljubi bratec,“ odzove se zopet prvi govornik, a ne več šaljivo, nego srdito; „ako hočeš res delati moralnostnega učitelja mej nami, bog ve iz kacega uzroka: tedaj pomni, da ima vsak najprej pred svojim pragom pometati, predno skrbi za sosedovega. Pač smešno bi bilo, ko bi baš ti hotel biti naš opominjevatelj v dobi, ko počenjaš, kakor še nij nobeden iz nas počenjal! Za malo tednov si odbil očitno dve nevesti, a nikakor dve pokotne ljubici, pa zakaj? Le ker se ti je tako ljubilo. Tega ti pa nikakor ne očitam; jaz te na to le opominjam in zraven se zmenim le mimogrede o tvoji zapupnosti v nekovo šiviljo, ki ima morda več uzroka se nad možko premenljivostjo pritoževati, nego te dve napihneni Pražanki, ki nijsti vedeli, kako človeka pogledati, ker imata njuna očeta hišo. Obema iz srca

privoščim, da si jih izplačal in imam te rad zato, ali — z pridigami nam milostljivo prizanesi, slišiš?“

Kaj je mogel Otik odgovoriti, kako se zagovarjati? Vse, vse, kár mu je očital, bila je resnica, največja pa je bila resnica, da nij bila njegova roka dovolj čista, ka bi bil pokazal zvezdo resnice, kakor je Enefa želela: „vidite voditeljico in rešiteljico vašo, pojdite za menoj, pokažem vam pot do nje.“ — —

Otik nij mogel dočakati, da bi prijatelji odšli, in ko je bil končno sam, si je zopet zakril oči z rokami, ter položil glavo na mizo in po dolgem premišljevanji bolestno vskliknil: „ne, to z nami ne pojde; ne le da si ne puste od mene nič reči, tudi mi ne dovolijo, da bi se premenil. Zdaj bodo še le, ko vedo, kaj se v meni godi, storili kar bode v njihovi moči, da bi me z mojega pota spravili; nobenega pomočka, nobenega truda ne bodo varovali, da bi ostal še dalje, njihova zlata ptica, katero so tako

pridno skubli. Kaj je početi? Kaj nij druge pomoči, nego da bi gnjil tukaj z njimi, v tem njihovem blatu, ter kradel do smrti bogu zlati čas? Je-li res bogastvo kletev, kakor jih mnogo pravi? Mora biti človek ubog, da more biti delaven, priden, koristen, kakor Enefa? Ah, zakaj nijsem ostal pri svoji dobri materi! Bil bi delil z njo njene skrbi, njena dela, bil bi kakor ona svetovalec in prijatelj svojih sosedov in zdaj bi gotovo z večjim veseljem gledal v minolost. Študiral sem, da bi iz sebe kaj storil, domnevaje si, da biti doktorjem je res nekaj biti, pa kako drago sem plačal to zabrodo! O, mati prav si imela; materini tvoj nagib ti je pravil, da se mi ne bode prilegal dušljivi, skaženi meščanski zrak, da bom v njem zbolel, kar se je tudi zgodilo. Pa kaj tožim, kakor bi bilo uže vse izgubljeno in se jaz k tebi ne mogel vrniti!“

Otik je poskočil s plamenečimi očmi, s povzdignjenimi rokami ter ostal tako v zamaknenosti, kakor bi čakal od zgoraj pomigljaja.

„Da, k njej se vrnem in tukaj vse zapustim. Tam se ozdravim, tam najdem kar iščem, tam se premeni, moja duša!“ dejal je begaje po sobi kakor dete. „Tukaj bi do smrti nič iz mene ne bilo, kakor iz drevesa, ki je bilo pod tuje podnebje presajeno in tam hira, da pogine.“

Vrnem se v svoje hribe, kamor me je narava postavila, kjer me je morda imeti hotela, da bi postal eden onih varovalcev svetih mej našega naroda. Postavim se jim na čelo, podučim jih o njih nalogah; kár počno zdaj iz návade, bodo počeli iz domoljubja; ah, je uže najdena zaželena naloga življenja! Odpusti, Enefa, ne bodem to, kar si hotela; ne morem biti rešitelj svojega ljudstva. Precenila si moje nadanosti, mojo moč — ali zato pa postanem najzvestejši njegov služabnik. Ko bodeš zvedela in slišala o tem, da nij v okolici skrbnejšega gospodarja, boljšega sina, udanejšega občana, odkritosrčnejšega zagovornika vdov in sirot, iskrenejšega širitelja omike, veselejšega

prijatelja uboštva od Mrakotovega Otika: morda pa vendar zaideš v svojo podstrešno čumnato in tam, kjer visijo zraven betlehema one tri podobe, katere je dal enkrat tvoj prednik izmalati v tolažbo vsem grešnikom in v dokaz, da bode vsem, ki se spokore, odpuščeno — in pogledaje na podobo, ki predstavlja Petra, svojega gospoda in mojstra izdajočega, — — morda odpustiš tudi meni, izdajalcu in lažnjivecu!“

Mrakotova je zbirala v čumnati smetano; za njo se je prikradel pri odprtih vratih žarek jutrajnega solnca, v katerem si je veselo igralo nekolik mušic. Gospodarica je nejevoljno opazovala te mušje plese a roká sè žlico jej je počasi opala. Vzdihnila je, da je mušicam na svetu tako veselo in da se mora človek tu tako mučiti, in truditi, in če se mu tudi najboljše godi. Vsega je imela dosta a koliko se je uže najokalá! Poprej zavoljo moža, zdaj zavoljo sina. Več kakor leto mu nij pisala; nij mogla

zavoljo razkačenosti nad tem, kar je počel, niti vedela nij kaj dela, kako se ima in je-li . . .

Tu jo je nekdo od zadaj objel in poljubil njeno skrbno lice sto in stokrat. To je bil tist, na katerega je baš tako tužno mislila.

„Izgubljeni sin se je vrnil pod očetovsko streho k materinemu srcu, da bi nikoli, nikoli več ne odšel!“ vskliknil je Otik omamljeno mater k sebi stiskaje.

Ona se je prijela za glavo, kakor bi se hotela prepričati, ali bedi ali sanja; nij vedela, kaj se z njo godi.

„Vi ste vendar izmej vseh ljudij najboljše z menoj mislili“, nadaljeval je sin poljubovaje njene roke. „Ko bi bil pri vas ostal — ne bilo bi se mi zdaj treba rudeti zavoljo tega, kar imam za soboj. Ali popravim to; boste videli, da popravim! Vendar le nijsem bil zastonj v Pragi; tam sem se pudučil in zdaj vem na tanko, kaj je v meni. Tacega občana, kakoršen bode iz

mene po tacih izkušnjah, nij tu daleč in na široko.“

Zdaj je pala zopet mati sinu okolo vratu; jokala je da se jej je hotelo srce ustaviti, a zdaj le od neizrekljivega veselja in sin se je zjokal z njo.

„Hvala bogu!“ dejala je; „končno te je vendar prava modrost obšla. Saj sem zmirom pravila, da nijsi noben zel človek. Vsemu, kar uganjaš, je edini uzrok to, da te nij mati vzredila in ti si prišel mej sebične ljudi, katerim je več bilo na svojem lastnem dobičku nego na tvojem. A kaj se je tako na enkrat s toboj zgodilo, da si prišel k spoznanju? Ne, zdaj mi nikar ne pravi; lačen in truden si. Anka, Anka, glej no, kdo je prišel? Hitro kakšno kavo, pa da bode za kaj!“

A sin nij imel miru; sedel se je zraven matere na klop mej prazne in polne latvice ter se zagledal kakor poprej ona v raje plešočih mušic, ter pripovedoval od začetka do konca, kako je bilo in kaj se je z njim

godilo. Niti enega gibljaja svoje duše nij zamolčal, nij tajil svoje nade, da se mu posreči, Enefo končno vendar le pomiriti.

„O tem sem prepričan, da si nij družega priljubila in si ga priljubila ne bode“, dokončal je svojo izpoved.

Gospodarica je sumljivo majala z glavo.

„Ljubica, dečko, nij mati“, dejala je; „njune ljubezni so čisto različne. Zraven je še Enefa ponosnega srca, ki se le enkrat možu nakloni, in če je goljufano, pak do smrti rado samo ostane ter ljubezen zaničuje. Ne vem, ne vem, če zna odpustiti; v njej nemaš nobene slabosti in taki ljudje ne razumejo omahljivosti družih. Kar si bil proč, nijsem z nobenim od Podgajskih govorila; tudi Jenika so prenehali sem pošiljati. Ko bi ga ne bila po naključbi srečala in iz njega izvlekla, kaj se je zgodilo, še bi vedela ne bila, zakaj se je vse tako naglo obrnilo. Bilo mi je jako žal, da so se tudi name zjezili; saj nijsem mogla

pomagati. Morda so čakali, da sama tja pridem, ali kako iti tja, ko . . .“

„Ako je sklenila, da neče o meni več slišati, pri tem se ve da tudi ostane“, vzdihne Otik; „pa morda, ko se jej bode prepričanje vrnilo, da sem zdaj drugi, nego tedaj, ko je to obljubo storila. —“

„Saj bomo videli“, tolažila ga je mati.

To nij bila le minljiva gorečnost, ki je Otika uhvatila; o tem novem življenji je resnično mislil. Še tist dan se je dal povsod vesti od matere, vse si popisati in povedati in drugi dan je imel uže izmišljeno, kaj si on vzame na svojo skrb in kaj prepusti njej. Poprijel se je gospodarstva s trdnim namenom, da mora biti zgledno, ko si bode pridobil toliko vednosti v tem, da bode mogel misliti na popravke. Mej tem ko je s svojo novo činnostjo znanje delal, prijateljil se je tudi s sosedi. Hodil je mej nje, vabil jih k sebi in kmalu je imel okolo sebe krog mladih vedoželjnih in po napredku

hrepenečih ljudij, ki so se dali radi in hvaležni od njega podučevati in voditi. To je bila druga omladina nego ona meščanska, mej katero je toliko let tratil, ter živel kakor bi ne živil; to je druga nadeja domovine nego oni mladi starci, oni vzdelani suroveži in učeni nevedneži. Tukaj mu nij bilo treba budit, prigovarjati in se zasmehovanja bati; je-li izgovoril toplo besedo, lepo misel, tu je našel tudi za vse dobre misli pripravljena tla. Kako veselje je bilo mej zdanjimi družabniki, kaj višjega spoznati in dovršiti! Ne le, da mu jih nij bilo treba izpodbadati, narobe, mnogokrat jih je moral zadrževati, da bi se iz samega blazega prizadetja ne učinila škodljiva prenagljenost. „In jaz sem se v duhu nad-nje vzpenjal!“ mislil si je osramočen, ker si nij mogel dovolj načuditi hitrosti in ljubezni, s katero so ga razumeli. Izrastla je vrsta izvedenih stražnikov posvetne meje češke narodnosti po najveselejšem načinu, ter se kmalu spričala z lepimi, važnimi čini v tem smislu, obračaje nase

pozornost tudi daljše okolice ter izpodbadala manj v korist domovine skrbeče rojake, k posnemanju. Kmalu je zginol tudi zadnji predsodek mej občani proti njemu, ki je bil ostal od prvega njegovega prihoda v hribe, namreč: da je vendar le gospod in z gospodo drži, ko so po njegovi priliki in pravniškem svetu dobili sodbo od oblastnije za velik kos gozda, pri čemer je skusil od nasprotnne stranke toliko neprijetnega, da bi se temu drugi ne bil tako kmalu podvrgel.

Otik je bil z vsacim dnevom rajši doma in z vsacim dnevom se je bolj čudil, da je mogel kdaj svoje zdanje ravnanje zaničevati, ter le na mesto gledati in tam svojo blagost iskati. Saj je imel tukaj zmirom naprej polne roke važnega dela in polno glavo važnih mislij. Kako slastno se mu je zdaj izgovarjala in mu donela besedica „domá“, ki mu je bila poprej tako dolgočasna. Pa manjkalo mu je še mnogo in včasih si je rekel, da mu še zmirom vsega manjka k pravi sreči. Kaj čuda, da je tako

misllil; saj Enefe niti videl še nij, čeravno je bil uže nekolik mesecev v hribih. Anka je zvedela, da kar je Otik v Ještedi Enefa nikamor, da, niti v cerkev ne hodi; najbrž, da bi se z njim nikjer ne srečala. Tedaj niti srečati, niti videti ga nij hotela več, tako se je znala jeziti! On je pozabil vse njene ljute besede, ona pa nij hotela ničesa pozabiti? Ob nedeljah je hodila s starimi molitvenimi bukvicami visoko na goro, kjer se pravi v „črnem kotu“, in tam je molila ne boječ se, da bo imela za to pred bogom greh, ker je tako nezmirljiva.

„To je vendar malo preveč“, menila je Mrakotova srdito, ko jej je Anka to novico povedala. Bilo jej je žal za sina; včasih je imel tako kalne oči, če ravno se jej je vselej posmijal, desetkrat na dan jo zagotavlja, kako je vesel, da je pri svoji zlati materi. Te besede so bile mile, odkritosrčne; ali ona je iz njih vendar le slišala zvoneti tožbo, da je ona edina na svetu, ki ga imà rada.

„Ako bode kantorčica tako dalje ravnala, pojdem vendar k njej ter jej kaj povem. Gotovo sliši od vsacega, s komer govori, da je moj Otik zdaj dober človek. Kaj ima tedaj še biti? Jaz nijsem sina nikoli hvalila, dokler tega zaslužil nij, vselej sem očitno o njegovih napakah govorila; ali zdaj, kar je ves drugačen, da ne more biti pridnejšega človeka na svetu: zdaj ga moram zopet po pravici zagovarjati in ga ne pustim tebi nič meni nič le zavoljo nekakih ženskih muh mučiti. To si vendar lahko na prstih prešteje, da bi ne bil tukaj, niti bi ne bil prišel, ko bi na njo ne mislil! Ko bi bil hotel zraven mene živeti, bil bi to gotovo drugače uvel. Ona to dobro ve in to me baš tako jezi, da je tako mrzla. Če jo je on razžalil, mu je tudi pošteno vrnila. Le naj pomisli, kaj je to, možu take reči v obraz očitati, kakor je ona očitala!“

Tako je tudi Otik mislil in začel res dvomiti o tem, da-li je bila njena ljubezen do njega res prava.

„Ko je brala mojo pesen si je narisala o meni nekako podobo, in to dete svoje domišljije, nekako prikazen je jela ljubiti; z menoj, z mojo osobo nij imela njena ljubezen nič opraviti. Njena ljubezen se je vznášala po zraku, ter se tudi pri prvem močnejšem vetru po zraku razleteia. Zavoljo tega pa njene zasluge za me nijso nič manjše; le njej se vendar-le morem zahvaliti, da se več ne sramujem cvetočega in sadjerejnega drevesa, in za to jej bodem do smrti hvaležen. Ko bi vsaj to zvedela, morda bi jo vendar malo razveselilo. Gotovo ima še zmirom grozne čase; dolžan sem, vsaj jo malo pomiriti, naj uže hoče ali neče. Da, poiščem jo ter jej povem, kar sem si zdaj povedal. Pač mi bode žal, ako se hladno od mene obrne, ali mi z ostro besedo odgovori; vem, kako to zna. A naj bode; storil sem potem vsaj vse, kar je bilo v moji moči, da bi svoj greh izmil. Ako me zopet zavrže, bode izerpila vir moje potrpežljivosti, ter bodem resnično mislil, da njo pozabim. Vsaj bom

dobro vedel, da nema srca v sebi, in moja pregreha me bode prenehala peči. Vsaj nekaj dosežem.“

Otik se s tem namenom pred materjo nij oglasil; gotovo bi ga bila odgovarjala, naj Enefe nikar ne prosi, ako kaže tako trdovratnost ter naj vsaj neke priložnosti počaka, kjer bi mogel začet, ne da bi se zraven kako „zavrgel“. Enkrat v nedeljo mej naukom, ko je gospodarica v cerkev odšla, vzela je puško čez ramo, kakor za ono dobo in šel na goro proti „črnemu kotu“, kjer je upal, da bode ona.

Nada ga nij goljufala. Tam na visoki gori, od koder je videti noter do Prage, pri kraji bukove hoste je sedela Enefa pod mogočnim drevesom z molitvenimi bukvicami v naročji. A nij jih pogledala; nepremakljivo je zrla pred sé, roki na knjigi skleneni.

V Otikovem srcu, ki je njo iskalo se je vrnila ljubezen in vrnilo obžalovanje; kako je bila blede, suha, utrujena — po njegovem zadolženju utrujena. Moral se je jako

brzdati, da nij skočil prenašlo iz goščave, ki ga je dozdej skrivala ter jej ne padel skesan pred noge.

Počasi je naredil nekoliko stopinj naprej, še zmirom v duhu neodločen, kako bi jo nagovoril; tu je mimogrede glavo obrnila ter pogledala v stran, od koder se je bližal. Vroč plamen je obletel njen obraz, ko je videla, kdo iz hoste prihaja. Ali ko je stal Otik pred njo, zopet je tako malomarno gledala, kakor poprej in lice njeno, kakor bi se bilo v sneg in led premenilo. Blisk največje jeze in zaničevanja bi ne bil Otika tako bolešno zadel, kakor ta mlačni, mrzli in prazni njen pogled. Dolgo se je bojeval s svojim ginjenjem predno je mogel obgovoriti jo.

„Ne pridem sem nikakor po naključbi, devica“, rekel je z močno tresočim se glasom; več je nij tikal, kakor sploh nobenega več nij tikal, kdor tudi njega nij; „nego, ker sem se nadejal tukaj z vami sniti se“.

Ona je stisnila obrvi, kakor bi hotela reči: „Tedaj tudi tukaj nemam miru“. Ali

na glas je rekla tako malomárno, kakor je nanj gledala in glas njen se je zraven precej tresel:

„Ako si želi gospod doktor od mene kako delo, ne morem mu služiti“.

„To je bila huda beseda!“ je vskliknil doktor.

Ona je ostala nepremakljiva, njegovo očitanje prav nič ne opazovaje. Prizadevala si je vstati, najbrž da bi odšla, ker nij hotel sâm oditi ter ostal naproti nje na svojem mestu; ali ta poskušnja jej nij posročila se, noge so jej službo odrekle. Da bi tega Otik ne zapazil, ostala je tedaj na svojem mestu in zrla zopet tja v en dan, kakor bi bila sama pod drevesom in bi njega ne bilo pred njo. —

„To je bila huda beseda!“ ponavlja Otik in v prsih mu je začelo obžalovanje vibrati, da se je moral na puško nasloniti, tako mu je šla glava okrog. „Da me boste tako odbila, vendar nijsem mislil, čeravno vidim, da najhujše, da, najhujše o meni mislite.“

„Jaz nikoli o vas ne mislim“, segla mu je mrzlo v besedo.

„Kantorčica!“ hotel je doktor zakričati, ali premagal se je; saj nij prišel sem, da bi jo vnovič razžalil. Da bi pa svoji notranji razkačenosti vsaj malo zadostil, se je začel tako divje in krčevito s puško igrati, da je čuda, da se nij sprožila.

„Ne bojte se, devica“, začel je zopet, zdaj tudi hladno in odmerjeno; „nij-sem nikakor prišel, da bi vas s kakimi nemilimi željami obteževal. Nikar tedaj moje usiljenosti uže naprej ne zametujte. Stojim pred vami le za to, ker spoznavam za svojo dolžnost, povedati vam, da vse neprijetno, kar ste po mojem zadolženju preživeli, nij bilo kar zastonj; vaše trpljenje je nosilo sadje. Po vaših besedah spominjan, sem si prizadejal odložiti mnogo velikih napak ter prišel tako v čisto drugačen kolovoz, kjer po spričenju pravih prijateljev a ne prilizovalcev, dobrodelnejše ravnam nego poprej. Če sem bil ravno prepričan, da sem vam zdaj

popolnem malomaren, vendar sem se nadejal, ker srce vaše poznam, da vas bode to sporočilo veselilo, dokler se, to se ve da, le človeka tiče nikakor pa moje osebe.“

Ona je trenotek omahovala ima-li odgovoriti ali ne; zopet si je prizadevala vstati, kar se jej zopet nij posrečilo. Končno je vendar pregovorila k njemu, ali vsaka njenā beseda je bila nož:

„Vi se mi nemate zakaj izgovarjati, prej bi to jaz morala storiti. Kar se mi je zgodilo, bila je le zaslužena kazen; vsāk mi je branil ter mi pravil, kaj me pričakuje . . .“

„Enefa!“

„Da, prej bi se jaz vam morala izgovarjati, nego vi meni“, nadaljevala je še ponosnejše in grenkejše, „ker sem vas s svojo ljubeznijo obteževala. Je-li ste me za-njo prosili? Ste-li terjali od mene, naj si naredim o vas vzvišeno podobo ter se vam kot posvetni osobi uklanjam, naj najžlahtnejše in najboljše misli o vas imam?“

Zakaj sem to storila v dekliški prenapetosti? Kaj vi morete za to? Vi me niste nikakor varali, jaz sem varala sama sebe. Prejeli ste od mene ljubezen, kakor se prejeme igračica od deteta, katero nam ponuja. To delamo le, da bi ga nepotrebno ne dražili ter jo jemljemo uže s tem namenom, da se je znebimo, kakor hitro se otrok ogleda. Da, zahvaliti bi se vam morala posebno, da ste imeli tako dolgo potrpežljivost z menoj, igraje si skrivno z menoj.“

Zdaj pač nij bil njen obraz več leden, ampak gorel je z plamenom.

Otik jo je dolgo gledal resno in bolestno; bila je ranjena v globočine srca ter hotela še njega tako globoko raniti z pušicami svojih besedij.

„Meni se zdi, Enefa, da ne hodiš dosta v podstrešno čumnato, kjer vise zraven betlehema one tri podobe, katere je dal tvoj praotec vsem grešnikom v tolažbo izmalati, da bi nobeden ne obupal nad svojimi pregrehami, nego se spomnil pogledovaje njih,

da dobi vsak, kdor se spokori, milost“, očital jej je v začetku le čedno; pa čem dalje je govoril, tem ostreje je govoril. Končno se je vendar le vnela razžaljena ponosnost, da je njegovo prizadevanje, popraviti svoje napake, tako uporno od sebe pehala neprenehoma ga poniževaje. „Ko bi si šla večkrat te podobe ogledat ter se iz njih učiti, bi me zdaj ne hotela podirati dokazovaje, kako visoko stojiš nad menoj, da se tudi z mojo krivico obtežuješ ter z mene krivice težko breme ponosno snemaš. Enefa, zdaj čisto dvomim, da si me res kdaj ljubila; kaj bi počela sicer tako z menoj, vedeč, da se ne baham z duševno svojo spreobrnitvijo? Resnično ljubečemu srcu je slast, ako more odpustiti; premisli, kako na stežaj bi ti jaz odprl svoje naročje, ko bi pred menoj stala žalovaje nad katero krivico, meni storjeno. Mati moja mi je dobro dokazala, kaj je ljubezen, stiskaje k svojim prsom pri prvi spravljeni besedi izgubljenega sina, ki jo je tako globoko v žalost pripravil. A mi je

tudi takoj povedala, ko sem se o tebi zmenil, ali boš tudi ti odpustila: da se loči ljubičina ljubezen od máterine. Zdaj izpoznavam, da je to res. Ne, ne, ti me nijsi nikoli ljubila; čut, ki te je k meni vabil, je bila le zakrita ošabnost pa ne udanost. Videla si me na prisloji popolnosti in tvoje tužno srce se je k meni povzdignilo; ko sem pa padel v tvojih očeh v senco navadnosti, postal vsakdanji človek, z ničemer se nad drugimi ne odlikujoč: tu si se ošabno od mene obrnila! Ne moje zadolženje, nego moja neskrbnost je raztrgala zvezo najinih src. Imaš se za blago, vzspenjaš se nad mene pa ne moreš niti mi odpustiti, ko sem se enkrat pred drugimi tvojega nizkega stanu sramoval; a verjemi mi, ti nijsi nič boljša, nego sem bil jaz tedaj, kajti tudi ti svojo ljubezen k meni tajiš, sram te je nje, ker sem ti nizek. Ti hočeš ljubiti le viteza, modrijana, rešitelja ljudstva, pa ne moža, ki se ne odlikuje s posebno duševno močjo in izvrstnostjo, nego le z odkritosrčnim prizadevanjem. Le za

las nijsi boljša od onih, ki ljubijo bogatega ženina in ko pride ob premoženje, ga zapuste; tudi ti ne ljubiš moža, njegove bitosti, ampak le zaklade njegove duše, da bi iz njih svetloba padala na té in te oslavljala . . .“

Tu se je razlegal strel po hosti; svinec je daleč okolo Otika razletel ter učinil divjo oplašnost mej pticami, prebudivši jih z nedeljskega miru. Prestrašeni čvrčé in krohočejo ter zlete z ograjenih prebivališč ter se hrumeče selé nižje v hosto. Otik si je segel na ramo ter obledel.

Ko se je tako strastno poganjal je sunil s puško ob drevo, petelinček je spustil in svinec mu je ramo plaznil.

Enefa je poskošila in videča, da mu začenja mej prsti na ramo položene roke kri teči, obledela je kakor on. Urno se mu je približala, a nij mogla od prestrašenja nij besede pregovoriti, dala mu je le z migljajem znamenje, naj vzame roko z rame, ker je hoče ogledati.

Ali on se jej je hladno ognil in se branil njene pomoči.

„Le me vendar nikar nepotrebno ne mudite“, pravi Enefa nepotrpežljivo in tesnobno; „rano moram nemudoma preiskati, ter ako je v njej svinec, poskusiti, da bi ga iz nje spravila, da se ne zapali ter vam več boleznih ne naredi nego je treba. Morda je tudi dosti globoka, nevarna . . .“

„Nikar se ne trudite, deklica; nikakor nečem, da bi si svoje čedne roke v krvi tako malopridnega človeka oskrunili.“

„Pustite zasmehovanje; zdaj nij časa zanj, in pokažite mi rano.“

„Bodite prepričani, da bi se vendar lažje zacelila, ko bi bila še tako globoka in boleča, nego rana, katero ste mi vsekali s svojimi bodečimi besedami, ki je vsaka rezala in se v moje srce vrinila kakor sto britev.“

„Poglejte, kako vam curlja kri po suk-nji! Ne tratite časa brez potrebe in ne slabite se zastonj.“

„Kaj je na tem, če mi kri odteče? Naj mi izteče zastran mene vsa.“

„Za boga, ne razkačite se tako; to je jako nevarno pri ranah. Le edini trenotek počakajte v potrpežljivosti. Vem tukaj blizu za studenec, poletim tja kakor pušica in takoj bodem zopet tukaj z namočeno ruto.“

V Enefinem obrazu uže nij bilo niti koščeka ledu, ko je tako s sklenenimi rokami k njemu govorila; zato pa mnogo resničnega strahú in sočutja.

Ali Otik ne le da nij niti postal, niti počakal tudi edini zaželeni trenotek, nego ogledal se je, kje bi prišel od tod najbližje v dolino. Spoznavši, da po potu naravnost, začel je doli lezti po strmi skali, kjer so le koze lazile.

„Tud ne smete iti doli!“ kliče Enefa prestrašena. „Pot je samo kámenje, sami prerivi in doli pridete k široki in globoki vodi. Dosti boljše pojdete po kosti, nij strmo, cesta je v senci in ugodna. Popeljem vas jaz, koder je najbližje.“

In Enefa je stegnila roke po njem z onim pogledom, katerega je drugekrat vselej v srce čutil, kakor kapljico rose. Zdaj ga pa nij ginil s staro čarovno močjo; da, morda ga on niti videl nij v svoji razkačenosti nad njeno prejšnjo trdovratnostjo. Opiraje se na nesrečno puško, spustil se je naglo z vrha doli, prijemaje se ob protje in grmovje. Enefa se je glasno vzdihujoča spustila za njim.

„Nesrečnež“, tožila je; „gotovo boste drago plačali svojo trdovratnost in dosta lahko se vam pripeti, kar si želite. Kako se solnce sem upira, kako gorite v obrazu. Menim, da se vam za malo časa spusti kri s curkom iz rane in bo hudo.“

„Nikoli baje na mé ne mislite, nikar še zdaj ne mislite.“

„Spomnite se vendar vsaj matere, ker vam na družem nij nič ležeče.“

„Ona je stara; ako umrjem, ne bode jej treba dolgo za menoj žalovati.“

„Svetá mati božja, kakšna je ta glava! Le pogledjte: za vami je uže krvávi sled, — resnično, kri uže zdaj bolj teče — pač najzadnji čas, da imate razum in vest.“

Ali Otik se je tako malo pečal za njeno opominjevanje, kakor ona poprej za njegovo žalost; nij se nikakor ustavil, da še hitrejše se je spuščal navzdol.

„To nij drugače, vi mi to delate nalašč“! vskliknila je Enefa od strahu pri njegovih nevarnih skokih črez trn in štrn ter ga z velikim trudom dohajala; „ko bi me vsaj naprej pustili, da bi vam to grmovje s poti ognila — povsod po vas grabi“.

„Tako praskanje me ne boli, a vaše še zmirom čutim.“

„Mene neprenehoma zmerjate, da sem nezmirljiva; ali kaj imam jaz reči vam, ker me še zdaj tako hudo, tako neslišano kaznujete za vse, kar ste mi kdaj storili?“

Otik se je ustavil, a ne ker so ga te besede ginile, nego ker je prišel k onemu potoku, o katerem se je Enefa, svareč ga

pred težavnim potom, zmenila. Bobneč mu je potok ~~pot~~ zapiral.

„Menda vendar nečete vode preskočiti?“ zopet se je Enefa ustrašila, „glejte, tam doli jo lahko obidete — ovinek še besede vreden nij. Ne delajte vendar, kakor da bi me ne slišali, nikar me ne pripravite ob to zadnjo trohico pameti, katero ste mi pustili. Verjemite mi, stalo me je mnogo dela, da bi si jo obvarovala.“

Ali Otik je zmirom meril z očesom namenjeni skok, z brega na breg, ter nij pazil njene prošnje, njenih solz.

Enefa tega nij mogla dalje znašati; dovolj se je naprosila, najokala, prestopila je k delovanju. Priskočivši k njemu, objela ga je z vso močjo in z obupano silo ga od nevarnega mesta odtrgala ter vodila tja, koder ga je prosila, da naj bi šel.

Ko ga je pa hotela zopet izpustiti, tu jo on nij izpustil! tu jo je zopet on držal, ter jo s trdno drugo, zdravo roko k srcu pritisnil. Ona mu je ovila glasno zaplakaje

roki okolo vratu in položila mu glavo na prsi, ter se izjokala na njih, izjokala, da se je utrudila. In te solze so splahnile z njega zadnji sled britkosti, težave in žalosti.

„Ali bi se bila vendar čez mé usmilila, ko bi ne bila mislila, da imam smrt za petami?“ vprašal jo je blaženi Otik z nježnim očitanjem, ko je vendar pustil enkrat rano ogledati, ki nij bila niti globoka, niti nevarna.

„To bi bilo vsaj še precej časa trajalo“, obstala je ona s svojim starim preljubim posmehljajem; „to veš, da me ljudje niso zastonj krstili „kantorčico“!

Take svatbe, kakor jo je imela „kantorčica“ s tem pražkim doktorjem, še nij nikdo v hribih pomnil. Vse stare navade od prve do zadnje so se najskrbnejše ohranile. Sam dedček je bil za druga ter stopal na čelu svatovskega provoda s palico, ki je bila s samimi venci ovita. Družice so se morale takrat lepo obnašati, če niso

hotele vedno plačevati — dedček je to reč razumel. Nevesto so mu morali takoj dati, goljufati se jim nij dal in pri obedu je vse prekregal; druga za drugo so odtekle osramočene od mize in to nij májhena reč! Kajti naše hribovke imajo na vsako besedo takoj deset družih pripravljenih, ta bolj vščipne in ugrizne od druge, ravno tako kakor če se hren z poprom zmeša in z octem polije. Dedček je sipal svoje govornice ne le iz enega rokava, nego iz obeh, druga boljša od druge. Ko so začeli muzikantje igrati, se ve da nij bil prvi z nevesto v krogu, morala je iti z ženinom, za kar se ravno nij jezila; zato je pa plesala Mrakotova s žlobodravim Jenikom, ki je bil za prvega mladeniča — ves v rudeče-belih trakovih in rožmarinovih „pušeljcih“. Plesala je z njim, da ju od prahu niti videti nij bilo. —

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000521106

